

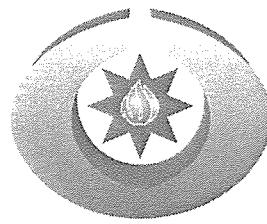

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
İNSAN HÜQUQLARI ÜZRƏ MÜVƏKKİLİ
(OMBUDSMAN)**

**Azərbaycan Respublikasında
insan hüquqlarının qorunması haqqında**

**Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinin (Ombudsmanın)**

2020-ci il üzrə məruzəsi

“Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının qorunması haqqında”

*Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinin (Ombudsmanın)
2020-ci il üzrə məruzəsi
“Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında”
Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Qanununun
14-cü maddəsinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.*

*Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)
cari il bitdikdən sonra 2 aydan gec olmayıaraq illik məruzəni
Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir və
həmin məruzə ilə
Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qarşısında çıxış edir.*

*İllik məruzə
Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə,
Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə,
Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə və
Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna
göndərilir.*

*Məruzə “Azərbaycan” qəzetində və
“Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu”nda
dərc olunur.*

Səbinə Əliyeva

*Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili
(Ombudsman)*

Giriş

İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsinin dövlətin ali məqsədi kimi müəyyən edildiyi ölkəmizdə vətəndaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə, yoxsulluğun aradan qaldırılmasına yönəlmış kompleks tədbirlər dövlətlə vətəndaş arasındakı etimadın möhkəmlənməsində mühüm rol oynamışdır.

İctimai-siyasi sabitliyin davamlı xarakter alması, vətəndaş cəmiyyətinin qərarqəbuletmə prosesinə cəlb edilməsi, müxtəlif sahələrdə hər bir vətəndaşa bərabər imkanların yaradılması, hüquq bərabərliyinin təmin edilməsi, ayrı-seçkilik hallarının qarşısının alınması, korrupsiyaya qarşı mübarizənin və ictimai nəzarətin gücləndirilməsi, dövlət orqanlarının fəaliyyətində səmərəliliyin artırılması məqsədilə idarəcilik sistemində tətbiq edilən yeniliklər aşkarlığın və şəffaflığın təmin edilməsində, qanunun alılıyinə hörmətin dərinləşməsində, insan hüquqlarının etibarlı müdafiəsində özünü göstərməkdədir.

Bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da yeni növ koronavirus (COVID-19) infeksiyasının yayılması nəticəsində sanitar-epidemioloji vəziyyətin dəyişməsi, əhali arasında aşkar edilmiş yolu xma hallarının artması insanların sağlamlığının səmərəli mühafizəsi baxımından müvafiq dövr üçün dövlətin üzərinə yeni vəzifələr qoymuş, qarşıda duran bir sıra məsələlərin yenidən nəzərdən keçirilməsi zərurətini yaratmışdır.

Əhalinin həssas qruplarının dəstəklənməsinə ünvanlanmış sosial program və layihələrin icrası ilə yanaşı, ölkə Prezidentinin müvafiq göstərişlərinə əsasən, pandemiya vəziyyətinin iqtisadiyyata, sosial sahələrə, sosial müdafiə və məşğulluq məsələlərinə, habelə sahibkarlığa mənfi təsirinin azaldılmasına yönəlmış qabaqlayıcı tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Belə ki, müəyyən müddət üçün işsiz kimi qeydiyyatda olan şəxslərə birdəfəlik ödəmə verilmiş, sahibkarlara maddi dəstək göstərilmiş, ödənişli əsaslarla əyani təhsil alan və sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olan tələbələrin təhsil haqqı xərcləri dövlət bütçəsinin vəsaiti hesabına ödənilmiş, işsizlikdən sıgorta ödənişinin müddəti bitmiş işsiz şəxslərə minimum məbləğdə işsizlikdən sıgorta ödənişi və peşə hazırlığı prosesində fasilə yaranmış kursların müdavimlərinə ödəniş davam etdirilmiş, əllilik müddəti başa çatan əlliliyi olan şəxslərin, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların əllilik müddəti uzadılmış, əhali üzrə elektrik enerjisinin güzəştə tətbiq olunan aylıq istehlak həcmi müəyyən müddət üçün artırılmış, bir sıra digər sosial yönümlü tədbirlər icra edilmişdir.

Əhaliyə göstərilən tibbi xidmətlərin müasir tələblər səviyyəsində qurulması, yeni səhiyyə müəssisələrinin istifadəyə verilməsi və maddi-texniki bazasının əsaslı surətdə möhkəmləndirilməsi ölkə səhiyyəsinin gözlənilməz problem qarşısında dayanıqlılığına imkan vermişdir.

Respublikamızın paytaxtında və bölgələrdə koronaviruslu xəstələrin müalicəsi üçün nəzərdə tutulan, ən müasir standartlara cavab verən modul tipli hospital və xəstəxanaların inşa edilməsi, müasir avadanlıqlarla təchiz edilərək xəstələrin müalicəsi üçün hər bir şəraitin yaradılması, eyni zamanda həkimlərin və tibb işçilərinin fədakarlığı pandemiya ilə mübarizədə mühüm əhəmiyyət daşımışdır.

Ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlər, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə BMT Baş Assambleyasının COVID-19-la bağlı Xüsusi Sessiyasının keçirilməsi, bu dövr ərzində dövlətimiz tərəfindən 30-dan çox ölkəyə maliyyə və humanitar yardımın göstərilməsi, beynəlxalq təşkilatlara, o cümlədən pandemiya ilə bağlı tədbirlərə və Qoşulmama Hərəkatına üzv olan xüsusilə kasib ölkələrin yardımına istiqamətləndirilməsi üçün Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatına 10 milyon dollar məbləğində könüllü ianənin

verilməsi əksər dövlətlər, habelə müvafiq beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müsbət qiymətləndirilmişdir.

Yeri gəlmışkən, Ombudsman təsisatı da pandemiyaya qarşı mübarizə çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlərdə fəal iştirak etmiş, bu məqsədlə yaradılmış Koronavirusla Mübarizəyə Dəstək Fonduna da könüllü olaraq vəsait köçürülmüşdür.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və ölkəmizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə təsbit olunmuş, dövlət və yerli özünüidarə orqanları, vəzifəli şəxsləri tərəfindən pozulan insan hüquqları və azadlıqlarının bərpa edilməsi, habelə insan hüquqları pozuntularının qarşısının alınması məqsədilə Ombudsman öz səlahiyyətləri çərçivəsində dövlət qurumları, vətəndaş cəmiyyəti institutları, beynəlxalq təşkilatlar, xarici ölkələrin ombudsmanları və milli insan hüquqları təsisatları ilə əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərmişdir.

2020-ci ildə Ombudsmanın ünvanına 27.500 müraciət daxil olmuşdur.

Ölkə Prezidentinin 2020-ci il 27 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “Açıq hökumətin təşviqinə dair 2020-2022-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın 1.8-ci bəndində vətəndaşların müraciət imkanlarının genişləndirilməsi və müraciətlərə baxılma işinin operativliyinin artırılması məqsədilə müraciətlər üçün vahid qaynar xəttin yaradılması Ombudsmana tövsiyə edilmişdir. Bu istiqamətdə müvafiq tədbirlər həyata keçirilmiş, Ombudsmanın qaynar xətləri bir mərkəzdə birləşdirilməklə və müasir informasiya texnologiyalarından istifadə edilməklə şəxslərin müraciətlərinin effektivliyinin təmin edilməsi məqsədilə 916 nömrəli vahid Çağrı Mərkəzi yaradılmış və bu, yeni növ koronavirus (COVID-19) pandemiyası dövründə xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir.

916 Çağrı Mərkəzi tərəfindən müraciətlər 7/24 rejimində qəbul olunmuş, danışqlar qeydə alınmış və məlumat bazasına daxil edilməklə elektronlaşdırılmışdır ki, bu da əvvəlki dövrdən fərqli olaraq, yazılı müraciətə aid tələbi aradan qaldırmaqla onların operativ araşdırılmasına imkan vermişdir. Bu yanaşma yeni növ koronavirus pandemiyası dövründə vətəndaşların müraciətlərinin qəbulunda mühüm vasitə olmuş və vətəndaş məmənunluğunun təmininə xidmət etmişdir.

Ombudsmana, eyni zamanda insanlar tərəfindən sosial şəbəkələr (“Facebook”, “Twitter”) vasitəsi ilə müraciət etmək imkanının yaradılması işin səmərəliliyini artırmış, müraciət etmək hüququnun səmərəli təmin edilməsinə şərait yaratmışdır.

Ombudsmanın fəaliyyəti çərçivəsində şikayətlər təhlil olunmuş, insanların üzləşdikləri problem və çətinliklər aşadırılmış, onların həlli istiqamətdə aidiyəti dövlət qurumlarına müraciətlər edilmiş, pozulmuş hüquqların bərpasına yönəlmış tədbirlər görülmüş, təkliflər verilmişdir.

İl ərzində şikayətlərlə bağlı məlum karantin rejiminin tətbiqinə qədər keçirilmiş qəbullar zamanı, həmçinin telefonla və məktub vasitəsi ilə müxtəlif vaxtlarda insanlara hüquqi məsləhətlər, bir çox hallarda insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi formaları, üsulları və vasitəleri, o cümlədən bu və ya digər məsələlərlə əlaqədar müvafiq orqanlara müraciət edilməsi ilə bağlı izahatlar verilmişdir.

Ombudsman tərəfindən maarifləndirmə tədbirləri də həyata keçirilmiş, karantin rejiminin tələblərindən irəli gələrək, əksər tədbirlər videokonfrans formatında təşkil edilmişdir.

18 iyun - Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları Günü ilə bağlı Ombudsman tərəfindən elan edilmiş “İnsan hüquqları aylığı” çərçivəsində ölkənin şəhər və rayonlarında regional mərkəzlərin, mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının nümayəndələrinin iştirakı ilə silsilə tədbirlər keçirilmişdir.

“Uşaq hüquqları aylığı” çərçivəsində dövlət qurumlarının və vətəndaş cəmiyyəti institutlarının nümayəndələri də cəlb edilməklə videokonfrans formatında müzakirələr aparılmışdır.

Təsisatın beynəlxalq əlaqələr sahəsində həyata keçirdiyi fəaliyyət də əhəmiyyətli olmuşdur. Ombudsman və təsisatın əməkdaşları videokonfrans formatında keçirilmiş müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə iştirak etmiş, geniş fikir və təcrübə mübadiləsi aparmışlar.

Ombudsman Ermənistan tərəfindən Azərbaycanın dinc əhalisinə qarşı vəhşiliklər, vandalizm aktları, beynəlxalq humanitar hüququ kobud şəkildə pozmaqla törədilmiş müharibə cinayəti sayılan digər əməllər nəticəsində dəymis zərərin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması və beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində qıymətləndirilməsi məqsədilə Tovuz, Naftalan, Tərtər, Gəncə və Bərdə şəhərlərinə faktaraşdırıcı missiyalar həyata keçirmişdir. Həmin şəhərlərin, o cümlədən Ağdam, Ağcabədi, Beyləqan, Füzuli, Cəbrayıł, Goranboy, Göygöl rayonlarının, Yevlax və Mingəçevir şəhərlərinin qadağan olunmuş silahlardan atəşə tutulması nəticəsində baş vermiş insan tələfatı və dağııntılarla bağlı Ombudsman müvafiq bəyanat və hesabatlar, şikayət xarakterli müraciətlər hazırlayaraq aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlara, müxtəlif ölkələrin ombudsmanlarına və milli insan hüquqları təsisatlarına, Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdəki və xarici ölkələrin respublikamızdakı səfirliliklərinə, Azərbaycanın diaspor təşkilatlarına, həmçinin müxtəlif dini icma və konfessiyalara göndərmiş, video müraciətlər etmiş, onlayn görüşlər keçirmiş, Azərbaycanın haqq səsini operativ qaydada dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmışdır.

Ombudsman 44 günlük müharibə dövründə erməni təcavüzünə məruz qalmış bölgələrə mütəmadi səfirlər etmiş, həlak olmuş şəxslərin yaxınları, habelə yaralanmış və zərərçəkmiş sakinlərlə görüşmüş, dağıdılmış yaşayış evlərinə və digər infrastruktur obyektlərinə baxış keçirmiş, vətəndaşların dağııntılar nəticəsində yaranmış cari problemlərinin yerində həll edilməsi məqsədilə yerli icra orqanları ilə məsləhətləşmələr aparmışdır.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində əsir düşmüş Azərbaycan hərbi qulluqçularına münasibətdə beynəlxalq hüquq normalarının və humanitar hüquq qaydalarının kobud şəkildə pozulması, onların işgəncələrə, alçaldıcı rəftara məruz qalması, həmçinin digər faktlarla bağlı Ombudsman tərəfindən beynəlxalq təşkilatlara müraciətlər ünvanlanmışdır.

Həmin müraciətlərdə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən əsirlərə qarşı törədilən qeyri-insani rəftarla bağlı faktlara hüquqi qiymətin verilməsi məqsədilə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müvafiq araşdırmanın aparılması, onlara qarşı yol verilən qanunsuzluqlara son qoyulması, beynəlxalq hüquq normalarının tələblərinə uyğun olaraq, əsirlərin Azərbaycana qaytarılması, o cümlədən Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin insan hüquq və azadlıqlarını kobud şəkildə pozan, beynəlxalq hüquq normaları ilə hərbi cinayət sayılan əməllərinə beynəlxalq hüquqi məsuliyyətin müəyyən edilməsi üçün zəruri addımların atılması tələb edilmişdir.

2020-ci il 27 sentyabr tarixindən başlayaraq, Ermənistanın Azərbaycan ərazisində mülki əhalini və müxtəlif təyinatlı obyektləri hədəfə alan hücumları ilə bağlı Ombudsman tərəfindən beynəlxalq təşkilatlara ümumilikdə 7 hesabat, 8 bəyanat, videomüraciətlər də daxil olmaqla 15 müraciət ünvanlanmışdır.

Görülülmüş tədbirlər barədə məlumatlar Ombudsmanın rəsmi internet, "Facebook" və "Twitter" səhifələrində yerləşdirilmiş, yerli və beynəlxalq mətbuatda dərc olunmuşdur.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, Ombudsman tərəfindən bir sıra yerli və beynəlxalq televiziya və radio kanallarına, informasiya agentliklərinə, o cümlədən CNN, TRT World telekanallarına, Sputnik, Eurasia Diary beynəlxalq informasiya agentliklərinə müsahibələr verilmiş, sosial şəbəkələrdə və informasiya saytlarında yayımlanan məlumatlara isə dərhal münasibət bildirilmişdir.

I fəsil.

İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının müdafisi sahəsində fəaliyyət

1.1. Mülki və siyasi hüquqların müdafisi

Azadlıq hüququ. Hər kəsin azadlıq hüququ vardır. Qanuni surətdə Azərbaycan Respublikasının ərazisində olan hər kəs sərbəst hərəkət edə, özünə yaşayış yeri seçə və Azərbaycan Respublikasının ərazisindən kənara gedə bilər.

Sərbəst hərəkət etmək və özünə yaşayış yeri seçmək insanın şəxsiyyət kimi peşəkar fəaliyyətini, mənəvi inkişafını və layiqli həyatını özündə ehtiva etməklə yanaşı, bu hüququn səmərəli təmin edilməsi insanın digər hüquqlarından da istifadə etməsinə şərait yaradır.

Azadlıq hüququ ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olan müraciətlərdə şəxsin ölkədən çıxışına qoyulmuş məhdudiyyətin götürülməsində, şəxsiyyət vəsiqəsində və ya ümumvətəndaş pasportunda Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) tələblərinə zidd olmayan, lakin dini əqidəyə uyğun fotosəklin yerləşdirilməsində, COVID-19 pandemiyasına qarşı mübarizə çərçivəsində vətəndaşı olduğu ölkəyə qayıtmaqdə köməklik göstərilməsi kimi hallar öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Respublikasının ərazisindən çıxışa qoyulmuş məhdudiyyətlə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlər üzrə aparılmış araşdırmalar zamanı şəxsin sərbəst hərəkət etmək hüququnun təmin edilməsi istiqamətində tədbirlər görülmüş, pozulmuş hüquqların bərpasına nail olunmuşdur.

Ərizəçi M. (2775-20) Ombudsmana müraciət edərək, atasının Azərbaycan Respublikasında olduğunu və dövlət sərhədindən keçməsinə məhdudiyyət qoyulduğunu, Rusiya Federasiyasında yaşayan ailəsinə qovuşa bilmədiyini, atasının ağır xəstə olduğunu bildirmiş, məhdudiyyətin götürülməsi və atasının sərbəst hərəkət etmək hüququnun təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Araşdırma zamanı məlum olmuşdur ki, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsinin müvafiq qərarına əsasən, ərizəçinin atası, iş üzrə Bakı İstintaq Təcridxanasında saxlanılan təqsirləndirilən şəxs barəsində seçilmiş həbs qətimkan tədbirinə xitam verilmiş, həmin qərarın icra olunması üçün Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətinin Bakı İstintaq Təcridxanasına göndərilməsi qərara alınmışdır.

Göstərilənlərlə yanaşı, Suraxani Rayon Məhkəməsinin müvafiq qərarına əsasən, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək bir il müddətinə azadlıqdan məhrumetmə cəzasına məhkum edilmiş M.-in azadlıqdan məhrumetmə cəzası cərimə cəzası ilə əvəz edilmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanlaşlığı müraciətdən sonra ərizəçinin atası barəsində həmin nazirliyin “Giriş-çixış və qeydiyyat” İdarələrərəsi Avtomatlaşdırılmış Məlumat Axtarış Sistemində olan məhdudiyyət götürülmüşdür.

Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla, vətəndaşlara öz istəkləri daxilində sərbəst hərəkətin qadağan edilməsi və ya məhdudlaşdırılması azadlıq hüququnun pozulmasına səbəb olur.

Ərizəçi A. (14211-20) Ombudsmana müraciət edərək, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə

İdarəsi tərəfindən ölkədən çıxışına qoyulmuş məhdudiyyətin götürülməsinə dair Nərimanov Rayon Məhkəməsinin müvafiq qərarının icra olunmadığını bildirmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda ərizəçinin “Aqrarkredit” QSC-yə olan borcunun ödənilməsi istiqamətində heç bir addım atmadığı və araşdırılan xiisusatla bağlı yekun qərar qəbul olunmadığı üçün onun sərhəd keçməsinə tətbiq edilmiş məhdudiyyətin götürülməsinin məqsədəmə müvafiq hesab edilmədiyi bildirilmişdir. Nəticədə məhkəmə qərarı icra edilməmiş və şəxsin qanunla qorunan hüququ təmin edilməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 14.1-ci maddəsinə əsasən, hər kəsin azadlıq hüququ yalnız qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda onun tutulması, həbsə alınması və ya azadlıqdan məhrum edilməsi ilə məhdudlaşdırıla bilər.

Həmin Məcəllənin 154.1-ci maddəsində isə göstərilmişdir ki, qətimkan tədbiri cinayət işi üzrə icraatda şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin qanunazidd davranışının qarşısını almaq və hökmün icrasını təmin etmək məqsədi ilə və bu Məcəllənin 155.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda onların barəsində seçilən prosessual məcburiyyət tədbiridir.

Ombudsman hesab edir ki, şəxsin sərbəst hərəkətinə, o cümlədən ölkədən çıxışına yalnız məhkəmə qərarı ilə məhdudiyyət qoyula bilər. Digər tərəfdən, məhdudiyyətin götürülməsi ilə bağlı məhkəmə qərarları qanunla müəyyən edilmiş qaydada və müddətlərdə icra edilməlidir. Ümumiyyətlə, şəxsin ölkədən çıxışına məhdudiyyət qoyularkən bu barədə onun əlaqə vasitələrinə (mobil nömrəsinə, elektron poçt və ya ev ünvanına və s.) dərhal bildiriş göndərilməli, şəxs qəbul edilmiş qərarla bağlı əvvəlcədən xəbərdar edilməlidir.

Vətəndaşın şəxsiyyət vəsiqəsinə malik olması onun maneəsiz hərəkətini, o cümlədən səlahiyyətli dövlət qurumlarına sərbəst və məhdudiyyətsiz müraciətlərini, hüquqların maneəsiz həyata keçirilməsini təmin edir.

“Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsində (Şəxsiyyət vəsiqəsində göstərilən məlumatlar) şəxsiyyət vəsiqəsinin üzərində vətəndaşın soyadı, adı, atasının adı, vətəndaşın cinsi, doğulduğu tarix, doğulduğu yer, qan qrupu, fərdi identifikasiya nömrəsi, vəsiqənin nömrəsi və etibarlılıq müddəti göstərilir, həmçinin şəxsiyyət vəsiqəsi sahibinin şəxsi imzası və Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) tələblərinə uyğun fotosəkli yerləşdirilir.

“Pasportlar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 8-ci maddəsində (Pasport verilməsi haqqında ərizə) isə göstərilmişdir ki, Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının tələblərinə uyğun fotosəklin çəkilməsi pasportu verən müvafiq dövlət orqanında həyata keçirilir.

Ərizəçi I. (5656-20) Ombudsmana müraciət edərək, həyat yoldaşının baş örtüyündən (hicabdan) istifadə etdiyini, Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının tələblərinə əsasən, üz görünüşünün fotosəkil üçün uyğun olmasına baxmayaraq, Gədəbəy Rayon Polis Şöbəsinin qeydiyyat və şəxsiyyət vəsiqəsi bölməsi tərəfindən fotosəklin çəkilməsindən imtina edildiyini bildirmiş, məsələnin qanunamüvafiq həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 23 oktyabr tarixli, 3 nömrəli Fərmani ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun

tətbiqi barədə Əsasnamə"nin 2.10-cu və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-ci il 11 iyun tarixli, 908 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq olunmuş "Pasportlar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi barədə Əsasnamə"nin 3.8-ci bəndlərinə əsasən, vətəndaşın Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) tələblərinə uyğun fotosəklinin çəkilməsi müvafiq olaraq, vəsiqə və pasport verən orqanlarda həyata keçirilir. Həmin təşkilatın 9303 nömrəli sənədində fotosəkillərin yol verilən və yol verilməyən nümunələri dəqiq göstərilmişdir.

Nümunələrdə fotosəklin çəkilməsi zamanı baş örtüklərindən istifadə edilməsinin yolverilməzliyi, istisna hal kimi isə səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən konkret nəzərdə tutulmuş halların mövcudluğu qeyd olunmuşdur. Həmin hallara dini adətlər, tibbi göstərişlər və mədəni ənənələr aid edilmişdir. Bununla belə, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə yuxarıda göstərilən müstəsna hallar nəzərdə tutulmadığından şəxsiyyət vəsiqəsinin və ümumvətəndaş pasportunun alınması üçün baş örtüyü ilə fotosəklin çəkilməsinin yolverilməz olduğu bildirilmişdir.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, Ombudsman "Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda şəxsiyyət vəsiqəsinin üzərində Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) tələblərinə uyğun fotosəklin yerləşdirilməsinin nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, həmin tələblərə aydınlıq gətirilmədiyi və bu halların şikayətlərə səbəb olduğu üçün fotosəkillərin yol verilən nümunələrinin (baş örtüklərindən istifadə edilməsi və s.) əks etdirilməsi ilə bağlı müvafiq qanuna, habelə "Pasportlar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa əlavə və dəyişikliklərin edilməsini təklif edir.

Ombudsman azadlıq hüququnun müdafiəsi ilə bağlı ünvanına daxil olmuş digər müraciətlərə də diqqətlə yanaşmış, pozulmuş hüquqların bərpasına nail olmuşdur.

Pakistan İslam Respublikasının vətəndaşı A. (2563-20) Ombudsmana müraciət edərək, ailəsi, o cümlədən iki azyaşlı övladı ilə birgə Azərbaycan Respublikası ərazisində yaşıdığını, ona müvəqqəti yaşama icazəsinin verilməsi ilə bağlı müraciətlərinin təmin olunmadığını, bununla da əmək fəaliyyəti ilə məşğul ola və ailəsinin sosial problemlərini həll edə bilmədiyini qeyd etmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Dövlət Migrasiya Xidmətinə ünvanlaşdırılmış müraciətdən sonra Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı ilə nikahda olan ərizəçinin müvəqqəti yaşama icazəsi uzadılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 53-cü maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikası onun ərazisindən kənardə müvəqqəti və ya daimi yaşayın Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hüquqi müdafiəsinə təminat verir və onlara hamilik edir.

Ombudsman xaricdəki vətəndaşlarımızın hüquqlarının müdafiəsi yönündə səlahiyyətli dövlət qurumları, habelə xarici həmkarları ilə əməkdaşlığını davam etdirmişdir.

Xaricdə yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının daha səmərəli müdafiəsində, onların pozulması halları barəsində məlumatların əldə edilməsində və bu hüquqların bərpası istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsində qeyd edilən əməkdaşlıq əhəmiyyətli olmuşdur.

Ərizəçi H. (625-20) Ombudsmana müraciət edərək, Ukraynanın paytaxtı Kiyev şəhərində olan oğlunun xiüssü amansızlıqla qətlə yetirildiyini, həmin faktla bağlı başlanılmış cinayət işinin ləng və səthi aparıldığını, cinayəti törətmış şəxs

barəsində elan edilmiş axtarış işinə dair səmərəli tədbir görülmədiyini bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsman baş vermiş hadisə ilə əlaqədar araşdırmanın tam, hərtərəfli və obyektiv aparılması, təqsirkar şəxsin tezliklə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi və istintaq prosesinin nəzarətdə saxlanması məqsədilə Ukrayna Ali Radasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinə, habelə ərizəçinin qanuni maraqlarının qorunması ilə bağlı məsələlərin diqqətdə saxlanması üçün Azərbaycan Respublikasının Ukraynadağı Səfirliyinə müraciət etmiş, eyni zamanda işin gedisi öz nəzarətinə götürmüştür.

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hər zaman maneəsiz öz ölkəsinə qayıtmaq hüququ vardır.

Ombudsman xarici ölkələrdə yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hüquqlarının müdafiəsi və onlara mümkün hüquqi yardımın göstərilməsi məsələsini də diqqətdə saxlamışdır.

Respublikamızdan kənarda, Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan ölkələrdə, xüsusilə Rusiya Federasiyasında yaşayan və ya müvəqqəti olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və ölkəmizdə olan həmin ölkələrin vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məsələlərinə COVID-19 pandemiyasının hökm sürdüyü 2020-ci ildə xüsusi önem verilmişdir.

Ölkə Prezidentinin göstərişinə əsasən, müxtəlif xarici ölkələrdə qalan vətəndaşlarımızın respublikaya qaytarılması üçün davamlı olaraq aviaresylər təşkil edilmiş, onların ölkəyə gətirilməsi məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Rusiya Federasiyasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili ilə pandemiya şəraitində bu ölkədə olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və ölkəmizdə olan Rusiya vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məsələlərinə həsr edilmiş videokonfrans formatında keçirilmiş görüşlər zamanı bir sıra digər məsələlərlə yanaşı, COVID-19 pandemiyası şəraitində vətəndaşların mövcud hüquqi vəziyyəti ilə bağlı problemlər də müzakirə edilmişdir. Bu müzakirələrdə Azərbaycan vətəndaşlarının Rusiyadan ölkəyə qayıtmasının təşkil olunmasına dəstək verilməsi xahiş edilmiş, eyni zamanda bu məsələnin hər iki dövlət başçısının diqqətində olduğu bildirilmişdir.

Rusiya Federasiyasında müvəqqəti olan bəzi vətəndaşlarımızın yaxın qohumları Ombudsmana müraciət edərək, bu ölkədə COVID-19 pandemiyasına qarşı mübarizə çərçivəsində həmin şəxslərin səlahiyyətli dövlət qurumları tərəfindən nəzarət altına alınaraq bu ölkənin müxtəlif yerlərində fəaliyyət göstərən əcnəbi vətəndaşların müvəqqəti saxlama mərkəzlərində təcrid edildiklərini və deportasiya edilmələrini gözləməkdə olduğunu bildirmiş, onların Azərbaycan Respublikasına qaytarılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Xüsusi karantin rejimi müddətində vətəndaşlarımızın olduqları xarici ölkələrdən Vətənə qayıtmalarına köməklik edilməsi məqsədilə yaradılmış müvafiq internet səhifəsinin fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq, təcridetmə yerlərində saxlanılan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının məlum səbəblərdən həmin internet səhifəsində qeydiyyatdan keçməsinin mümkün olmadığı da müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Ombudsmanının təşkilatçılığı ilə aparılmış araşdırmalar nəticəsində Rusiya Federasiyasının paytaxtı Moskva şəhərində əcnəbi vətəndaşların müvəqqəti saxlama mərkəzində, Sankt-Peterburq, Yekaterinburq və Voloqda şəhərlərində, habelə Ural, Sibir və Uzaq Şərq federal dairələrində müvafiq mərkəzlərdə və müvəqqəti saxlama yerlərində vətəndaşlarımızın saxlanıldığı məlum olmuşdur.

Göstərilənlərlə yanaşı, Ombudsmana ünvanlanan müraciətlərdə vətəndaşlar məlum pandemiya səbəbindən dövlət sərhədlərinin bağlanması nəticəsində ərazilərdə olduqları

ölkələrdə köməksiz vəziyyətdə qaldıqlarını və maddi sıxıntılarla üzləşdiklərini diqqətə çatdırmış, dövlət sərhədini keçərək Azərbaycana gəlmələrində köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Ombudsman qeyd edilən halları, ölkəyə qayıtmaq arzusunda olan, habelə Rusiya Federasiyasının müxtəlif təcridetmə yerlərində saxlanılan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının son dərəcə çətin vəziyyətdə olduğunu, problemin həllinin xüsusi əhəmiyyət daşıdığını nəzərə alaraq, müvafiq tədbirlər çərçivəsində həmin şəxslərin Azərbaycana qayıtmasının təmin edilməsi məqsədilə müxtəlif vaxtlarda Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə müraciətlər etmişdir.

Qeyd edilən əməkdaşlıq çərçivəsində Ombudsman Rusiya Federasiyasının Dağıstan Respublikasının Əcnəbi vətəndaşların müvəqqəti saxlanması mərkəzində saxlanılan və çətin vəziyyətdə olan 19 soydaşımızın da quru yolu ilə ölkəyə gətirilməsinə nail olmuşdur. Bununla yanaşı, Ombudsmanın səlahiyyətli dövlət qurumlarına müraciətindən sonra Rusiya Federasiyasında dünyasını dəyişən azərbaycanlıların nəşinin Vətənə gətirilməsi təmin edilmişdir.

Nəticədə COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar Türkiyə, Rusiya, İran, Gürcüstan, Qazaxıstan, Ukrayna, Belarus, ABŞ və digər ölkələrdən Vətənə qayıtmaq arzusunda olan vətəndaşlarımızın Azərbaycana qayıtması təmin edilmişdir.

Suriya Ərəb Respublikasında döyüş zonalarında qalan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının ölkəyə qaytarılması məsələsini də Ombudsman diqqətdə saxlamışdır.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları olan yaxın qohumlarını Suriyada axtaran bir sıra şəxslər müxtəlif vaxtlarda Ombudsmana müraciət edərək, həmin ölkədə gedən vətəndaş müharibəsində müxtəlif silahlı birləşmələrin tərkibində döyüşən qohumlarının ailə üzvlərinin, o cümlədən qadın və uşaqların bu ölkənin müxtəlif ərazilərində yerləşən çadır düşərgələrində girov kimi saxlanıldıqlarını, yaralı və xəstələrin düşərgələrdə tibbi yardımından kənardə, baxımsız vəziyyətdə qaldıqlarını bildirmişlər.

Müraciətlərdə, eyni zamanda müvafiq əraziyə nəzarət edən silahlı dəstələr tərəfindən həmin düşərgələrdə saxlanılan uşaqların və qadınların pis rəftar və işgəncələrə məruz qaldıqları, müxtəlif vaxtlarda zor tətbiq edilməklə uşaqların ailələrindən alındıqları və ya oğurlandıqları, yaxud da itkin düşdükləri, vəziyyətin humanitar fəlakət və insan həyatı üçün təhlükəli səviyyəyə çatdığını göstərilmişdir.

İstər COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tətbiq edilmiş xüsusi karantin rejimindən əvvəl Ombudsman tərəfindən keçirilmiş qəbullar zamanı, istərsə də müxtəlif vaxtlarda ünvanlaşdıqları rəsmi müraciətlərdə ərizəçilər Suriyada qalan və Azərbaycan vətəndaşları olan qohumlarının respublikamıza qaytarılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, Ombudsman Suriya Ərəb Respublikasında döyüşən silahlı dəstələrin girovluğunda olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının ölkəmizə qaytarılması istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsi məqsədilə müxtəlif vaxtlarda Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinə və Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinə müraciətlər etmişdir.

Ombudsman, eyni zamanda Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin (BQXK) mandati çərçivəsində Cenevrə Konvensiyalarına uyğun olaraq, Suriyadakı münaqişənin girovuna çevrilmiş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının maraqlarının müdafiə edilməsi, həmin şəxslər barədə məlumatların alınması və dəqiqləşdirilməsi, müharibə zonasında fəaliyyət göstərən sülhməramlı missiyalar qarşısında məsələ qaldırılması, girovluqda olduqları müddətdə işgəncəyə və qeyri-insani rəftara məruz qalmalarının qarşısının alınması, çadır düşərgələrində ehtiyac içində saxlanılan insanlara təxirəsalınmaz humanitar dəstəyin, yaralı və xəstələrə isə tibbi yardımın göstərilməsi, onların Azərbaycana qaytarılması istiqamətində tədbirlər görülməsi məqsədi ilə BQXK və onun Azərbaycan Nümayəndəliyinə də müraciətlər etmişdir.

Göstərilənlərlə yanaşı, Ombudsmanın BQXK-nın Azərbaycan Nümayəndəliyinin rəhbəri və müdafiə işləri üzrə koordinatoru ilə videokonfrans formatında keçirdiyi görüşdə Suriya ərazisində girov kimi saxlanılan Azərbaycan vətəndaşlarının mövcud vəziyyəti və onların geri qaytarılması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi üzrə qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edilmişdir.

BQXK-nın Azərbaycan Nümayəndəliyinin rəhbəri Ombudsman təsisatı ilə əməkdaşlığa böyük önəm verdiklərini, qeyd edilən məsələlərin diqqətdə saxlanıldığını, bu sahədə fəaliyyətin əlaqəli şəkildə davam etdiriləcəyini, Suriya düşərgələrində saxlanılan şəxslərin, xüsusilə uşaqların hüquqlarının müdafiəsinə xüsusi diqqət ayrılaceğini bildirmişdir.

Həmin təşkilatın müdafiə işləri üzrə koordinatoru isə öz növbəsində, Suriyadakı saxlanma yerlərində başçəkmələr aparıldığını, dünyani cənginə alan koronavirus epidemiyasının ümumi fəaliyyətdə bir sıra çətinliklər yaratdığını, bununla belə, problemin həlli istiqamətində koordinasiyalı şəkildə çalışacaqlarını qeyd etmişdir.

Videogörüşdə Suriya ərazisində çətin vəziyyətdə qalan Azərbaycan vətəndaşlarının hüquqlarının müdafiəsi sahəsində qarşılıqlı fəaliyyət mexanizmləri, habelə həmin ölkənin ərazisində olan soydaşlarımızın hüquqlarının və qanuni maraqlarının müdafiəsinin effektivliyi və mövcud mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi yolları müzakirə edilmişdir.

Yeri gəlmışkən, 2020-ci ildə İraq Respublikasından Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarının repatriasiyası istiqamətində aparılan təxliyə prosesi nəticəsində İraq həbsxanalarında və uşaq evlərində yaşayan 194 nəfər Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan uşaq ölkəmizə qaytarılmış və müvafiq reabilitasiyadan sonra yaxınlarının himayəsinə verilmişdir.

Azadlıq hüququ, eyni zamanda insanın özbaşınalıq və qanunsuzluqlardan müdafiəsinə, digər hüquqlardan yetərinçə istifadə etməsinə imkan verir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında təsbit edilmişdir ki, azadlıq hüququ yalnız qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada tutulma, həbsəsalma və ya azadlıqdan məhrumetmə yolu ilə məhdudlaşdırıla bilər.

Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlər əsasında və Milli Preventiv Mexanizm fəaliyyəti çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin şəhər və rayon polis idarə, şöbə və bölmələrinin müvəqqəti saxlama yerlərinə, İnzibati həbs olunanların saxlama mərkəzinə, Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Müvəqqəti saxlama yeri və istintaq təcridxanasına, Azərbaycan Respublikası Ədliyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin istintaq təcridxanalarına və şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi digər yerlərə müntəzəm keçirilmiş başçəkmələr zamanı azadlıq hüququnun təmini vəziyyəti araşdırılmışdır.

Fəaliyyət çərçivəsində şəxslərin saxlanılmasının qanuniliyi, müddətlərə riayət edilməsi, qeydiyyat və sənədləşmənin aparılması vəziyyəti araşdırılmışdır.

Qəbul edilmiş müraciətlər üzrə Ombudsman tərəfindən mütəmadi olaraq həbsə alternativ qətimkan tədbirlərinin seçilməsi ilə bağlı aidiyyəti istintaq və ya məhkəmə orqanlarına müraciətlər edilmişdir. Bu istiqamətdə fəaliyyətin həyata keçirilməsi həm humanizm, həm də iqtisadi və kriminoloji baxımdan əhəmiyyət kəsb etməklə yanaşı, həbs yerləri və cəzaçəkmə müəssisələrində sıxlıq probleminin aradan qaldırılmasına imkan verir.

“Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasetinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 10 fevral tarixli Sərəncamı ilə cinayət qanunvericiliyinə əsaslı dəyişikliklər edilməsi ilə başlanmış yeni hüquqi islahatlar cinayətlərin dekriminalallaşdırılmasına xidmət etmişdir.

Bakı İstintaq Təcridxanasında saxlanılan ərizəçi İ. (10083-20) Ombudsmana müraciət edərək, ağır hamiləlik keçirməsi və həkim nəzarəti altında olması ilə bağlı həbs qətimkan tədbirinin ev dustaqlığı qətimkan tədbiri ilə əvəz olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna ünvanladığı müraciətdən sonra Nərimanov Rayon Məhkəməsində həmin şəxs barəsində verilmiş həbs qətimkan tədbirinin ev dustaqlığı qətimkan tədbiri ilə əvəz olunması barədə qərar qəbul edilmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, 2020-ci ildə Penitensiar Xidmətin istintaq təcridxanalarında saxlanılan 906 nəfər barəsində həbs qətimkan tədbiri dəyişdirilmişdir.

Azadlıq hüququnun təmin edilməsi sahəsində aparılan təhlillər göstərir ki, probasiya institutunun tətbiqi və fəaliyyəti ölkədə müvafiq sahədə müsbət nəticələrə gətirib çıxarmışdır. Belə ki, elektron qolbaq tətbiq edilməsində əvvəlki illə müqayisədə artım müşahidə edilmiş, ümumilikdə 2603 məhkuma elektron qolbaq tətbiq olunmuşdur.

Cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə ilə bağlı müraciətlər də araşdırılmış, bununla bağlı Ədliyyə Nazirliyinə ünvanlanmış bir çox müraciətlər təmin edilmişdir.

Azadlıq hüququnun pozulmasına dair şikayətlərdə öz əksini tapmış halların yoxlanılması ilə bağlı Ombudsman tərəfindən aidiyyəti dövlət qurumlarına müraciətlər ünvanlanmaqla bu hüququn təmininə nail olunmuşdur.

Ərizəçi Q. (25458-20) Ombudsmanın Çağrı Mərkəzinə müraciət edərək, oğlunun könüllü olaraq Xətai Rayon Polis İdarəsinin 35-ci polis bölməsinə gəlmədiyi üçün həyat yoldaşının da həmin bölmənin əməkdaşları tərəfindən heç bir əsas olmadan dörd sutka orada saxlanıldığını bildirmiş, müvafiq tədbir görülməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın tapşırığına əsasən aparılmış araştırma zamanı həmin şəxsin qanunla müəyyən edilmiş müddətdən artıq saxlanıldığı müəyyən edilmiş və azadlığa buraxılması təmin olunmuşdur. Bununla yanaşı, şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması, habelə gələcəkdə oxşar halların qarşısının alınması məqsədilə Xətai Rayon Prokurorluğuna müraciət edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin 3 sayılı İstintaq Təcridxanasında saxlanılan D. (11178-20) Ombudsmana müraciət edərək, barəsində başlanılmış cinayət işi üzrə istintaqın qeyri-obyektiv aparıldığını, digər cinayət əməlini də etiraf etməsi üçün ona təzyiqlər edildiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna ünvanladığı müraciətdən sonra şəxs azadlığa buraxılmışdır.

Ombudsman hesab edir ki, məhkəmələr tərəfindən alternativ cəzaların seçilməsi, cəza növü kimi azadlıqdan məhrumetmə ilə bağlı olmayan cəza növlərinin tətbiqi təcrübəsi davam etdirilməlidir.

Şərəf və ləyaqətin müdafiəsi hüququ. Hər kəsin öz şərəf və ləyaqətini müdafiə etmək hüququ vardır. Şəxsiyyətin ləyaqəti dövlət tərəfindən qorunur. Heç bir hal şəxsiyyətin ləyaqətinin alçaldılmasına əsas verə bilməz.

Heç kəsə işgəncə və əzab verilə bilməz. Heç kəs insan ləyaqətini alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qala bilməz.

Dövlət qurumlarının, xüsusilə yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələrinin və hüquq-mühafizə orqanlarının vəzifəli şəxsləri tərəfindən insanlara münasibətdə bu hüququn müdafiəsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Şərəf və ləyaqətin müdafiəsi hüququnun pozulması ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş şikayətlərdə əsasən, vəzifəli şəxslər tərəfindən vətəndaşlara qarşı kobud rəftar, etik davranış qaydalarının pozulması kimi hallar öz əksini tapmışdır. Həmin şikayətlərdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Ombudsman tərəfindən aidiyyəti qurumlara müraciətlər edilmişdir.

Bir sıra şikayətlərdə hüquq-mühafizə, o cümlədən təhqiqat və istintaq orqanları, polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılan, yaxud da barəsində təhqiqat və ya istintaq aparılan şəxslərə qarşı kobud rəftar halları qeyd edilmişdir.

Bu hüququn pozulmasına dair şikayətlərdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı səlahiyyətli dövlət qurumlarına ünvanlanmış müraciətlərə əsasən aparılmış araşdırmacların nəticələri ilə bağlı Ombudsmana təqdim edilmiş cavablardı, bir qayda olaraq, kobud və ya ləyaqəti alçaldan hər hansı bir rəftarın öz təsdiqini tapmadığı göstərilmişdir.

Ərizəçi S. (18014-20) Ombudsmana müraciət edərək, hüquqlarını müdafiə etdiyi Ə.-nin Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun İstintaq idarəsində dindirilərkən döyüldüyüünü və həmin şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilmədiyini bildirmiş, onun zərərçəkmiş şəxs kimi tanınmasında və məhkəmə tibb ekspertizasının keçirilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna ünvanlandığı müraciətə verilmiş cavabda qeyd olunmuşdur ki, ərizəçinin eyniməzmunlu ərizəsi əsasında Baş Prokurorluğun Xidməti araşdırmaclar idarəsində araştırma aparılmış və göstərdiyi xüsusatlar öz təsdiqini tapmamış, müdafiə etdiyi şəxs qarşı hər hansı prokurorluq işçisinin qanunsuz hərəkətlərə yol verməsi halları müəyyən edilməmişdir. Araşdırma nəticəsində müraciətdə göstərilən xüsusatların təsdiqini tapmadığı və cinayət hadisəsi müəyyən edilmədiyi üçün Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 39.1.1-ci maddəsinə əsasən, cinayət işinin başlanması rədd olunması haqqında qərarın qəbul edildiyi bildirilmişdir.

Ərizəçi N. (7962-20) Ombudsmana müraciət edərək, vəkili olduğu və Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətinin müvafiq cəzaçəkmə müəssisəsində cəza çəkən A.-nin həmin müəssisənin əməkdaşları tərəfindən döyüldüyüünü, işgəncəyə, şərəf və ləyaqəti alçaldan rəftara məruz qaldığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin xidmətə ünvanlandığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, qeyd edilən şəxs cəza çəkmək üçün daxil olarkən ona hüquq və vəzifələri izah edilmiş, zəruri maddi-məişət və tibbi-sanitariya şəraiti ilə təmin olunmuş, cəzasını insan şəxsiyyətinə hörməti təmin edən vəziyyətdə çəkməsi üçün lazımi şərait yaradılmışdır. Bununla yanaşı, həmin şəxsin cəza çəkdiyi müddətdə istər əməkdaşlar, istərsə də məhkumlar tərəfindən ona qarşı hər hansı bir fiziki və ya mənəvi təzyiqlərin göstərilmədiyi, onunla amansız rəftar edilməsi, ləyaqətinin alçaldılması hallarına yol verilmədiyi qeyd edilmişdir.

Bir sıra şikayetlərdə yerli icra strukturlarına müraciət edən şəxslərin məmər biganəliyi və laqeydliyi ilə yanaşı, istər bu qurumlarda, istərsə də dövlət müəssisə və təşkilatlarında kobud münasibətlə üzləşdikləri hallar da öz əksini tapmışdır. Bununla belə,

qeyd edilən halların yoxlanılması ilə bağlı müvafiq qurumlara verilmiş yoxlama tapşırıqlarına dair cavablarda həmin şikayətlərdə göstərilən halların baş vermədiyi bildirilmişdir.

Ərizəçi E. (5732-20) Ombudsmana müraciət edərək, Goranboy Rayon Məşğulluq Mərkəzində işaxtaran kimi qeydiyyatda olduğunu, rayon mərkəzində keçirilən əmək yarmarkası zamanı həmin mərkəzin müdürü tərəfindən təhqir və təzyiqə məruz qaldığını bildirmiş, pozulmuş hüquqlarının bərpa olunmasına köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda keçirilən əmək yarmarkası zamanı ərizəciyə qarşı qeyri-etik davranışa yol verilmədiyi, bununla belə, əmək yarmarkasının başlama saatinin 11.00-a nəzərdə tutulduğu, lakin vətəndaşların müvafiq binaya tez toplaşdıqları, idarə, müəssisə və təşkilatların nümayəndələrinin tam gəlmədiyi nəzərə alınaraq, binada toplanan şəxslərdən çölə çıxmalarının xahiş edildiyi, bu zaman vətəndaşların heç bir təhqir və təzyiqə məruz qalmadıqları bildirilmişdir.

Ərizəçi S. (21208-20) Ombudsmana müraciət edərək, Gəncə şəhərindəki məktəblərdən birinin direktoru tərəfindən ona qarşı cəmiyyət içində nüfuzdan salmağa yönəlmış qərəzli hərəkətlərə yol verildiğini bildirmiş, şərəf və ləyaqətinin müdafiə olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Gəncə Şəhər Təhsil İdarəsi tərəfindən məktəbdə keçirilmiş monitorinqin gedişində müşahidə kameralarında məktəbin müəllimlər otağında keçirilən iclas zamanı otağa kənar şəxsin - ərizəçinin həyat yoldaşının daxil olması və uzun müddət orada qalması görünmüüş, lakin direktorun həmin şəxsin məktəbə daxil olduğunu və müəllimlər otağında keçirilən iclasda iştirak etdiyini bildiyi halda, bunun qarşısının alınması üçün heç bir tədbir görməməsi səbəbindən ona Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 186-cı maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən yazılı qaydada xəbərdarlıq edilmişdir.

“Televiziya və radio yayımı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.0.3-cü maddəsində göstərilmişdir ki, insanların şərəf və ləyaqətinin alçaldılmasına, işgüzar nüfuzunun ləkələnməsinə yol verilməməli, şəxslərin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə müəyyənləşdirilmiş hüquq və azadlıqlarına hörmətlə yanaşılmalıdır.

Ərizəçi H. (1723-20) Ombudsmana müraciət edərək, mənzil mübahisəsi ilə əlaqədar məhkəməyə müraciət etdiyi üçün həmin mülki iş üzrə tərəf olan şəxsin əri tərəfindən kütləvi informasiya vasitələrində şərəf və ləyaqətini alçaldan fikirlər bildirilməklə hədələndiyini, “ATV” kanalında “Bizimləsən” verilişinin canlı yayımıla efirə gedən buraxılışında ona məxsus şəxiyyət vəsiqəsinin surətinin, habelə onlara aid olan və üstündə “dələduzluq” sözünün və yanında ərizəçinin adı yazılmış şəkillərin nümayiş etdirildiyini, onun və iş üzrə tərəf olan şəxsin mütəşəkkil dəstə yaradaraq qrup şəklində insanları aldatması ilə bağlı heç bir əsası olmayan məlumatlar verildiğini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Milli Televiziya və Radio Şurasına ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda aparılmış araşdırmlar zamanı “Televiziya və radio

yayımı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-ci maddəsinin (Proqrama verilən tələblər) müvafiq bəndlərinin pozulması faktının aşkar edildiyi, bununla əlaqədar olaraq “ATV” telekanalının qeyd olunan verilişinin rəhbərliyinin suraya dəvət olunduğu və onlara ciddi irad bildirildiyi qeyd edilmişdir.

Göründüyü kimi, müvafiq verilişin rəhbərliyinə ciddi irad bildirilsə də, onların inzibati qaydada məsuliyyət məsəlesi öz həllini tapmamışdır. Buna səbəb isə müvafiq pozuntuya görə inzibati məsuliyyətin müəyyən edilməməsidir.

“Televiziya və radio yayımı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 41-ci maddəsində (Qanunun pozulmasına görə məsuliyyət) göstərilmişdir ki, bu Qanunun tələblərini pozan fiziki və hüquqi şəxslər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, Ombudsman “Televiziya və radio yayımı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-ci maddəsinin (Proqrama verilən tələblər) tələblərinin pozulması ilə bağlı inzibati məsuliyyətin müəyyən edilməsi və bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 384-cü maddəsinə müvafiq əlavələrin olunmasını təklif edir.

Ombudsmanın işgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəzaların qarşısının alınması üzrə milli preventiv mexanizm qismində fəaliyyəti. BMT-nin “İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani, yaxud ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəza əleyhinə” Konvensiyasının Fakultativ Protokolunda nəzərdə tutulmuş milli preventiv mexanizmin (MPM) funksiyalarını yerinə yetirən Ombudsman və onun Milli Preventiv Qrupu (MPQ) tərəfindən 2020-ci il üzrə fəaliyyət çərçivəsində saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi yerlərdə saxlanma şəraiti, rəftar məsələləri və daxil olmuş müraciətlərin, sənədləşmənin araşdırılması, habelə pandemiya şəraitində koronavirus infeksiyasının yayılması ilə bağlı görülən qabaqlayıcı tədbirlərin, mövcud sanitariya vəziyyətinin araşdırılması məqsədilə 176 başçəkmə həyata keçirilmişdir. Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyində olan müəssisələrə 61, Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətinin 49, Təhsil Nazirliyinin 25, Səhiyyə Nazirliyinin 22, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 3, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin 5, Müdafiə Nazirliyinin 1, yerli icra hakimiyyətlərinin tabeli müəssisələrinə 10 başçəkmə həyata keçirilmişdir.

Başçəkmələr zamanı saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi müəssisələrdə konfidensiallıq təmin edilməklə 655 şəxs fərdi qəbul edilmiş, hüquqlarının təmini vəziyyəti araşdırılmış, qaldırıldığı məsələlər dinlənilmiş, müxtəlif müraciətləri təmin edilmişdir. Başçəkmələr zamanı, habelə Ombudsmana ünvanlanan müraciətlərin həlli istiqamətində tədbirlər görülmüş, aşkar edilmiş çatışmazlıqlar müvafiq müəssisələrin rəhbərliyi qarşısında qaldırılmış, yerində həll edilməsi mümkün məsələlər elə başçəkmə çərçivəsində dərhal həll edilmişdir. Müşahidə edilmiş digər nöqsanlarla bağlı müvafiq mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarına müraciətlər ünvanlanmış, növbəti başçəkmələrə kimi problemlərin aradan qaldırılmasına yönəlmüş tədbirlər görülməsi üçün zəruri təklif və tövsiyələr verilmişdir.

Ombudsmanın MPM qismində fəaliyyəti çərçivəsində saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi yerlərdə həyata keçirilən başçəkmələr çərçivəsində pis rəftar ehtimalı ilə bağlı müraciətlər yerində araşdırılmışdır. Qəbul edilmiş hər bir şəxsin, habelə tutulmuş, həbs edilmiş və ya məhkum olunmuş şəxslərin, onların ailə üzvlərinin, vəkillərinin müraciətinə dərhal reaksiya verilməklə həmin müəssisələrdə saxlanma şəraiti və ya rəftar məsələləri, məhkəmə-tibb ekspertizasının təyin edilməsi və keçirilməsi, saxlanılan şəxslərin hüquqlarının təmin olunması vəziyyəti araşdırılmaqla müvafiq qaydada Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa, Daxili İşlər Nazirliyinə, Ədliyyə Nazirliyinə və digər

səlahiyyətli qurumlara müraciətlər edilmiş, araşdırımlar aparılmış və bütün hallarda müraciətlər cavablandırılmışdır.

Müraciət etmək istəyən hər kəs üçün Ombudsmanın fəaliyyətinin əlcətanlığı təmin edilmiş və yeni yaradılan 916 Çağrı Mərkəzi bu kimi məsələlərin həllində preventiv tədbirlər baxımından uğurlu mexanizmə çevrilmişdir.

Penitensiar müəssisələrdə həyata keçirilən başçəkmələr və saxlanılan şəxslərin özlərinin və yaxud qohumlarının Ombudsmana ünvanlaşdırıcıları müraciətlər cərimə təcridxanasına keçirilmə növündə tənbeh tədbirinin tətbiqi hallarının çox olduğunu, əsassız yerə belə tənbehin seçildiyini və ya eyni şəxslər barəsində dəfələrlə cərimə otağına keçirilmənin mövcud olduğunu deməyə əsas verir. Cərimə otağına keçirmə növündə tənbeh tədbirlərinin çoxluğu, müəssisədə rejim pozuntularının sayının çox olduğunu və məhkumların islah edilməsi üzrə vəzifələrin lazımcıca yerinə yetirilmədiyini göstərmişdir. Bu baxımdan, islah işlərinin gücləndirilməsi istiqamətində yeni və müasir yanaşmaların tətbiqi, habelə xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadə edilməsi məqsədəmüvafiqdir.

Cəzaçəkmə müəssisələrində saxlanma şəraiti ilə bağlı məsələlər Ombudsmanın fəaliyyətində daim monitoring edilən və yaxşılaşdırılması məqsədi ilə tədbirlər görülən fəaliyyət istiqamətlərindəndir. Ombudsman Bakı şəhərinin Zabrat qəsəbəsində məhkum qadınlar üçün cəzaçəkmə, habelə yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün təbiyə müəssisəsinin, Umbakı qəsəbəsində inşa edilən həbsxananın, Gəncə, Lənkəran şəhərlərində inşa edilən penitensiar komplekslərin tikintisinin yekunlaşdırılmasını və saxlanılan şəxslərin yeni binalara köçürülməsinin sürətləndirilməsini təklif edir.

Ombudsman və Milli Preventiv Qrupun üzvləri tərəfindən COVID-19 infeksiyasına qarşı görülən qabaqlayıcı tədbirlərin və sanitariya vəziyyətinin öyrənilməsi üçün Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin, habelə Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyindəki müəssisələrə plandankənar başçəkmələr həyata keçirilmişdir.

COVID-19 pandemiyasının geniş yayılmasının qarşısının alınması və onunla mübarizənin gücləndirilməsi üçün tətbiq edilən xüsusi karantin rejimi dövründə şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi yerlərdə həyata keçirilmiş başçəkmələrdə məqsəd belə müəssisələrdə koronavirus infeksiyasının yayılması ilə bağlı görülən qabaqlayıcı tədbirlərin, mövcud sanitariya vəziyyətinin, habelə bu ərəfədə saxlanma şəraiti, rəftar məsələləri, qidalanma səviyyəsi, tibbi xidmətlərə çıxış imkanları, daxil olmuş müraciətlərin araşdırılması, müvafiq şəkildə sənədləşmənin aparılması vəziyyətinin öyrənilməsi olmuşdur.

Ombudsman tərəfindən Milli Preventiv Mexanizm fəaliyyəti çərçivəsində dövlət uşaqq müəssisələrindəki vəziyyət nəzarətdə saxlanılmış, mövcud imkanlar, uşaqların hüquqlarının təmini, onlarla rəftar, saxlanma şəraiti, tibbi xidmətlərin səmərəli təşkili və əlcətanlığı araşdırılmış, məsul şəxslər və qurumlarla müzakirələr aparılmışdır. Bu ərəfədə internat müəssisələrində yaşayan uşaqlar ailələrinə verilmiş, uşaq evlərində yaşayan və ailələrinə verilmiş uşaqların müəssisələrə geri qayıdışı dayandırılmış, digər qrup müəssisələrdə isə xüsusi karantin rejimi və sosial izolyasiya tədbirləri gücləndirilmişdir.

Həyata keçirilən başçəkmələrin yekunu olaraq verilmiş tövsiyələrdə uşaq evlərində, təhsil, səhiyyə və sosial xidmət müəssisələrində yaşayan uşaqlar və onlarla işləyən şəxslərin pandemiya ilə bağlı məlumatlandırılmları, uyğun rəftar və saxlanma şəraitinə nəzarətin gücləndirilməsi, tibbi və digər sosial xidmətlərə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi məsələləri yer almışdır.

Pandemiya ilə əlaqədar onlayn tədrisə keçilmə uşaq evlərində və internatlarda yaşayan uşaqların təhsil almaq hüquqlarının həyata keçirilməsində çətinliklər yaratmışdır. Belə ki, Bakı, Gəncə, Lənkəran və Şəki şəhərlərindəki uşaq evlərində, Quba şəhər Valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar üçün tam orta internat məktəbində keçirilmiş başçəkmələr zamanı uşaqların onlayn dərslərə qoşula bilməsi üçün kompüterlərin məhdud

sayda olduğu, bəzi belə müəssisələrdə internetə çıxış imkanlarının qənaətbəxş olmaması səbəbindən uşaqların ən yaxşı halda yalnız televiziya dərslərindən istifadə etdiyi müşahidə olunmuşdur.

Pandemiya zamanı Ombudsmanın Milli Preventiv Mexanizm fəaliyyəti çərçivəsində Səhiyyə Nazirliyinin, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin təbeliyindəki müəssisələrə də plandankənar başçəkmələr həyata keçirilmiş, bu müəssisələrdə yaşayan və müalicə alan şəxslər xüsusi karantin rejimi qaydaları nəzərə alınmaqla qəbul edilərək konfidensial qaydada dirlənilmiş, hüquqlarının təmin olunma vəziyyəti, qaldırıqları məsələlər, sənədləşmənin vəziyyəti yerində araşdırılmış, tibbi yardımla bağlı bir sıra müraciətləri yerində təmin edilmişdir. Ombudsmanın da təklifləri nəzərə alınaraq Gəncə şəhər 4 sayılı Psixonevroloji Sosial Xidmət müəssisəsinin əsaslı təmir edilməsi, Gəncə şəhər və Şəki rayon psixiatriya xəstəxanaları üçün yeni binaların inşa edilməsi burada yaşayan və müalicə alan şəxslərin hüquqlarının təmini və saxlama şəraitinin təkmilləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Başçəkmələr zamanı penitensiar müəssisələrdə, müvəqqəti saxlama yerlərində, təhsil, səhiyyə və digər müəssisələrdə əməkdaşlarla və orada saxlanılan şəxslərlə hüquqi maarifləndirmə işi aparılmış, qaldırılan məsələlər üzrə hüquqi məsləhətlər verilmişdir.

Milli Preventiv Mexanizm fəaliyyəti çərçivəsində dövlət uşaq müəssisələrinə həyata keçirilmiş başçəkmələrdə uşaq iştiraklığının artırılması, qanunla mühakimə edilmiş uşaqların hüquqları, Ombudsman və onun Çağrı Mərkəzi haqqında məlumatlılıq səviyyəsinin öyrənilməsi məqsədilə uşaqlar arasında sorğu keçirilmişdir. Bakı şəhəri və respublikanın regionlarındakı müəssisələrdə yaşayan 10-18 yaş qrupundan olan uşaqlara yönəlmüş sorğuların nəticələri əsasında hüquqi maarifləndirmə tədbirləri təşkil edilmişdir.

Ombudsmanın bəzi şikayətlərdə öz əksini tapmış kobud və ya ləyaqəti alçaldan rəftar halları ilə bağlı aidiyyəti dövlət qurumlarına ünvanladığı müraciətlərə verilmiş cavablarda qeyd edilən halların təsdiq olunmadığı bildirilmişdir.

Ərizəçi R. (20992-20) Ombudsmana müraciət edərək, Lənkəran Şəhər-Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən döyüldüyünü, təhqir olunduğunu, qanunsuz hərəkətlərə məruz qaldığını bildirmiş, məsələ ilə bağlı müvafiq tədbir görülməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Lənkəran Şəhər-Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən ərizəçiyə qarşı qanunazidd hərəkətlərə yol verilməsi xüsusatı öz təsdiqini tapmamışdır.

Ərizəçi A. (20679-20) Ombudsmana müraciət edərək, Xəzər Rayon Polis İdarəsinin 3-cü Polis Bölməsinin əməkdaşları tərəfindən güc tətbiq edilərək anasının evindən həmin bölməyə aparıldığını, törətmədiyi əməli etiraf etməsi üçün döyülrək işgəncəyə məruz qaldığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, xidməti təhqiqat nəticəsində həmin idarənin 3-cü Polis Bölməsinin əməkdaşları tərəfindən ərizəçinin döyülməsi və onun digər qanunsuz hərəkətlərə məruz qalması barədə göstərdiyi xüsusatlar təsdiq olunmamışdır.

Ədliyyə Nazirliyinin Ədliyyə Akademiyası və Daxili İşlər Nazirliyinin Polis Akademiyası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həmin təhsil müəssisələrinin təlim kurslarının programına insan hüquqları, habelə Ombudsmanın Milli Preventiv Mexanizm fəaliyyəti ilə

bağlı mövzular da daxil edilmiş, müvafiq olaraq, ilkin uzunmüddətli tədris kurslarında iştirak edən hakimliyə namizədlərə, ekspertiza mərkəzinə və ədliyyə orqanlarında qulluğa qəbul olunan şəxslərə, müdavimlərə və polis orqanlarının əməkdaşlarına tədris olunmuşdur. Ombudsmanın insan hüquqlarının müdafiəsi, o cümlədən pozulmuş hüquqların bərpası sahəsində, habelə MPM funksiyalarını yerinə yetirən təsisat qismində fəaliyyəti, eyni zamanda ölkədə şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi müəssisələrə keçirilən başçəkmələrə, verilmiş tövsiyələrə və onların icrası vəziyyətinə dair məlumatlar dinləyicilərin diqqətinə çatdırılmışdır.

Ombudsmanın MPM qismində fəaliyyətinin ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə 2020-ci ildə 43 mətbuat açıqlaması yayımlanmış, həmin məlumatlar Ombudsmanın rəsmi internet səhifəsində yerləşdirilmiş, kütłəvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş, habelə beynəlxalq təşkilatlara göndərilmişdir.

Azərbaycanın BMT-nin İşgəncələr Əleyhinə Komitəsinə 5-ci dövri hesabatı üzrə Ombudsmanın Əlavə Hesabatı hazırlanmış və müvafiq komitənin katibliyinə göndərilmişdir. Hesabatda BMT-nin İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəza əleyhinə Konvensiyasının müddəələrinin implementasiyası ilə bağlı vəziyyət, ölkədə həyata keçirilən hüquqi islahatlar, Ombudsmanın MPM qismində fəaliyyəti, şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi müəssisələrdə rəftar və saxlanma şəraiti, pandemiya dövründə görülmüş işlərlə bağlı məlumatlar və digər məsələlər öz əksini tapmışdır.

İnformasiya əldə etmək hüququ. Hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq hüququ vardır.

İnformasiya əldə etmək hüququ sərbəst, maneəsiz və hamı üçün bərabər şərtlərlə, açıq cəmiyyətin və demokratik hüquqi dövlətin prinsipləri əsasında təmin edilməlidir. Bu fundamental hüququn reallaşdırılması ictimai vəzifələrin yerinə yetirilməsinə vətəndaşlar tərəfindən nəzarət edilməsinə, aşkarlığın və şəffaflığın təmin olunmasına şərait yaradır.

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində, Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktda hər bir şəxsin informasiyanı şifahi və ya yazılı şəkildə, mətbuat və ya bədii ifadə formaları vasitəsilə və yaxud öz seçimində uyğun olaraq digər üsullarla axtarmaq, almaq və yaymaq hüququ təsbit olunmuşdur.

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin 16.10-cu bəndində də milli qanunvericiliyə və beynəlxalq sazişlərə uyğun olaraq, informasiyaya açıq çıxış imkanının təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

İnformasiya texnologiyalarının geniş tətbiq olunduğu, ölkəmizin ümumdünya elektron informasiya məkanına sürətlə integrasiya etdiyi bir dövrdə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 50-ci maddəsi ilə təsbit olunmuş məlumat əldə etmək azadlığının daha səmərəli təmin edilməsi, informasiyaya çatım imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür. İnformasiya cəmiyyəti şəraitində normativ hüquqi tənzimləmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, elektron xidmətlərin sayının genişləndirilməsi, müxtəlif növ məlumatlara və xidmətlərə əlçatanlığın təmin olunması məqsədi ilə mobil tətbiqlərin istifadəyə verilməsi, dövlət orqanlarının rəsmi internet səhifələrinin qanunvericiliyin tələblərinə uyğunlaşdırılması və bu kimi digər tədbirlər həyata keçirilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Qanununun tələblərinə, “İnformasiya əldə etmək haqqında” Qanunun müddəələrinə və bu qanunun icrasına nəzarətin həyata keçirilməsi məqsədi ilə Ombudsman Aparatının strukturunun təkmilləşdirilməsini, nəzarət imkanlarının gücləndirilməsini nəzərdə tutan “Açıq hökumətin təşviqinə dair” milli

fəaliyyət planlarına müvafiq olaraq 2020-ci ildə Ombudsman Aparatında “İnformasiya əldə etmək hüququnun müdafiəsi şöbəsi” yaradılmışdır.

“İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərindən irəli gələn vəzifələrin informasiya sahibi olan dövlət orqanları, yerli özünüidarə orqanları və vəzifəli şəxslər tərəfindən yerinə yetirilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsi, şikayətlərin araşdırılması və təhlili, qanunvericiliyin monitorinqi, informasiya əldə etmək hüququnun təbliği və təşviqi Ombudsmanın bu sahədə əsas fəaliyyət istiqamətlərini təşkil edir.

İnformasiya əldə etmək haqqında qanunvericiliyin tələblərinin pozulması halları ilə bağlı Ombudsmana ünvanlanmış şikayətlər səlahiyyətlər çərçivəsində operativ şəkildə araşdırılmış, aradan qaldırılması istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsinə nail olmuş, aparata daxil olmuş informasiya sorğularının cavablandırılması təmin edilmiş, bir sıra hallarda şikayətçilərə hüquqi məsləhətlər verilmişdir.

Ərizəçi S. (10165-20) Ombudsmana müraciət edərək, "Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə ünvanladığı informasiya sorğusunun icra edilməsi üçün Viləşçay su anbarının istismar idarəsinə göndərildiyini, eyniməzmunlu sorğu ilə bilavasitə həmin idarəyə də müraciət etməsinə baxmayaraq, sorğunun cavablandırılmadığını bildirmişdir.

Şikayətin araşdırılması zamanı məlum olmuşdur ki, informasiya sorğusunun Cəmiyyət tərəfindən onun tabeliyində olan müvafiq idarəyə göndərilməsinə baxmayaraq, “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 42-ci maddəsinin tələblərinə əsasən onun icrasına nəzarət həyata keçirilməmiş və bu səbəbdən icra təmin edilməmişdir.

Ombudsmanın şikayətlə bağlı “Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı” ASC-yə ünvanladığı müraciətdən sonra görülmüş tədbirlər nəticəsində Viləşçay su anbarının istismar idarəsi tərəfindən informasiya sorğusu təmin olunmuşdur.

Ərizəçi E. (16061-20) Ombudsmana müraciət edərək, "Beyləqan Rayon Mərkəzi Xəstəxanası" Publik Hüquqi Şəxsin direktoruna ünvanlandığı 22.05.2020-ci və 01.06.2020-ci il tarixli informasiya sorğularına cavab verilmədiyini bildirmiş, müvafiq tədbirlərin görülməsini xahiş etmişdir.

Araşdırma zamanı müəyyən edilmişdir ki, həmin publik hüquqi şəxs tərəfindən “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələbləri pozulmuş, informasiya sorğularının icra edilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətlərə riayət olunmamışdır.

Ombudsmanın şikayətlə bağlı İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin Tibbi Ərazi Bölmələrinin İdarəetmə Birliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra görülmüş tədbirlər nəticəsində informasiya sorğuları 04.12.2020-ci il tarixdə təmin edilmişdir.

Vəkil T. (16650-20) Ombudsmana müraciət edərək, hüquqlarını təmsil etdiyi S.-in mərhum həyat yoldaşı barədə müvafiq məlumatların əldə edilməsi ilə bağlı “Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə ünvanladığı informasiya sorğusuna cavab verilmədiyini bildirmiş, məsələnin araşdırılmasında və sorğunun cavablandırılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin Cəmiyyətə ünvanıldığı müraciətdən sonra informasiya sorğusu təmin edilmişdir.

İnformasiya sorğusu kimi təqdim edilən, lakin qanunvericiliyin tələblərinə əsasən informasiya sorğusu hesab olunmayan müraciətlər müvafiq qaydada cavablandırılmış, bir

sıra hallarda hüquqlar izah olunmuş, Ombudsmanın səlahiyyətlərinə aid olan məsələlərlə bağlı müvafiq qurumlara müraciətlər olunmuşdur.

“İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən sorğuçunun fərdi məlumat əldə etmək istədiyi hallar istisna olmaqla, yazılı informasiya sorğusuna dair tələblərdə şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin təqdim edilməsi nəzərdə tutulmamışdır.

Həmin Qanunun 4-cü maddəsinə əsasən, bu qanun “Vətəndaşların müraciətləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənən təklif, ərizə və şikayətlərə şamil edilmir.

Qeyd edilənlərə baxmayaraq, dövlət qurumlarının rəsmi internet səhifələrindəki onlayn müraciət bölmələrində müraciətlərə qoyulmuş tələblər informasiya sorğularına da tətbiq edilir ki, bu da sorğu verən şəxslərin hüquqlarını məhdudlaşdırır.

Göstərilənləri nəzərə alaraq, Ombudsman dövlət qurumlarının rəsmi internet səhifələrindəki onlayn müraciət bölmələrinin “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğunlaşdırılmasını zəruri hesab edir.

Bəzən qanunvericiliyin tələblərinə uyğun tərtib edilmiş informasiya sorğularına informasiya sahibi olan dövlət qurumları tərəfindən məlumatların məxfiliyi, yəni dövlət sirri, kommersiya sirri və ya xidməti məlumat olması bəhanəsi ilə cavab verilmir. Halbuki bu məlumatların dəqiq siyahısı müvafiq qanunlarda öz əksini tapmışdır.

Qanunvericiliyə əsasən, informasiya sahibləri, o cümlədən dövlət orqanları və bələdiyyələr sorğu edilən informasiyaya malik olmadıqları hallarda aidiyəti informasiya sahibini müəyyənləşdirməli və informasiya sorğusunu ləngitmədən beş iş günündən gec olmayıaraq ona göndərməli, bu barədə sorğuçuya məlumat verməlidirlər. Qeyd olunanlara baxmayaraq, bir sıra hallarda informasiya sahibləri müvafiq informasiyaya malik olmadıqlarından ya vətəndaşlara cavab vermir, ya da informasiya sorğusunun baxılmasından əsassız olaraq imtina edirlər.

Qanunvericiliyə əsasən əməliyyat-axtarış tədbirləri keçirilən hallar istisna olmaqla, şəxsin onun xəbəri olmadan və ya etirazına baxmayaraq kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri və başqa şəxslər tərəfindən izlənilməsi, video və foto çekilişinə, səs yazısına və digər bu cür hərəkətlərə məruz qalması qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məsuliyyətə səbəb olur. Təəssüflər olsun ki, qanunun bu tələbinə bir sıra hallarda əməl edilmir və həmin pozuntu halları qanunla müəyyən edilmiş məsuliyyətdən kənardə qalır.

“İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10.2-ci maddəsinə əsasən, informasiya sahibi informasiya əldə etmək hüququnu təmin etmək üçün informasiya məsələləri üzrə vəzifəli şəxs təyin edir, yaxud struktur bölmə yaradır, informasiya xidmətləri göstərir.

Müvafiq Qanunun 30 və 32-ci maddələri dövlət orqanları və bələdiyyələrə bu qanunla müəyyən edilmiş ictimai informasiyanı açıqlamaları məqsədi ilə internet informasiya ehtiyatlarının yaradılması vəzifəsini müəyyən edir. Bir çox dövlət qurumları tərəfindən qanunun bu tələblərinə əməl edilməsinə baxmayaraq, qeyd olunan sahədə nöqsanlar hələ də qalmaqdadır. Digər tərəfdən, bələdiyyələr tərəfindən qeyd olunan istiqamətdə hələ də müvafiq işlər aparılmamışdır.

İnformasiya sahibləri, o cümlədən dövlət orqanları və bələdiyyələr ölkəmizdə informasiya kommunikasiya texnologiyaları sahəsində həyata keçirilən islahatlardan mümkün qədər çox faydalanamalı, öz üzərinə düşən vəzifələri dəqiq bilməli və icra etməli, yaranmış əlverişli imkanları insan hüquqlarının, o cümlədən informasiya əldə etmək hüququnun daha səmərəli təmin edilməsinə yönəltməlidirlər.

Seçki hüququ. Vətəndaşın öz iradəsini azad ifadə etməsi və siyasi proseslərdə iştirak etməsinə təminat verən mühüm demokratik institutlardan biri də seçkidir. Seçki hüququ

dövlət hakimiyyətinin və yerli özünüidarənin, bütövlükdə hüquqi sistemin səmərəliliyinin artırılmasında zəruri olan vəsitələrindən biridir.

Seçki hüququ vətəndaşların dövlət orqanlarının təşkilinə birbaşa təsirini ifadə edən, dövlət hakimiyyətini legitimləşdirən əsas hüquqlar sırasındadır. Cəmiyyətin inkişafında seçki hüququnun böyük əhəmiyyəti vardır. Çünkü burada konkret şəxslərin deyil, bütöv halda cəmiyyətin mənafeyi nəzərdə tutulur.

Hər bir şəxs dövlətin idarə olunmasında bilavasitə və ya azad şəkildə seçilmiş nümayəndələr vəsítəsilə iştirak etmək hüququna malikdir.

Seçkilər demokratiyanın təzahürü olaraq, hər bir dövlətin ictimai-siyasi həyatında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Seçkilərin qanunvericiliyə uyğun keçirilməsi, şəffaflığı və bu zaman insanın ən vacib siyasi hüquqlarından biri olan seçki hüququnun gerçəkləşdirilməsi üçün dövlət tərəfindən yaradılmış şərait ölkədə demokratiyanın təmin edilməsinin göstəricisidir.

Azərbaycan xalqının iradəsinin bilavasitə və ən yüksək ifadəsi olan seçkilərin azad şəkildə həyata keçirilməsi, vətəndaşların seçki hüququnun yüksək səviyyədə təmin olunması, əhalinin hüquqi maarifləndirilməsi, seçki mədəniyyətinin yüksəldilməsi ölkəmizin demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu yolunda inkişafına xidmət edən mühüm amillərdən biridir.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə 2020-ci il fevralın 9-na təyin edilmiş seçkilərlə bağlı Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən qısa zamanda seçicilər arasında zəruri maarifləndirmə işi aparılmış, vətəndaşların seçki hüququ ilə bağlı təlimatlar və yaddaş kitabçaları paylanmış, eyni zamanda “Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, bütün ölkə üzrə şəhər və rayonlarda seçki dairələri üzrə açıq və qapalı yerlər müəyyən edilmişdir.

Sərbəst toplaşmaq azadlığının ayrı-seçkiliyə yol verilmədən təmin edilməsi məqsədilə müvafiq dövlət orqanları tərəfindən kompleks tədbirlər həyata keçirilmiş, bu istiqamətdə ictimaiyyətlə və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə sıx əməkdaşlıq edilmişdir.

Ölkədə seçkiyə hazırlıq mərhələsində aparılan müşahidələr nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, seçki məntəqələri müasir avadanlıqlarla, informasiya-kommunikasiya vəsítələri ilə təmin olunmuş, bir çox seçki məntəqələrində isə veb-kameralar quraşdırılmışdır.

Seçki günü Ombudsman və təsisatın, o cümlədən Gəncə, Şəki, Quba və Cəlilabad regional mərkəzlərinin əməkdaşları müştəqil müşahidəçi qismində ümumilikdə Bakı şəhəri və ölkənin 40 rayonunda 62 seçki dairəsi üzrə 360 seçki məntəqəsində, o cümlədən məcburi köçkünlərin məskunlaşduğu qəsəbələrdə, Müdafiə Nazirliyinin bir sıra hərbi hissələrində, Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin istintaq təcridxanaları və cəzaçəkmə müəssisələrində səsvermə prosesini müşahidə etmişlər.

Ombudsman Bakının rayonlarında bir sıra seçki dairələri üzrə seçki məntəqələrində, o cümlədən Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbində təşkil olunmuş məntəqədə səsvermə prosesini izləmiş, 16 sayılı Yasamal ikinci dairə seçki komissiyasının inzibati binasında olmuş, komissiya üzvləri ilə görüşmüş, seçkilərin keçirilməsi və səsvermə ilə əlaqədar ümumi vəziyyəti öyrənmiş, təklif və tövsiyələrini vermişdir.

Ombudsman məntəqə seçki komissiyalarının üzvləri, yerli və beynəlxalq müşahidəçilər, habelə seçicilərlə görüşmüş, seçki hüququnun təmini, səsvermə prosesi ilə bağlı müvafiq məlumatlar almışdır.

Respublikanın müxtəlif bölgələrində seçki prosesində müşahidəçi qismində iştirak edən təsisat əməkdaşlarından daxil olan məlumatlar seçki hüququnun təmini ilə bağlı vəziyyəti diqqətdə saxlamağa imkan vermişdir.

Qeyd edilməlidir ki, seçici fəallığı, habelə siyasi partiyaları, qeyri-hökumət təşkilatlarını təmsil edən, eyni zamanda bitərəf və beynəlxalq müşahidəçilərin bir-birinə

qarşılıqlı hörmət şəraitində bu prosesdə iştirak etdikləri, öz vəzifələrini səlahiyyətləri çərçivəsində yerinə yetirdikləri müşahidə olunmuşdur. Müşahidə prosesi müddətində hər hansı bir dövlət qurumunun, o cümlədən müvafiq yerli icra hakimiyyəti orqanının nümayəndələri və ya polis əməkdaşları tərəfindən müdaxilə hallarına rast gəlinməmişdir.

Seçki prosesində vətəndaşların seçki hüququ təmin olunmuş, əlliliyi olan, yaşlı və müxtəlif xəstəliklərdən əziyyət çəkən şəxslər üçün bu hüququn səmərəli həyata keçirilməsi üçün zəruri şərait yaradılmışdır. Seçicilərin yeni nəsil şəxsiyyət vəsiqələrinin oxunması üçün seçki məntəqələri “çip oxuyan” cihazlarla təmin edilmiş, bir çox məntəqələrdə quraşdırılmış veb-kameralar vasitəsilə seçkilərin izlənilməsi üçün real şəraitin yaradıldığı müşahidə olunmuşdur. Hər bir seçici sərbəst seçim edərək öz istədiyi namizədə səs vermişdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, müşahidələr zamanı seçkilərin nəticələrinə təsir etməyən bəzi pozuntular da müəyyən olunmuşdur ki, bu da müvafiq dairə və məntəqə seçki komissiyalarının rəhbərlərinə müraciət edilməklə yerində aradan qaldırılmış, Mərkəzi Seçki Komissiyası bu barədə məlumatlandırılmışdır.

Yeri gəlmışkən, Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən aparılmış araşdırmalar zamanı 4 seçki dairəsində və 328 seçki məntəqəsində səsvermənin nəticələri etibarsız hesab edilmişdir.

Seçki günü Ombudsmanın qaynar xəttinə daxil olmuş müraciət təxirə salınmadan araşdırılaraq qanunnamüvafiq tədbir görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə seçkilər ölkə Konstitusiyasına, Seçki Məcəlləsinə və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq keçirilmiş, respublikamız hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu, insan hüquqlarının təmin edilməsi, milli dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi prinsiplərinə sadıq olduğunu bir daha təsdiq etmişdir.

Hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı. Demokratik hüquqi dövlət olan ölkəmizdə məhkəmə hakimiyyətini ədalət mühakiməsi yolu ilə məhkəmələr həyata keçirirlər. Hər kəsin hüquq və azadlıqlarının inzibati qaydada və məhkəmədə müdafiəsinə təminat verilir. Məhkəmə sistemi insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının müdafiəsində əsas hüquqi mexanizmdir.

Ədalət mühakiməsini həyata keçirən məhkəmələr ölkə konstitusiyasında təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını, mülkiyyət formasından asılı olmayıaraq, bütün müəssisə, idarə və təşkilatların, siyasi partiyaların, ictimai birliklərin, digər hüquqi şəxslərin hüquqlarını və qanuni mənafələrini müdafiə edir.

Respublikamızda məhkəmə sisteminin davamlı olaraq təkmilləşdirilməsi və insanların məhkəmələrə müraciət imkanlarının asanlaşdırılmasına yönəlmış tədbirlər davam etdirilmişdir.

Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən hakimlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, mövcud pozuntuların aşkar edilməsi məqsədilə monitorinq və yoxlamaların aparılması, qanunvericiliyin tələblərini pozmuş bir sıra hakimlər barədə intizam icraatının aparılması və nəticələndirilməsi vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının məhkəmə təminatının səmərəliliyinin artırılmasına müsbət təsir göstərmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (Ombudsman) haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Qanununun 1.6-cı maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikası hakimlərinin fəaliyyətinin yoxlanılması Ombudsmanın səlahiyyətlərinə aid deyildir. Bununla belə, həmin Konstitusiya Qanununun 1.9-cu maddəsində göstərilmişdir ki, Ombudsmanın məhkəmələrdə süründürməçilik, sənədlərin itirilməsi və vaxtında verilməməsi, habelə məhkəmə qərarlarının icrasının gecikdirilməsi ilə əlaqədar insan hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərə baxmaq hüququ vardır. Ombudsman qeyd edilən məsələlərlə bağlı məhkəmələrlə əməkdaşlığını davam etdirmişdir.

Hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı ilə bağlı daxil olmuş müraciətlərdə məhkəmələrdə vətəndaşlara süni maneələrin yaradılması, süründürməciliyə yol verilməsi, məhkəmə qərarlarının surətinin vaxtında verilməməsi, ərizəni qəbul etməkdən imtina haqqında qərardad qəbul edilərkən ərizəyə əlavə olunmuş sənədlərin geri qaytarılmaması, məhkəmədə işə baxılma vaxtı və yeri haqqında məhkəmə prosesinin iştirakçılara müvafiq xəbərdarlığın (bildirişin) vaxtında göndərilməməsi, mülki-prosessual qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq tərəflərin məlumatlandırılmaması, tərəflərin məhkəmə proseslərində iştirakının təmin edilməsi üçün bütün lazımı tədbirlərin görülməməsi, məhkəmə prosesində hakim tərəfindən etik davranış qaydalarının pozulması, məhkəməyə təqdim edilən sübutların (sənədlərin) qəbul edilməməsi və vəsatətlərin təmin olunmaması, tərəflərdən birinə təzyiq göstərilməsi, müvafiq məhkəmə qərarından apellyasiya şikayəti vermək hüququnun əsəsiz məhdudlaşdırılması, qərarlarda buraxılmış texniki səhvlerin düzəldilməsi, məhkəmə qərarlarının icraya yönəldilməməsi, müraciətlərə cavab verilməməsi kimi hallar öz əksini tapmışdır.

Ombudsman hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı hüququ ilə bağlı ünvanına daxil olmuş şikayətlərin araşdırılması zamanı insan hüquqlarının pozulması halları aşkar edildikdə onun bərpası istiqamətdə tədbirlər görmüşdür.

Məhkəmə qərarlarının verilməməsi ilə bağlı vətəndaşlar tərəfindən ünvanlanmış şikayetlər əsasında Ombudsman tərəfindən müvafiq məhkəmə orqanlarına göndərilmiş sorğulara verilmiş cavablarda qərarların ərizəciyə vaxtında göndərildiyi, müraciətdən sonra işə hətta təkrarən göndərildiyi bildirilsə də, bu məzmunlu müraciətlər və verilmiş cavablar problemə diqqəti cəlb edir.

Ərizəçi H. (10085-20) Ombudsmana müraciət edərək, barəsində olan cinayət işi üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müvafiq qərarının surətinin ona göndərilmədiyini bildirmiş, həmin qərarın surətinin verilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin məhkəməyə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müvafiq qərarının surəti ərizəciyə təqdim edilməsi üçün məktubla Bakı İstintaq Təcridxanasına göndərilmiş və eyni tarixdə müdafiəçisinə də təqdim edilmişdir.

Müvafiq məhkəmə qərarının vətəndaşa vaxtında verilməməsi onun, eyni zamanda məhkəməyə təkrar müraciət etmək hüququnun da pozulmasına səbəb olmuşdur.

Məhkəmə qərarı qanunla müəyyən edilmiş müddət ərzində işdə iştirak edən şəxslərə sıfarişli məktubla göndərilməli və yaxud qəbz alınmaqla təqdim edilməlidir. Ombudsmana ünvanlanmış müraciətlərin təhlili göstərir ki, bəzi hallarda məhkəmənin qərarı işdə iştirak edən şəxslərə vaxtında göndərilmir ki, bu da həmin qərardan yuxarı instansiya məhkəməsinə müraciət etmək hüququnun pozulması ilə nəticələnir.

Ərizəçi Q. (9626-20) Ombudsmana müraciət edərək, tərəf olduğu mülki iş üzrə Səbail Rayon Məhkəməsinin qərarının surətinin ona verilmədiyini bildirmiş, prosessual hüquqlarının təmin edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin məhkəməyə müraciətindən sonra qətnamənin surəti ərizəciyə şəxsən təqdim olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Mülki-Prosessual Məcəlləsinin müvafiq olaraq, 227.3, 243.1. və 266.1-ci maddələrinə əsasən, məhkəmənin qətnaməsi tərtib edildikdən sonra 3 gün ərzində, qiyabi qətnamə çıxarıldıqdan sonra 10 gündən gec olmayan müddətdə, ayrıca akt

şəklində qərardad çıxarıldıqdan sonra 5 gün müddətində işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verilir. Ombudsmana ünvanlanmış müraciətlərin təhlili göstərir ki, bəzi hallarda məhkəmənin qərarı işdə iştirak edən şəxslərə vaxtında göndərilmir ki, bu da həmin qərardan yuxarı instansiya məhkəməsinə müraciət etmək hüququnun pozulması ilə nəticələnir.

Həmin Məcəllənin 228.2-ci maddəsinə görə, hakim işdə iştirak edən şəxslərə xəbər verməklə, öz təşəbbüsü ilə və ya işdə iştirak edən şəxslərin ərizəsi üzrə qətnamədə buraxılmış yanlışlıqları və açıq hesab səhvələrini düzəldə bilər.

Ərizəçi H. (5373-20) Ombudsmana müraciət edərək, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müvafiq qərarına izah verilməsi ilə bağlı məhkəməyə müraciətinin nəticəsiz qaldığını və qərara izah verilmədiyini bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin məhkəməyə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati kollegiyasının müvafiq qərardadı ilə ərizəçi tərəfindən verilmiş ərizə təmin edilmiş və həmin məhkəmənin qeyd edilən qərarının nəticə hissəsində yol verilmiş yanlışlıq düzəldilmişdir.

Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş şikayətlərdə əks etdirilmiş halların araşdırılması ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasına da müraciət edilmişdir.

Ərizəçi B. (10422-20) Ombudsmana müraciət edərək, nikahın pozulması, azyaşlı övladının iş üzrə iddiaçı olan keçmiş arvadının yanında qalmasına və uşağın saxlanılması üçün hər ay 500 manat məbləğində alimentin tutulmasına dair Nəsimi Rayon Məhkəməsinin icraatında olan mülki işlə bağlı işə baxan hakim tərəfindən qərəzli olaraq Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 73.1-ci maddəsinin tələblərinə əməl olunmadığını, uşağın hüquqlarının müdafiəsi üçün Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı yanında Qəyyumluq və himayəçilik komissiyasının məhkəmə prosesinin aparıldığı yeddi ay ərzində mülki işə cəlb olunmadığını bildirmiş, azyaşlı qızının hüquqlarının müdafiəsi məqsədilə mülki işə qanun çərçivəsində baxılması və hakim tərəfindən qərəzli hallara yol verilməməsi məqsədilə müvafiq tədbirlərin görülməsini xahiş etmişdir. Ombudsman şikayətdə əks etdirilmiş halları Məhkəmə-Hüquq Şurasının diqqətinə çatdırmışdır.

Hər kəsin keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququ vardır. Odur ki, maddi imkanı olmayan şəxslərin hüquqi yardım almaq hüququnun səmərəli təmin olunması ədalət mühakiməsinin təmin edilməsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 67.2-ci maddəsinə əsasən, bu Məcəllə ilə vəkilin prosesdə məcburi iştirakı tələb olunduğu hallarda işdə iştirak edən şəxslərin vəkilin xidmətlərini ödəmək üçün kifayət qədər vəsaiti olmadıqda, məhkəmə aktını qəbul etmiş məhkəmə işdə iştirak edən şəxslərin yazılı müraciəti əsasında vəkilin prosesdə iştirakını təmin edir.

Həmin Məcəllənin 67-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslarla işdə iştirak edən vəkil maddi vəziyyətinə görə öz hesabına vəkil tutmaq imkanı olmayan şəxslərə hüquqi yardımı məhkəmənin qərarı ilə pulsuz, Azərbaycan Respublikası dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına göstərir. Qanunvericiliklə müəyyən edilən məbləğdə ödənilmiş bu vəsait iddianın təmin edilmiş hissəsinə mütənasib olaraq əleyhinə məhkəmə qərarı çıxarılmış şəxsən tutularaq dövlət büdcəsinə ödənilə bilər.

Ərizəçi P. (2358-20) Ombudsmana müraciət edərək, təraf olduğu iş üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müvafiq qərarından kassasiya şikayəti verməsi üçün

vəkillə təmin edilməsi ilə bağlı müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin məhkəməyə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının müvafiq qərardadı ilə ərizəçinin müraciəti təmin edilmiş, həmin məhkəmənin müvafiq qətnaməsindən veriləcək kassasiya şikayətinin tərtib edilməsi, kassasiya instansiyası məhkəməsində işə baxılması ilə əlaqədar prosesdə iştirak, habelə hüquqlarının müdafiə edilməsi və yüksək keyfiyyətli hüquqi yardımın göstərilməsi üçün ərizəçi vəkillə təmin olunmuş, qərardad icra edilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Vəkillər Kollegiyasına göndərilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 101.1-ci maddəsinə əsasən, ekspert ekspertiza təyin edilməsi haqqında məhkəmənin qərardadının məhkəmə ekspertizası idarəsinə daxil olduğu gündən 1 ay, bu Məcəllənin 172.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş işlərə münasibətdə isə 10 gündən gec olmayaraq yazılı formada rəy verir, onu öz imzası ilə təsdiq edir və dərhal məhkəməyə göndərir. Həmin Məcəllənin 172.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş işlərə münasibətdə isə ekspert rəyi 3 gündək müddətdə verilir.

Qeyd edilən Məcəllənin 172.2-ci maddəsinə görə, işə bərpa, aliment tutulması, övladlığa götürmə, dövlət orqanlarının, ictimai birliliklərin, vəzifəli şəxslərin qərarlarının, hərəkətlərinin (və ya hərəkətsizliklərinin) düzgün olmaması barədə işlərə 1 ay müddətində baxılır və həll edilir, 172.3-cü maddəsində isə göstərilmişdir ki, ayrı-ayrı kateqoriya işlərə baxılması və onların həllinə dair qətnamə və ya qərardad çıxarılması üçün qanunla qisaldılmış müddətlər müəyyən edilə bilər.

Qanunun qüvvədə olan tələblərinə baxmayaraq, bir sıra hallarda aidiyəti dövlət qurumlarının, o cümlədən məhkəmə ekspertizası idarəsinin və ya ekspertizanın keçirilməsi, yaxud da müvafiq rəyin verilməsi həvalə edilmiş təşkilatın laqeyd münasibəti nəticəsində şəxsin bu hüququnun təmin edilməsində süründürməciliyə yol verilir. Nəticədə şəxsin hüquq və azadlıqlarının məhkəmə təminatı hüququ ilə yanaşı, digər əlaqəli hüquqlarının da pozulması davam edir.

Yeri gəlmışkən, şikayətlərdə bəzi vəkillərin öz peşələrinə məsuliyyətsiz yanaşlığı, hüquqi yardım göstərdiyi şəxsin müdafiəsinə biganə və laqeyd münasibət göstərdiyi kimi hallar da öz əksini tapmışdır. Hüquq-mühafizə orqanları və məhkəmə hakimiyyəti tərəfindən təhqiqatın, istintaqın və ya prosesin zəruri və tamhüquqlu iştirakçısı kimi çıxış edən vəkillərə münasibətin hələ də yetərincə formalşamamasının səbəblərindən biri də məhz qeyd edilən hallardır.

Nəticəyə görə hüquqi məsuliyyət daşımayan vəkilin hüquqi yardım işinə və peşə fəaliyyətinə məsuliyyətsiz yanaşması hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxsin çıxılmaz vəziyyətdə qalmasına, bu hüquqdan yetərincə istifadə edə bilməməsinə səbəb olur.

Vətəndaşlara göstərilən hüquqi yardımın keyfiyyətini atrırmak məqsədilə vəkillərin ixtisaslaşmasının təşkil edilməsinə böyük ehtiyac vardır.

Ümumiyyətlə, Ombudsman insan hüquqlarının müdafiəsində vəkillik institutunun əhəmiyyətini nəzərə alaraq, illik məruzələrində ölkədə vəkillərin sayının artırılması, onlara dövlət hesabına hüquqi yardım müqabilində edilən ödənişlərin məbləğinin yüksəldilməsi və fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi ilə bağlı aidiyəti qurumlara təkliflərə müraciət etmişdir.

Ombudsman vəkillik peşəsinə qəbul zamanı namizədlər üçün müəyyən edilmiş tələblər siyahısından hüquqşunas ixtisası üzrə iş stajına, habelə elmi və pedaqoji təhsil müəssisələrində hüquq sahəsində üç ildən az olmayan müddətdə fəaliyyətə dair tələbin çıxarılmasını, eyni zamanda hüquq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi olan, habelə dövlət qulluğunda hüquqşunas ixtisası üzrə aži 7 il fasiləsiz iş stajı olan şəxslərin yazılı testi

vermədən və icbari təlimə cəlb olunmadan, yalnız şifahi müsahibədən keçməklə, hakim olmuş şəxslərin isə yazılı testi vermədən, şifahi müsahibədən keçmədən və icbari təlimə cəlb olunmadan vəkil olmasına imkan yaradılmasını məqsədəmüvafiq hesab edir.

Maddi imkanı olmayan şəxslərin hüquqi yardım almaq hüququnun təmin olunması ədalətli mühakimənin təmin edilməsi ilə yanaşı, şəxsin öz hüquqlarından səmərəli istifadə etməsinə imkan verir. Odur ki, aztəminatlı şəxslərə regionlarda dövlət büdcəsi hesabına müntəzəm xidmət göstərən hüquq məsləhətxanalarının yaradılması üçün maliyyə vəsaitinin ayrılması, eyni zamanda vəkillərin regionlardakı fəaliyyətinin stimullaşdırılması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəyəndür. Bu, insan hüquqlarının daha etibarlı müdafiəsində, hüquq pozuntularının və məmur özbaşınalığının qarşısının alınmasında vacib amildir.

Yeri gəlmışkən, Ombudsman BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının Azərbaycandakı nümayəndəliyi ilə əməkdaşlıqda regionlarda aztəminatlı ailələrə ünvanlanan pulsuz hüquqi yardım xidməti həyata keçirməkdədir.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, Ombudsman hesab edir ki, dövlət orqanları tərəfindən insan hüquqlarına ciddi əməl olunmasının təmin edilməsi, habelə insan hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi məqsədilə ölkəmizdə məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsinə, insanların məhkəmələrə müraciət və məlumat almaq imkanlarının daha da asanlaşdırılmasına, şəffaflığın artırılmasına, süründürməçilik hallarının azalmasına yönəlmüş tədbirlərin davam etdirilməsi zəruridir.

Məhkəmə qərarlarının vaxtında və tam icra olunması ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin və məhkəmə hakimiyyətinin nüfuzunun artırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsinə əsasən, məhkəmənin qəbul etdiyi qərarlar dövlətin adından çıxarılır və onların icrası məcburidir. Məhkəmə qərarının icra olunmaması qanunla müəyyən edilmiş məsuliyyətə səbəb olur.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 234.2. və 234.2.1-ci maddələrinə əsasən, şəxsin saxlanması üçün vəsaitlərin, o cümlədən alimentlərin alınması haqqında qətnamələr dərhal icra olunur.

“İcra haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 13.1.4-1-ci maddəsində də göstərilmişdir ki, şəxsin saxlanması üçün vəsaitlərin, o cümlədən alimentlərin alınması haqqında məhkəmə qərarları əsasında verilən icra vərəqələri dərhal icraya yönəldilməlidir.

Məhkəmə qərarlarının icrası ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərdə məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi və ya uzun müddət icrasız qalması, süründürməçiliyə yol verilməsi, icra məmurları tərəfindən vətəndaşlarla münasibətdə etik davranış qaydalarının pozulması kimi hallar öz əksini tapmışdır.

Aliment, əmlak, əmək haqqı üzrə borcun ödənilməsi, zəbt edilmiş ərazinin və ya mülkün boşaldılması ilə bağlı məhkəmə qərarlarının icra olunmaması ilə əlaqədar müraciətlər üzrə görülmüş tədbirlər nəticəsində bir çox hallarda məhkəmə qərarlarının icrası təmin olunmuş, pozulmuş hüquqlar bərpa edilmişdir.

Aliment tələbinə dair məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi ilə bağlı şikayətlər artmaqdadır. Bu hal cəmiyyətdə getdikcə ciddi problemə çevriləkdir. Bir qayda olaraq, tələbkar qismində çıxış edən tənha analar tərəfindən səlahiyyətli dövlət qurumlarına, xüsusilə də Ombudsmanın ünvanına aliment tələbinə dair məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi ilə bağlı çoxsaylı şikayetlər daxil olmuşdur.

Övladını təkbaşına böyüdən, bir çox hallarda alimentə ümid edən anaların, habelə himayədə olan uşaqların hüquqlarının müdafiəsinə diqqətlə yanaşan Ombudsman tərəfindən həmin qərarların icrasına nail olunması məqsədilə zəruri araşdırmalar aparılmışdır.

Həmin şikayetlər üzrə aparılmış araşdırmalar nəticəsində bir sıra hallarda aliment üzrə borcların tam və ya qismən ödənilməsi təmin edilmişdir.

Borclunun alimentin ödənilməsi üzrə öz üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirmədiyi və görülmüş tədbirlər nəticə vermədiyi hallarda icra məmurlarının aidiyəti üzrə təqdimatlarına əsasən müvafiq məhkəmələr tərəfindən borclulara münasibətdə inzibati qaydada xəbərdarlıq edilmə, məcburi gətirilmə, inzibati qaydada həbs, ölkədən getmək hüququnun müvəqqəti olaraq məhdudlaşdırılması kimi qərarlar verilmiş, eyni zamanda ayrı-ayrı hallarda barələrində dövlətlərarası axtarış elan edilmiş, cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi ilə bağlı təqdimatlar verilmişdir.

Bir sıra hallarda alimentin ödənilməsi ilə bağlı məhkəmə qərarlarının icrasına nail olunmuşdur.

Ərizəçi M. (1013-20) Ombudsmana müraciət edərək, alimentin ödənilməsinə dair məhkəmə qətnaməsinin cavabdeh tərəfindən icra edilmədiyini, Bərdə Rayon İcra və Probasiya Şöbəsi tərəfindən qətnamənin icrası istiqamətində tədbirlər görülmədiyini bildirmiş, məhkəmə qərarının icrasının təmin edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Yevlax Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra vərəqəsinə əsasən bir uşağın yetkinlik yaşına çatanadək saxlanılması üçün borcludan hər ay 120 manat məbləğində aliment tutulması ilə bağlı icra sənədi üzrə başlanılmış icraat zamanı borclu alimenti müntəzəm ödəməmiş və onda tələbin yönəldilə biləcəyi əmlak aşkar edilməmişdir. Müraciətin araşdırılması dövründə görülmüş tədbirlər nəticəsində aliment üzrə yaranmış borcun bir qisminin ödənilməsi təmin edilmiş, həmçinin borclunun iş yeri müəyyən edilərək tələb onun gəlirinə yönəldilmişdir.

Ərizəçi H. (1260-20) Ombudsmana müraciət edərək, alimentin ödənilməsinə dair Lənkəran Rayon Məhkəməsinin qətnaməsinin icra edilmədiyini bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq tədbirlərin görülməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabdan məlum olmuşdur ki, Lənkəran Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra sənədinə əsasən borcludan bir uşağın yetkinlik yaşına çatanadək saxlanılması üçün hər ay 160 manat alimentin tutulub ərizəciyə ödənilməsinə dair icra sənədi üzrə Ordubad və Xəzər rayon icra və probasiya qurumları tərəfindən həyata keçirilmiş icraat zamanı borclu alimenti ödəməmiş, habelə tələbin yönəldilə biləcəyi əmlaki aşkar edilməmişdir. Müraciətin araşdırılması dövründə borclunun iş yeri müəyyən edilərək tələb onun əmək haqqına yönəldilmişdir.

Ərizəçi Y. (8540-20) Ombudsmana müraciət edərək, Quba Rayon Məhkəməsinin müvafiq qətnaməsinin icra olunmadığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, icra sənədi üzrə Qaradağ Rayon İcra və Probasiya Şöbəsində başlanılmış icraat zamanı borclunun Müdafiə Nazirliyinin N sayılı hərbi hissəsində hərbi qulluqda olduğu məlum olmuş, tələb aliment üzrə yaranmış borc ödəniləndək onun əmək haqqının 70 faizinə yönəldilmişdir.

Şikayətlərin təhlili göstərir ki, alimentin məbləği xeyli az olduğu hallarda da alimentin ödənilməsində ciddi problemlər olmuşdur.

Ərizəçi K. (8888-20) Ombudsmana müraciət edərək, alimentin ödənilməsinə dair Lerik Rayon Məhkəməsinin 2013-cü ildə qəbul etdiyi müvafiq qətnaməsi üzrə həmin rayonun icra və probasiya şöbəsi tərəfindən müvafiq icra tədbirlərinin görülmədiyini bildirmiş, məhkəmə qərarının icra edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Lerik Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra sənədinə əsasən borcludan bir uşağın yetkinlik yaşına çatanadək saxlanması üçün hər ay cəmi 20 manat miqdarında aliment tutularaq ərizəçiye ödənilməlidir. Araşdırma zamanı icra sənədi üzrə yaranmış aliment borcunun ərizəçiye ödənilməsi təmin edilmişdir.

Maraqlıdır ki, "Azərbaycan Respublikasında 2013-cü il üçün yaşayış minimumu haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 30 noyabr tarixli, 475-IVQ nömrəli Qanununa əsasən, əhalinin əsas sosial-demoqrafik qrupları üzrə yaşayış minimumunun məbləği 2013-cü ildə uşaqlar üçün 93 manat olduğu halda, həmin il məhkəmə tərəfindən 20 manat məbləğində aliment müəyyən edilmişdir. Ombudsmanın müvafiq tövsiyəsindən sonra tələbkar tərəfindən aliment məbləğinin artırılmasına dair iddia ərizəsi ilə müvafiq məhkəməyə müraciət edilmiş və iddia təmin edilərək alimentin məbləği artırılmışdır.

Bir çox hallarda borclu tərəfin işləməməsi, rəsmi iş yerinin olmaması, borcluda tələbin yönəldilə biləcəyi əmlakin və digər gəlirlərin aşkar edilməməsi, əmək qabiliyyəti olmayan borclunun işləyə bilməməsi, pensiya (müavinət) almaması, yaxud da aldığı pensiya və ya müavinətin məbləğinin az olması, müxtəlif qanunazidd yollarla borcu ödəməkdən yayınması, gizlənməsi, ölkənin hüdudlarını tərk etməsi səbəbindən aliment borcunun ödənilməsində çətinliklər yaranmış və yaxud ödənişin təmin edilməsi mümkün olmayışdır.

Ərizəçi M. (9161-20) Ombudsmana müraciət edərək, iki uşağın saxlanması üçün xeyrinə hər ay 320 manat sabit pul məbləğində aliment ödənilməsinə dair məhkəmə qərarının icra edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Yasamal Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra vərəqəsi üzrə Yasamal Rayon İcra və Probasiya Şöbəsində başlanılmış icraat zamanı borclu alimenti müntəzəm şəkildə ödəmədiyi üçün icra məmuranın təqdimatı əsasında borcluya məxsus nəqliyyat vasitəsinin üzərinə həbs qoyulmuş, yaranmış borcun bir qismının ödənilməsi təmin olunmuş və məhkəmə qərarının icrası istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

Qeyd edilən hallar alimentin tutulmasına dair icra sənədlərinin icra edilməsinə imkan verməmişdir.

Alimentlə bağlı məhkəmə qərarlarının icra edilməsi prosesində borclunun qərarın icrasından yayındığı, icra məmuranın tələblərinə əməl etmədiyi və borcunu ödəməmək məqsədilə gizləndiyi hallarda icra məmuranın qərarına əsasən, borclu barəsində polis orqanlarında axtarış işi açılmışdır.

Ərizəçi Ə. (9699-20) Ombudsmana müraciət edərək, alimentin ödənilməsinə dair Şirvan Şəhər Məhkəməsinin qərarının icra edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş

cavabda bildirilmişdir ki, həmin icra sənədi üzrə Saatlı Rayon İcra və Probasiya Şöbəsində aparılmış icra zamanı borclu alimenti müntəzəm şəkildə ödəməmiş, onda tələbin yönəldilə biləcəyi əmlak və gəlirləri aşkar edilməmişdir. Məlumat vermədən yaşayış yerini dəyişdiyinə və olduğu yeri müəyyən etmək mümkün olmadığını görə icra məmuru tərəfindən borclunun axtarılması barədə qərar qəbul edilərək Saatlı Rayon Polis Şöbəsinə göndərilmiş və orada müvafiq axtarış işi açılmışdır.

Borcluya məxsus olan əmlakin, o cümlədən ev və mənzillərin, sahibkarlıq obyektlərinin və ya avtomobilin xüsusi mülkiyyət kimi başqa şəxslərin adına qeydiyyata alınması da alimentin ödənilməsinin təmin edilməsi istiqamətində ciddi problemlərdəndir.

Təhlillər göstərir ki, aliment üzrə borcların ödənilməsi məsəlesi getdikcə ciddi vəziyyət almaqdadır. Odur ki, alimentin borclu tərəfindən ödənilməməsi ilə bağlı problemə həlli vacib prioritet məsələ kimi diqqət ayrılmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 528.1-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə və ya digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmурunun qanuni tələblərinin yerinə yetirilməməsinə görə fiziki şəxslər beş yüz manatdan min manatadək məbləğdə cərimə edilir. Bu müddəanın aliment tələbinə dair məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi hallarına tətbiqi zamanı bəzən ziddiyətli vəziyyət yaranır. Belə ki, əmlak və gəlirləri aşkar edilməyən, maddi çətinlik səbəbindən aliment ödənişlərini vaxtında həyata keçirə bilməyən borclu beş yüz manatdan min manatadək məbləğdə cərimə edilir. Bu zaman borclu ilk növbədə cəriməni ödəməyə çalışır və aliment ödənişləri yenidən gecikir.

Qeyd olunanları və aliment öhdəliklərinin spesifik xüsusiyyətini nəzərə alaraq, aliment tələbinə dair məhkəmə qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmürunun qanuni tələblərinin yerinə yetirilməməsinə görə inzibati məsuliyyətin ayrıca maddədə göstərilməsi, həmin pozuntuya görə cərimə cəzasının işin halları və pozuntunu törədən şəxsi maddi durumu nəzərə alınmaqla tətbiqi təklif olunur. Bununla yanaşı, aliment tələbi üzrə məhkəmə qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmürunun qanuni tələblərinin qəsdən yerinə yetirilməməsinə görə ayrıca məsuliyyətin müəyyən edilməsi təklif olunur.

Aliment öhdəliklərinin icrasından yayılan (boyun qaçıran) şəxslərin icbari qaydada əmək fəaliyyətinə cəlb olunması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsinə və “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, buna müvafiq olaraq, icra qurumları ilə məşğulluq orqanlarının əlaqəli fəaliyyət mexanizmlərinin yaradılması məqsədəmüvafiqdir.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, Ombudsmanın hələ 2006-ci ildən etibarən Aliment Fonduun yaradılması ilə bağlı dəfələrlə irəli sürdüyü təklifə hazırda da baxılması məqsədəmüvafiqdir.

Ombudsmanın aidiyyəti üzrə müdaxiləsi nəticəsində digər tələblərə dair məhkəmə qərarlarının icrası da təmin edilmişdir.

Ərizəçi C. (8600-20) Ombudsmana müraciət edərək, tərəf olduğu mülki işə dair Yardımlı Rayon Məhkəməsinin qətnaməsinin hazırkı vaxtadək tam icra edilmədiyini bildirmiş, məsələnin qanunamüvafiq həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Salyan Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra vərəqəsinə əsasən, həmin rayonun icra və probasiya şöbəsində başlanılmış icraat zamanı icra sənədində qeyd olunan əmlakların borcludan alınaraq şikayətçiye qaytarılması təmin edilmişdir.

Ərizəçi Ə. (19811-20) Ombudsmana müraciət edərək, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müvafiq icra sənədinin Sabunçu Rayon İcra və Probasiya şöbəsi tərəfindən icra edilmədiyini, bununla bağlı müvafiq tədbirlərin görülmədiyini bildirmiş, məsələnin aşdırılmasını və köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müvafiq icra vərəqəsinə əsasən Nəsimi və Sabunçu Rayon İcra və Probasiya şöbələrində həyata keçirilmiş icraat zamanı avtomobilin saxlanması yeri müəyyən edilmiş və borcludan alınaraq ərizəciyə təhvil verilmişdir.

Məhkəmə qərarlarının dövlət qurumları tərəfindən icra edilməməsi və ya icrasının gecikdirilməsi də vətəndaşların haqlı narazılıqlarına səbəb olmuşdur.

Ərizəçi M. (3125-20) Ombudsmana müraciət edərək, ona pensiyanın ödənilməsinə dair Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin müvafiq qətnaməsinin Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Sabirabad şəhər şöbəsi tərəfindən icra edilmədiyini, icra vərəqəsi üzrə Sabirabad Rayon İcra və Probasiya Şöbəsi tərəfindən tədbir görülmədiyini bildirmiş, bununla əlaqədar köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, icra sənədi üzrə başlanılmış icraat zamanı tələb borclu təşkilat tərəfindən könülli təmin edilməmiş, bu səbəbdən Sabirabad Rayon Məhkəməsinin borclu təşkilatın müdürü 1200 manat məbləğində inzibati qaydada cərimə edilmişdir. Görülmüş tədbirlər nəticəsində məhkəmə qərarının icrası təmin edilmiş, icra məmuranın müvafiq qərarı ilə icra sənədi üzrə icraata xitam verilmişdir.

Ərizəçi N. (59-20) Ombudsmana müraciət edərək, Qusar rayonunun Aşağı Ləyər kəndində yerləşən evinin qazlaşdırılmasına dair olan məhkəmə qərarının icra edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Xətai Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra sənədinə əsasən həmin kənddə yerləşən ərizəciyə məxsus fərdi yaşayış evini qaz şəbəkəsinə birləşdirib qazla təchiz etmək vəzifəsi "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin üzərinə qoyulmuş, lakin icra sənədi üzrə Xətai Rayon İcra və Probasiya Şöbəsində icraata başlanıllaraq həyata keçirilmiş ilkin icra tədbirləri zamanı tələb "Azəriqaz" İstehsalat Birliyi tərəfindən təmin edilməmişdir.

Məhkəmə qərarlarının icrası prosesində vətəndaşlara, xüsusilə də tələbkara qarşı süründürməciliyə yol verilməsi, kobud münasibət göstərilməsi, icra işinə laqeyd və ya qərəzli yanaşılması, icra işinin əsassız olaraq yubadılması, habelə bu kimi digər nöqsanlar ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinə də mənfi təsir göstərir. Odur ki, icra məmurlarının fəaliyyətinə inzibati və məhkəmə nəzarəti gücləndirilməli, qanunun tələblərini yerinə yetirməyən icra məmurlarına qarşı tədbirlər daha da sərtləşdirilməlidir.

Cinayət mühakimə icraatında müdafiəni həyata keçirən cinayət prosesi iştirakçlarının və digər şəxslərin hüquqları. Ölkəmizdə cinayət prosesi hər kəsin qanun və

məhkəmə qarşısında hüquq bərabərliyi əsasında həyata keçirilir. Cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar cinayət prosesində iştirak edən bütün şəxslərin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına riyət olunmasını təmin etməlidirlər.

Cinayət mühakimə icraatında müdafiəni həyata keçirən cinayət prosesi iştirakçılarının və digər şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi istiqamətində Ombudsman prokurorluq, daxili işlər və digər orqanlarla əməkdaşlığını davam etdirmişdir.

Ombudsmanın ünvanına daxil olan şikayətlərdə, əsasən, ibtidai araşdırmanın və ya istintaqın qeyri-obyektiv aparılması, müraciətlərə cavab verilməməsi, təhqiqatın və ya istintaqın gedişi barədə vətəndaşa məlumat verilməməsi, cinayət işinin başlanması əsassız rədd edilməsi, faktə görə cinayət işinin başlanmaması, əsassız olaraq cinayət işinə xitam verilməsi və ya cinayət işi üzrə icraatın dayandırılması, süründürməçilik, şikayətlə bağlı prosessual qərarın qəbul edilməməsi, prosessual qərarların surətlərinin verilməməsi, kobud rəftara yol verilməsi kimi hallar öz əksini tapmışdır.

Şikayətlərin təhlili zamanı Ombudsmanın cinayət işi üzrə ibtidai araşdırma prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorluq orqanlarına müraciətindən sonra bir sira hallarda toplanmış materiallarda cinayət tərkibi olmaması qənaətinə gəlinərək cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında qərarların qanuniliyi yoxlanılmış, tam və hərtərəfli araştırma aparılmadığı müəyyən edildiyi hallarda həmin qərarlar ləğv edilərək, material üzrə əlavə araştırma aparılması üçün müvafiq təhqiqat və istintaq orqanlarına qaytarılmışdır.

Ərizəçi A. (1437-20) Ombudsmana müraciət edərək, oğlunun ərizəsi üzrə başlanmış cinayət işinin istintaqının Sabunçu Rayon Polis İdarəsində qeyri-obyektiv aparıldığını, zəruri istintaq hərəkətlərinin həyata keçirilmədiyini, bununla bağlı Sabunçu Rayon Prokurorluğununa müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Bakı Şəhər Prokurorluğununa ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin oğlunun müraciəti üzrə Sabunçu Rayon Polis İdarəsində araştırma aparılaraq Cinayət Prosessual Məcəlləsinin 39.1.3-cü maddəsinə əsasən, cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

Toplanmış material Bakı Şəhər Prokurorluğunda öyrənilmiş və müstəntiqin qərarı ləğv edilərək material əlavə araştırma aparılması məqsədi ilə həmin idarənin istintaq şöbəsinə qaytarılmışdır.

Ərizəçi Ə. (9369-20) Ombudsmana müraciət edərək, "GM Construction" MMC-nin baş direktoru tərəfindən saqlamlığına zərər vurmaya aid edilən xəsarətin yetirilməsi ilə bağlı Nizami Rayon Polis İdarəsinin 23-cü Polis Bölməsinə müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda göstərilmişdir ki, ərizəçinin müraciəti əsasında Nizami Rayon Polis İdarəsinin 23-cü Polis bölməsində təhqiqat araşdırması aparılmış və toplanmış material üzrə əməldə cinayət tərkibinin olmaması qənaətinə gəlinərək, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 39.1.2-ci maddəsinə əsasən, cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

Material Nizami Rayon Prokurorluğunda öyrənilərkən cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında müvafiq qərar ləğv edilmiş və əlavə araşdırma qaytarılmışdır.

Ərizəçi Q. (8799-20) Ombudsmana müraciət edərək, Tural adlı şəxs tərəfindən dələduzluq yolu ilə külli miqdarda pulunun mənimsənilməsi barədə müraciəti üzrə Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsində cinayət işinin başlanıldığını, lakin Bakı Şəhər Prokurorluğu tərəfindən həmin işə qərəzli yanaşılığını və qarşı tərəfin müdafiə olunduğunu bildirmiş, məsələnin obyektiv araşdırılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, faktla bağlı Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin təhqiqat şöbəsində araştırma aparılaraq icraatın davam etdirilməsi idarənin Ağır cinayətlərin istintaqı şöbəsinə həvalə edilmiş, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 178.2.2 və 178.2.4-cü maddələri ilə cinayət işi başlanmışdır. Həmin qərar Bakı Şəhər Prokurorluğu tərəfindən ləğv edilmiş və araşdırmanın davam etdirilməsi Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin İstintaq və Təhqiqat İdarəsinə tapşırılmışdır.

Ombudsmanın müraciəti əsasında bir sıra hallarda cinayət işinin başlanmasıının rədd edilməsi haqqında qərarlar prokurorluq orqanları tərəfindən yenidən öyrənilmiş, cinayət işi başlanılmışdır.

Ərizəçi Y. (166-20) Ombudsmana müraciət edərək, ərizəsi üzrə Bərdə Rayon Polis Şöbəsində cinayət işinin başlanmasıının rədd olunması haqqında qəbul edilmiş qərardan Bərdə Rayon Prokurorluğununa verdiyi şikayət əsasında həmin qərarın ləğv olunaraq ibtidai istintaqa qaytarılmasına baxmayaraq, yenidən eyni qərarın qəbul olunduğunu, bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa ünvanladığı şikayətin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin "102" xidməti – zəng mərkəzinə müraciəti əsasında Bərdə Rayon Polis Şöbəsinin istintaq bölməsi tərəfindən araştırma aparılmış, əməldə cinayət tərkibi olmadığına görə Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 39.1.2-ci maddəsinə əsasən, cinayət işinin başlanmasıının rədd edilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

Həmin material Bərdə Rayon Prokurorluğunda öyrənilmiş, cinayət işinin başlanmasıının rədd edilməsi haqqında müvafiq qərar ləğv edilərək Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi ilə cinayət işi başlanılmışdır.

Ərizəçi İ. (11228-20) Ombudsmana müraciət edərək, Masallı Rayon İcra hakimiyyəti başçısının Qarğalıq kənd İnzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndəsinin qulluq mövqeyindən istifadə etməklə 160.000 manat məbləğində pulunun əla keçirilməsi faktı ilə bağlı Masallı Rayon Prokurorluğununa müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, araştırma zamanı toplanmış materiallarda kifayət qədər dəlillərin olması nəzərə alınaraq, fakt üzrə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 178.2.3, 32.4, 312.2 və 311.1-ci maddələri ilə cinayət işi başlanmış və ibtidai istintaqın aparılması Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroru yanında Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin İstintaq İdarəsinə tapşırılmışdır.

Ərizəçilər M. və N. (4335-20) Ombudsmana müraciət edərək, məlum şəxslər tərəfindən döyüldüklərini, faktla bağlı həmin işin Nizami Rayon Polis İdarəsinin icraatında olduğunu, lakin uzun müddət keçməsinə baxmayaraq, iş üzrə hər hansı tədbir görülmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Nizami Rayon Polis İdarəsinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçilərin sağlamlığına yüngül zərər yetirilməsi faktı üzrə həmin idarənin istintaq şöbəsinin müstəntiqi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsinə əsasən cinayət işi başlanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 41.1-ci maddəsinə əsasən, təhqiqatçı, müstəntiq və ya prokuror cinayət təqibi üzrə icraatın məhkəməyədək hər hansı mərhələsində bu Məcəllənin 39-cu maddəsində göstərilən halları aşkar edərsə, cinayət təqibinə xitam verilməsi barədə (o cümlədən cinayət işi üzrə icraata xitam verilməsi barədə) qərar çıxarır.

Ombudsmanın müraciətləri əsasında aparılmış yoxlamalar zamanı araşdırmanın bəzən hərtərəfli, tam və obyektiv aparılması üçün zəruri istintaq hərəkətlərinin yerinə yetirilmədiyi, iş üzrə mühüm əhəmiyyət kəsb edən istintaq hərəkətlərinin icrasının tam təmin edilmədiyi və prosessual qanunvericiliyə əməl olunmadığı, habelə digər hallarda cinayət işi üzrə icraata xitam verilməsi barədə qərar ləğv edilmiş, istintaqa prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror tərəfindən yazılı göstəriş verilməklə təkrar istintaqa qaytarılmışdır.

Ərizəçi S. (10243-20) Ombudsmana müraciət edərək, əmlak mübahisəsi zəminində qohumu tərəfindən anasının qətlə yetirildiyini, Xızı Rayon Prokurorluğununda işə qeyri-obyektiv baxıldığını, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 39.1.2-ci maddəsinə əsasən, cinayət işi üzrə icraata xitam verildiyini, bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununa ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin anasının ölümü ilə bağlı Xızı Rayon Prokurorluğununda Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 125-ci maddəsi ilə aparılan cinayət işinin istintaqı zamanı şahidlər dindirilmiş, meyit ekshumasiya olunaraq məhkəmə-tibb eksperti tərəfindən müayinə edilmiş və digər zəruri istintaq hərəkətləri aparılmış, müvafiq qərarla cinayət işinin icraatına xitam verilmişdir. Cinayət işi Baş Prokurorluqda nəzarət qaydasında öyrənilmiş, bəzi istintaq hərəkətlərinin aparılmasının zəruri olduğu müəyyən edildiyi üçün həmin qərar ləğv edilərək cinayət işinin icraati təzələnmiş və istintaqın davam etdirilməsi üçün Xızı Rayon Prokurorluğununa qaytarılmışdır.

Ərizəçi Z. (1640-20) Ombudsmana müraciət edərək, məlum şəxs tərəfindən ona xəsarət yetirilməsi ilə bağlı başlanmış cinayət işinin istintaqının Sumqayıt Şəhər Polis İdarəsində qeyri-obyektiv aparıldığını, iş üzrə icraata əsassız olaraq xitam verildiyini bildirmiş, məsələnin qanunnamüvafiq həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş

cavabda bildirilmişdir ki, digər şəxslə aralarında yaranmış mübahisə zamanı ərizəciyə xəsarət yetirilməsi faktı üzrə Sumqayıt Şəhər Polis İdarəsinin istintaq şöbəsində Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanaraq istintaq aparılmış, toplanmış sübutlara istinad edilməklə əməldə cinayət tərkibi olmadığını görə, icraata xitam verilmişdir. Həmin qərar Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğununda ləğv edilərək cinayət işi istintaq şöbəsinə göndərilmiş və iş nəzarətə götürülmüşdür.

Şikayətlərdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması məqsədilə prokurorluq orqanlarına göndərilən müraciətlərdən sonra bir sıra hallarda təqsirləndirilən şəxsin əməlləri Cinayət Məcəlləsinin digər maddələrinə tövsif edilmişdir.

Ərizəçi H. (371-20) Ombudsmana müraciət edərək, oğlunun ölüm faktı ilə bağlı başlanmış cinayət işinin Bakı Şəhər Prokurorluğununda araşdırıldığını, lakin araşdırmanın hansı vəziyyətdə olması barədə ona məlumat verilmədiyini və əməli törətmış şəxslərin həbs edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Bakı Şəhər Prokurorluğununa ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin oğlunun ölməsi faktı ilə bağlı həmin prokurorluqda Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 124.1-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanılaraq istintaqın aparılması müvafiq idarəyə tapşırılmışdır.

Cinayət işi üzrə əməl Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 124.1-ci maddəsindən həmin məcəllənin 236.1-ci maddəsinə tövsif edilməklə istintaq aidiyəti üzrə Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə göndərilmişdir.

Törədilmiş və ya hazırlanan cinayət haqqında məlumatların alındığı hər bir halda təhqiqatçı, müstəntiq və ya ibtidai araşdırma prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror cinayət işi başlamaq, cinayət işinin başlanması rədd etmək, məlumatı istintaq aidiyəti üzrə göndərmək, xüsusi ittihəm qaydasında təqib olunan cinayətə dair məlumatı məhkəmə aidiyəti üzrə göndərmək kimi müvafiq qərarlardan birini qəbul etməlidir.

Bəzən vətəndaş müraciətlərinin qanunla müəyyən edilmiş qaydada araşdırılması əvəzinə, təhqiqatçı tərəfindən ərizə “işə alınır” və müvafiq prosessual qərar qəbul edilmir.

Ərizəçi S. (2964-20) Ombudsmana müraciət edərək, himayəsində körpə uşağının, həyat yoldaşının birinci dərəcə əlliliyi olan şəxs, özünün isə hamilə olduğunu, məhkəmə qərarı olmadan, ərinin qohumları tərəfindən qanunsuz olaraq onun körpə uşaqla yaşadığı mənzilin qapısının bağlandığını və oraya buraxılmadığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Abşeron Rayon Prokurorluğununa ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin şikayəti əsasında Abşeron Rayon Polis İdarəsində toplanmış material rayon prokurorluğu tərəfindən tələb edilib öyrənilən zaman toplanmış materialın əsassız olaraq işə alındığı və ərizəciyə mülki qaydada məhkəməyə müraciət etmək hüququnun olmasının izah edildiyi müəyyən olunduğu üçün həmin idarənin istintaq və təhqiqat şöbəsində toplanmış material qeyd edilən idarənin təhqiqat şöbəsi tərəfindən tam, obyektiv və hərtərəfli yoxlanılmasını təmin etmək məqsədilə geri qaytarılmışdır.

Ərizəçi B. (3988-20) Ombudsmana müraciət edərək, Nərimanov Rayon Polis İdarəsində verdiyi şikayətiində göstərdiyi faktların araşdırılmasından narahızlığını bildirmiş, şikayətinin araşdırılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin qonşuluqda yaşayan şəxslərin narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olmaları barədə icrası nəzarətə götürülmüş müraciətləri Nərimanov Rayon Polis İdarəsində və 17-ci Polis Şöbəsində dəfələrlə araşdırılıraq cinayət hadisəsi aşkar olunmadığından toplanılmış materiallar üzrə cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında qərarlar qəbul edilmişdir. Ərizəçinin müraciəti müvafiq qaydada araşdırılmış və cinayət xarakterli xüsusat müəyyən edilmədiyindən material dəftərxanada işə alınmışdır.

Ombudsmanın ünvanına daxil olan bir sıra şikayətlərdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Daxili İşlər Nazirliyinə müraciətlərinə əsasən aparılmış araşdırmalar zamanı qanun pozuntularına və polisin nüfuzuna xələl gətirən hərəkətlərə yol vermiş, vətəndaşlarla münasibətdə etik davranış qaydalarına əməl etməyən, “Daxili işlər orqanları əməkdaşlarının etik davranış Kodeksi”nin tələblərini pozmuş, vətəndaşlara hörmətsizlik nümayiş etdirmiş, xidməti səlahiyyətlərini aşmış polis əməkdaşlarına, o cümlədən sürücülərlə münasibətdə etik normaları pozan və nöqsanlara yol verən əməkdaşlara qarşı intizam tənbehi tətbiq edilmiş, mövcud sahədə işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər görülmüşdür.

Ərizəçi Ə. (2797-20) Ombudsmana müraciət edərək, oğlunun Abşeron rayonu ərazisində olan qışlaq sahəsində bir qrup şəxs tərəfindən döyülrək ona xəsarət yetirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin “102” xidməti – zəng mərkəzinə müraciət etdiyini, lakin şikayəti üzrə müvafiq tədbirlərin görülmədiyini bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda göstərilmişdir ki, ərizəçinin müraciəti əsasında Abşeron Rayon Polis İdarəsinin Qobu polis bölməsində təhqiqat araşdırması aparılmış, bölmə rəhbərliyinin qəbulunda olarkən ərizəçinin digər oğluna hüquqları izah edilmiş, eyni zamanda xidməti fəaliyyətində nöqsanlara yol verdiyinə görə həmin idarənin rəisiinin müvafiq əmri ilə Qobu Polis Bölməsinin sahə rəisi Amid Əliyev intizam məsuliyyətinə cəlb edilmişdir.

Ərizəçi Q. (472-20) Ombudsmana müraciət edərək, ona məlum şəxs tərəfindən etibarından sui-istifadə etmə yolu ilə pulunun ələ keçirilməsi faktı üzrə başlanmış araşdırmanın Nərimanov Rayon Polis İdarəsinin 16-ci Polis Bölməsində qeyri-obyektiv aparıldığını bildirmiş, məsələnin qanunamüvafiq həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, barəsində şikayət olunan şəxs həmin polis bölməsinin cinayət-axtarış üzrə əməliyyat müvəkkili Kamil Şərifov tərəfindən müəyyən olunaraq bölməyə gətirilmiş, təhqiqatçı Allahyar Allahyarlı tərəfindən izahatı alındıqdan sonra sərbəst buraxılmışdır.

Əməliyyat müvəkkili K.Şərifov təhqiqatçı A.Allahyarlinin prosessual fəaliyyətinə müdaxilə edib sonuncunun iştirakı olmadan maddi ziyanın ödənməsinin təminini istiqamətində qeyri-rəsmi araştırma aparmış və barəsində şikayət olunan şəxsin valideyni tərəfindən müvafiq məbləğ ödənilidikdən sonra ərizəçinin şikayətinin olmaması haqda təkrar ərizə yazdırılmışdır. Təhqiqatçı Allahyar Allahyarlı ərizəçinin müraciəti ilə bağlı toplanmış material üzrə səthi araştırma aparıb Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 39.1.2-ci maddəsinə əsasən, cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir. Həmin qərar əsassız olduğu üçün Nərimanov Rayon Prokurorluğu tərəfindən ləğv edilərək rayon polis idarəsinin istintaq şöbəsinə göndərilmiş, əlavə araştırma aparılırlaş toplanmış material üzrə həmin Məcəllənin 39.1.2-ci maddəsinə əsasən, cinayət işinin başlanması rədd edilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

Yol verdikləri nöqsanlara görə Nərimanov Rayon Polis İdarəsinin 16-ci Polis Bölməsinin cinayət-axtarış üzrə əməliyyat müvəkkili Kamil Şərifov Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin əmri ilə tutduğu vəzifədən azad edilmiş, digər aidiyəti əməkdaşlar intizam məsuliyyətinə cəlb olunmuşlar.

Ərizəçi C. (1701-20) Ombudsmana müraciət edərək, yaşadığı evdə baş vermiş oğurluq hadisəsi ilə əlaqədar şikayəti üzrə başlanmış araştırmamanın Sabirabad Rayon Polis Şöbəsində qeyri-obyektiv aparıldığını bildirmiş, məsələnin qanunamüvafiq həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanlılığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, faktla bağlı Sabirabad Rayon Polis Şöbəsində Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi ilə cinayət işi başlanmış, nöqsanlara yol vermiş şöbənin əməkdaşları Rauf Sultanov və Gülağa Cəbrayılov intizam məsuliyyətinə cəlb edilmişlər.

Ərizəçi S. (23144-20) Ombudsmana müraciət edərək, Oğuz Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən təhqirlərə və digər qanunsuz hərəkətlərə məruz qaldığını bildirmiş, məsələ ilə bağlı müvafiq tədbir görülməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə ünvanlılığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, aparılmış xidməti araştırma zamanı müvafiq sənədlərin tərtibatında və onların aidiyəti üzrə göndərilməsində nöqsanlara yol vermiş əməkdaşlar intizam məsuliyyətinə cəlb edilmişlər.

Qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi, xüsusən insan hüquq və azadlıqlarına ciddi riayət edilməsi işinə nəzarətin diqqətdə saxlanması, müəyyən edilmiş etik normalara və vətəndaşlarla davranış qaydalarına riayət edilməsi istiqamətində tədbirlərin genişləndirilməsi zəruridir.

Ombudsman hesab edir ki, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi üçün bütün zəruri tədbirlərin görülməsi, o cümlədən vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və onların mövcud şəraitə uyğun müəyyən edilmiş qaydada qəbulu, istintaq və təhqiqat orqanları tərəfindən təhqiqatın və cinayət işlərinin istintaqının gedişi ilə bağlı cinayət mühakimə icraatında cinayət prosesi iştirakçılarının məlumatlandırılması istiqamətində iş, həmçinin təhqiqata və istintaqa prosessual nəzarət daha da gücləndirilməlidir.

1.2. İqtisadi, sosial və mədəni hüquqların müdafiəsi

Əmək hüququ. Əmək fərdi və ictimai rifahın əsasıdır. Hər kəsin əməyə olan qabiliyyəti əsasında sərbəst surətdə özünə fəaliyyət növü, peşə, məşğulliyət və iş yeri seçmək hüququ vardır.

Əmək hüququnun təmin edilməsi sahəsində həyata keçirilmiş tədbirlər vətəndaşların fərdi və ictimai rifahının inkişafına, həmçinin yol verilən qanun pozuntularının tədricən aradan qaldırılmasına xidmət etmişdir.

COVID-19 pandemiyası dövründə xüsusi karantin rejiminin tətbiq olunduğu bir şəraitdə əmək hüquqları, onların təmin edilməsi və müdafiəsi məsələləri mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Əmək hüquqları ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərdə, əsasən, qanunvericiliyin tələbləri pozulmaqla, xüsusilə pandemiya şəraitində işdən azad edilmənin qarşısının alınmasında köməklik göstərilməsi, işə bərpa və istehsalatda alınmış xəsarətə görə dəymış zərərin, əmək haqqının, məzuniyyət pulunun, son haqq-hesabın vaxtında ödənilməməsi, habelə əmək kitabçasının qaytarılmaması kimi hallar öz əksini tapmışdır.

Sıkayətlərin araşdırılması zamanı insanların pozulmuş əmək hüquqlarının bərpası məqsədilə Ombudsman tərəfindən qanuna müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

İqtisadi sahədə qarşıya çıxan problemlərin həlli zamanı işəgötürənlərin ilk addımı işçilərin ixtisar edilməsi və ya ən yaxşı halda, onların uzunmüddətli ödənişsiz məzuniyyətə göndərilməsi olur. İşçilərin əmək hüququnun müdafiəsi sahəsində görülmüş tədbirlərə və ciddi səylərə baxmayaraq, işəgötürənlər tərəfindən bazar şəraitinin tələblərindən irəli gələn yeni üsulların tətbiqi əvəzinə, qeyd edilən üsullardan istifadə etməsi əmək hüquqlarının pozulması hallarının davam etməsinə səbəb olur.

Ombudsmanın bir sıra sıkayətlərdə öz əksini tapmış halların yoxlanılması, o cümlədən pozulmuş əmək hüquqlarının bərpası ilə bağlı aidiyyəti üzrə müraciətlərindən sonra müvafiq araşdırımlar aparılmış və işçilərin pozulmuş hüquqları bərpa edilmişdir.

Ərizəçi H. (1694-20) Ombudsmana müraciət edərək, Daşkəsən rayonunun Yuxarı Daşkəsən qəsəbə Z.Bağirov adına tam orta məktəbinin direktoru tərəfindən dərs bölgüsünü düzgün aparılmadığını və ona davamlı olaraq təzyiq göstərildiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın sıkayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra aparılmış araşdırma zamanı həmin məktəbin ibtidai sinif müəllimləri arasında dərs bölgüsünü müəllimlərin diaqnostik qiymətləndirmə imtahanının nəticəsinə uyğun aparılmadığı məlum olmuşdur. Bununla bağlı Daşkəsən Rayon Təhsil Şöbəsinin müvafiq əmri ilə qeyd edilən məktəbin direktoruna yazılı xəbərdarlıq edilmiş, eyni zamanda məktəbin ibtidai sinif müəllimlərinin dərs bölgü cədvəli yenidən tərtib olunmuş, ərizəçinin dərs saatları artırılırlaraq 19 saat dərs yükü ilə təmin edilmişdir.

Ərizəçi S. (21206-20) Ombudsmana müraciət edərək, Zaqqatala Rayon Təhsil Şöbəsində ibtidai siniflər üzrə metodist işlədiyini, 34 il pedaqoji staja malik olduğunu, ondan 25 ilini Humanitar Fənlər Gimnaziyasında ibtidai sinif müəllimi kimi çalışdığını, 2011-ci ildə qabaqcıl müəllim kimi hər iki yerdə işləmək şərti ilə təhsil şöbəsinə metodist kimi dəvət edildiyini, müəllimlərin diaqnostik qiymətləndirilməsində iştirak edərək 37 bal topladığını, lakin təhsil şöbəsi tərəfindən dərs saatının verilməsinin dayandırıldığını, tənha qadın və maddi vəziyyətinin ağır olduğunu bildirmiş, dərs saatlarının bərpa olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin diaqnostik qiymətləndirmədən 37 bal topladığı nəzərə alınaraq, Zaqatala şəhər gimnaziyasında ixtisası üzrə 6 saat dərs yükünü tədris etməsi məqsədəmüvafiq hesab olunmuşdur.

Ərizəçi Z. (7776-20) Ombudsmana müraciət edərək, əlilliyinin olmasına baxmayaraq, koronavirus pandemiyası dövründə ona münasibətdə əsassız ixtisarin tətbiq edildiyini və 2020-ci il 1 aprel tarixindən Sumqayıt Şəhər Memarlıq və Şəhərsalma İdarəsinin memarı vəzifəsindən azad olunduğunu bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və işə bərpa edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Sumqayıt Şəhər Memarlıq və Şəhərsalma İdarəsi təsərrüfat hesablı olduğuna görə işçilərin əmək haqlarının və digər təxirəsalınmaz ödənişlərin ödənilməsində çətinliklər yaranmış, bu səbəbdən, qanunvericiliyə uyğun olaraq ərizəçinin ixtisara düşəcəyi barədə ona iki ay əvvəl xəbərdarlıq edilmiş, lakin koronovirusla bağlı karantin tədbirləri həyata keçirildiyi üçün ərizəçinin iş yeri ixtisara salınmamış, işdə saxlanılmış və ona bütün ayların əməkhaqqı ödənişi davam etdirilmişdir.

Ərizəçi Ə. (16728-20) Ombudsmana müraciət edərək, Binəqədi Rayon Prokurorluğununda böyük mütəxəssis vəzifəsində işlədiyini, lakin əsassız olaraq tutduğu vəzifədən azad olunduğunu, bununla bağlı aidiyyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, qanunamüvafiq tədbirlərin görülməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna müraciətindən sonra ərizəçinin şikayəti təmin edilmişdir.

Ərizəçi M. (1023-20) Ombudsmana müraciət edərək, işlədiyi tikinti şirkəti tərəfindən əmək haqqının ödənilmədiyini və bununla bağlı Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinə ünvanladığı ərizəsinin Xidmətin Yasamal rayon şöbəsinə göndərildiyini, lakin şikayəti üzrə araştırma aparılmadığını bildirmiş, əmək hüquqlarının bərpa olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra həmin nazirliyin Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinin Bakı Şəhər İdarəsi tərəfindən aparılmış araştırma nəticəsində "HN Construction" MMC tərəfindən ərizəçinin son haqq-hesabı əməkhaqqı hesabına köçürülmüş və əməkhaqqı kartı ona təqdim olunmuşdur.

Ərizəçi Z. (21248-20) Ombudsmana müraciət edərək, əməkhaqqına müddətli əlavənin verilmədiyini bildirmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, tibb müəssisəsinin əməkdaşlarının növbəli şəkildə koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizə tədbirlərində iştirak etmələri və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin "Yeni növ koronavirus (COVID-19) infeksiyası ilə mübarizə tədbirlərində iştirak edən tibb işçilərinin əməkhaqlarına müddətli əlavənin müəyyən edilməsi barədə" 2020-ci il 25 mart tarixli qərarına uyğun olaraq, ərizəçinin müraciəti təmin olunmuşdur.

Ombudsman tərəfindən şikayətlərdə əks etdirilmiş halların araşdırılması prosesində əmək qanunvericiliyinin tələblərini pozan bəzi işəgötürənlərə münasibətdə intizam tədbirləri görülmüşdür.

Bir sıra hallarda əmək haqlarının, son haqq-hesabların ödənilməsinin təmin edilməsi üçün işəgötürənlər inzibati məsuliyyətə cəlb olunmuş, onlara icrası məcburi olan göstərişlər verilmişdir.

Ərizəçi H. (7115-20) Ombudsmana müraciət edərək, ailə vəziyyətinin çətin olduğunu, karantin dövründə işlədiyi "Azerconnect" MMC-dən ixtisar edildiyini və işsiz qaldığını, bununla bağlı müraciətlərinə baxılmadığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, "Azerconnect" MMC-də "çəkilişə dəstək üzrə mütəxəssis" ştat vahidinin ixtisarı ilə əlaqədar cəmiyyətin rəhbərliyi tərəfindən müvafiq bildirişlə Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 77-ci maddəsinin 1-ci hissəsinə uyğun olaraq, həmin vəzifədə işləyən ərizəçi əmək müqaviləsinə xitam veriləcəyi barədə xəbərdarlıq edilmiş, əmək müqaviləsinə xitam verilmişdir.

Xitam zamanı Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 83-cü maddəsinin tələbi pozularaq ərizəçi əmək müqaviləsinə son haqq-hesabın sonuncu iş günü ödənilmədiyinə görə inzibati xəta faktı ilə əlaqədar həmin nazirlik yanında Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti tərəfindən cəmiyyətin rəhbərliyi inzibati məsuliyyətə cəlb edilmişdir.

Ərizəçi Ə. (2744-20) Ombudsmana müraciət edərək, işlədiyi "Eviar" MMC tərəfindən əmək müqaviləsində nəzərdə tutulmuş iş vaxtından artıq işləməyə məcbur edildiyini, qeyri-iş günlərində əməyə cəlb edildiyini, habelə ona son haqq-hesabın ödənilmədiyini, bununla da əmək hüquqlarının pozulduğunu bildirmiş, məsələnin qanunvericilik çərçivəsində araşdırılıb həll olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, nazirliyin əmək müqaviləsi bildirişi alt sistemindən ərizəçi ilə müvafiq MMC arasında əmək müqaviləsinin bağlanması ilə bağlı əmək müqaviləsi və ona xitam verilməsi ilə bağlı bildirişlərin qeydiyyata alındığı müəyyən edilmişdir. Bununla yanaşı, ərizəçi tərəfindən təqdim edilmiş bank çıxarışından məlum olmuşdur ki, onun əmək və məzuniyyət haqlarının hesablanması və ödənilməsində qanun pozuntusuna yol verilmiş və bu səbəbdən "Eviar" MMC-nin rəhbərliyi inzibati məsuliyyətə cəlb edilmişdir.

Ərizəçi A. (9404-20) Ombudsmana müraciət edərək, "TAC" MMC-nin direktoru tərəfindən işlədiyi müəssisəyə buraxılmadığını, "Azəriçap" MMC-yə keçirildiyini, lakin əmək müqaviləsinin ona verilmədiyini, eyni zamanda əməkhaqqının ona tam məbləğdə ödənilmədiyini bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və əmək hüquqlarının qorunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, ərizəçi ilə "TAC" MMC arasında bağlanmış əmək müqaviləsinə Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 68-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin "a" bəndinə əsasən xitam verilmiş və ərizəçi "Azəriçap" MMC-yə işə qəbul edilmiş, sonradan bu MMC ilə bağlanmış əmək müqaviləsinə

Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 68-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin “b” bəndinə (əmək müqaviləsinin müddətinin bitməsinə) əsasən xitam verilmiş, lakin son haqq-hesabı ödənilməmişdir. Bununla əlaqədar olaraq, “Azəriçap” MMC-nin vəzifəli şəxsi inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş və ona cəmiyyətə aşkar edilmiş qanun pozuntusunun aradan qaldırılması ilə bağlı göstəriş verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 83-cü maddəsinin (əmək müqaviləsinə xitam verilməsinin sənədləşdirilməsi qaydası) 2-ci bəndinə əsasən, əmək müqaviləsinə xitam verilməsi barədə işəgötürənin əmri (sərəncamı, qərarı) onun tərəfindən imzalanmalı və müəssisənin möhürü ilə təsdiqlənməlidir. Bu əmrin surəti, işçinin əmək kitabçası və işəgötürənin son haqq-hesabı (istifadə edilməmiş əmək məzuniyyətinə görə pul əvəzi, işçiyə ödənilməli əmək haqqı və digər ödəmələr) ilə birlikdə sonuncu iş günü işçiyə verilməlidir.

Ərizəçi Ə. (21885-20) Ombudsmana müraciət edərək, öz xahişi ilə Bakı Biznes Universitetindən işdən azad olunması ilə bağlı ərizə yazmağına baxmayaraq, əmək kitabçasının ona verilmədiyini, nəticədə yenidən əmək fəaliyyətinə başlaya bilməsinə maneə yarandığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin universitetə ünvanladığı müraciətdən sonra səhhəti ilə bağlı müraciəti nəzərə alınaraq, Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 69-cu maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən, tutduğu vəzifədən azad edilmiş ərizəçinin əmək kitabçası ona təqdim edilmişdir.

Yeni iş yerlərinin, əmək bazarının tələblərinə cavab verən peşə və ixtisasların yaradılması, mövcud əmək ehtiyatları imkanının artırılması və keyfiyyətinin yüksəldilməsi, əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması, işçi qüvvəsindən istifadədə səmərəliliyin artırılması olduqca əhəmiyyətlidir.

Ölkəmizdə işaxtaran və işsiz şəxslərə dövlət tərəfindən verilən ən vacib təminatlardan biri kimi vətəndaşların haqqı ödənilən ictimai işlərə cəlb olunması və özünüməşğulluğa kömək göstərilməsidir.

İşə düzəlməkdə köməklik edilməsi ilə bağlı daxil olmuş müraciətlərə diqqətlə yanaşan Ombudsman bir sıra hallarda vətəndaşların işlə təmin edilməsinə nail olmuşdur.

Ombudsmanın aidiyyəti üzrə müraciətləri nəticəsində bir sıra vətəndaşlar işlə təmin edilmişlər.

Ərizəçi Q. (2241-20) Ombudsmana müraciət edərək, ailəsinin maddi vəziyyətinin çətin olduğunu, bununla əlaqədar Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Şəmkir rayon şöbəsinə müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, işlə təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçi “DOST İş Mərkəzi” MMC-də işlə təmin edilmişdir.

Ərizəçi M. (1075-20) Ombudsmana müraciət edərək, işsiz olduğunu və işaxtaran kimi Qəbələ Rayon Məşğulluq Xidmətinə etdiyi müraciətinə baxılmadığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçi xidmətin Qəbələ Rayon Məşğulluq

Mərkəzində işsiz kimi qeydiyyata alınmış və ona işsizlikdən sigorta ödənişi təyin olunmuş, eyni zamanda “DOST İş Mərkəzi” MMC-də işlə təmin edilmişdir.

Ərizəçi B. (1985-20) Ombudsmana müraciət edərək, həyat yoldaşının işlə təmin olunması üçün Samux Rayon Məşğulluq Mərkəzinə etdiyi müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, işlə təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin həyat yoldaşı mərkəzin göndərişi əsasında “DOST İş Mərkəzi” MMC-də işlə təmin olunmuşdur.

Ərizəçi A. (13880-20) Ombudsmana müraciət edərək, maddi vəziyyətinin ağır olduğunu bildirmiş, işlə təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra nazirliyin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin 18 sayılı Ərazi Məşğulluq Mərkəzi filialı tərəfindən ərizəçi ilə əlaqə saxlanılmış və “DOST İş Mərkəzi” MMC-də sosial işçi kimi iş yeri ilə təmin edilmişdir.

Ərizəçi H. (13656-20) Ombudsmana müraciət edərək, işsiz olduğunu bildirmiş, işlə təmin edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra nazirliyin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin 16 sayılı Ərazi Məşğulluq Mərkəzi filialı tərəfindən ərizəçi ilə əlaqə saxlanılmış və filialın göndərişi əsasında “DOST İş Mərkəzi” MMC ilə ərizəçi arasında əmək müqaviləsi bağlanmışdır.

Vətəndaşların müstəqil surətdə və yaxud dövlətin dəstəyi ilə özünü işlə təmin etməsi məqsədilə özünüməşğulluq programına cəlb edilməsi onların əmək hüququnun həyata keçirilməsində olduqca əhəmiyyətlidir.

Digər tərəfdən, özünüməşğulluğun təşkili zamanı ünvanlı dövlət sosial yardımı alan şəxslərə, əlliyyi olan şəxslərə, bir ildən artıq işsiz kimi qeydiyyatda olanlara, pensiya yaşına iki ildən az qalmış şəxslərə, cəzaçəkmə yerlərindən azad edilmiş işsiz şəxslərə üstünlük verilir.

Özünüməşğulluğa cəlb edilən şəxslərdən Ombudsmanın ünvanına daxil olan şikayetlər üzrə aparılmış araşdırmaclar nəticəsində vətəndaşların tələblərinin təmin edilməsi yönündə zəruri tədbirlər görülmüşdür.

Ərizəçi M. (12170-20) Ombudsmana müraciət edərək, özünüməşğulluq layihəsi üzrə ona Ağdam Rayon Məşğulluq Mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən xəstə mal-qara təklif edildiyini, bu səbəbdən həmin aktivləri qəbul etmədiyini, bununla bağlı coxsayılı müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, biznes-planına uyğun (miqdar və keyfiyyətdə aktivlərin), sağlam mal-qaranın verilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, ərizəçi özünüməşğulluq təlimlərinə cəlb edilmiş, biznes-planı müsbət qiymətləndirilmiş, ona təchizatçı şirkət tərəfindən dəfələrlə aktivlərin təqdim olunmasına baxmayaraq, təqdim edilmiş aktivlərin münasib olmadığını əsas gətirərək həmin aktivləri qəbul etməkdən imtina etmiş, eyni

zamanda aktivlərin verilməsinin növbəti mərhələsində biznes-planına uyğun yeni aktivlər təklif olunmuşdur.

Ərizəçi Q. (165-20) Ombudsmana müraciət edərək, işsiz olduğunu və işaxtaran kimi özünüməşğulluq programına qoşulması ilə bağlı Mingəçevir Şəhər Məşğulluq Xidməti tərəfindən qeydiyyata alınmasına baxmayaraq, heç bir tədbir görülmədiyini bildirmiş, məsələnin aşadırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, ərizəçi Mingəçevir Şəhər Məşğulluq Mərkəzi tərəfindən özünüməşğulluq programı çərçivəsində (un məmulatlarının istehsalı) təlimlərinə cəlb olunmuş, biznes-planını müdafiə etmiş və aktivlərlə təmin olunmuşdur.

Ərizəçi İ. (717-20) Ombudsmana müraciət edərək, özünüməşğulluq programı çərçivəsində ona təqdim olunan aktivlərin yararsız vəziyyətdə olduğunu və dövlət tərəfindən ayrılmış vəsaitin miqdarına uyğun olmadığını bildirmiş, məsələnin aşadırılmasını və hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra bildirilmişdir ki, ərizəçi işaxtaran kimi qeydiyyata alınmış və özünüməşğulluq layihəsində iştirak etmək üçün müraciət etmiş, seçim mərhələsindən sonra programda iştiraki məqsədəməvafiq hesab edilmiş, və təşkil olunmuş təlim kursunda biznes-planını uğurla müdafiə edərək müvafiq akti imzalamaqla təchizatçı şirkət tərəfindən aktivlərlə təmin olunmuşdur. Müəyyən müddət keçdikdən sonra mərkəzə müraciət edərək ona verilmiş aktivlərdən bir baş inəyin tələf olması barədə İmişli Rayon Baytarlıq İdarəsinin müvafiq aktını təqdim etmiş və ona təchizatçı şirkət tərəfindən tələf olmuş aktivin əvəzinə yeni təqdim olunmuşdur.

Ərizəçi A. (17526-20) Ombudsmana müraciət edərək, işsiz olmasını nəzərə alaraq, müvafiq işlə təmin olunmasında, özünüməşğulluq programına cəlb edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəciyə özünüməşğulluq programı təklif olunmuş, "Məşğulluq haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 24-cü maddəsinə və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 13 may tarixli, 168 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş "İssiz şəxslərin özünüməşğulluğunun təşkili Qaydası"na uyğun olaraq, onun maddi şəraitinə baxış keçirilmiş, aktivlərlə (21 xirdabuynuzlu heyvan və 400 kq yem) təmin olunmuşdur.

Yeri gəlmışkən, COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə şəraitində Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin yerli qurumlarında işsiz və işaxtaran kimi qeydiyyata alınmış şəxslərin özünüməşğulluğunun təşkilini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 25 iyul tarixli, 263 nömrəli Qərarına əsasən, Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin yerli qurumlarında işsiz və işaxtaran (qanunvericiliyə uyğun olaraq hüququ olan) kimi qeydiyyata alınmış özünüməşğulluğa cəlb edilən şəxslərin 2020-ci ildə bu məqsədlə təşkil olunan təlimlərə cəlb edilmədən, yerli qurumların köməkliyi ilə tərtib etdikləri biznes-planlar əsasında seçilmiş özünüməşğulluq istiqamətinin təşkili üçün natura

şəklində material, avadanlıq və digər əmlakla təmin olunmalarına dair verilmiş tapşırıq da müvafiq kateqoriyaya aid şəxslərin məşğulluğunun təmin edilməsində xüsusi önem daşımışdır.

İşəgötürənlər tərəfindən ehtiyaclı insanların əmək müqaviləsi bağlanılmadan işə cəlb edilməsi ciddi problem olaraq qalmaqdadır. Ombudsman problemin həlli məqsədilə həm illik məruzələrində, həm də səlahiyyətli dövlət qurumlarına müraciətlərində qeyd edilən problemin həlli istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsini təklif etmişdir.

Həmin problem COVID-19 pandemiyası dövründə xüsusi karantin rejiminin tətbiq olunması ilə əlaqədar daha ciddi xarakter almış, gündəlik işlərdə çalışan çoxsaylı insanlar qazanc yerindən məhrum olmuşlar.

Mövcud şəraitdə pandemiyanın ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı tədbirlər görülmüş, Dövlət Məşğulluq Xidməti orqanlarında işsiz kimi qeydiyyata alınan şəxslərə yaşayış minimumu - 190 manat həcmində birdəfəlik ödəmənin verilməsi qərara alınmış, on minlərlə insan bu yardımından faydalانmışdır.

Qeyd edilənlərə baxmayaraq, Ombudsmanın ünvanına daxil olan bir sıra şikayətlərdə ərizəçilər əsassız olaraq onlara həmin birdəfəlik ödəmənin verilmədiyini bildirmişlər.

Ərizəçi T. (22249-20) Ombudsmana müraciət edərək, ailəsinin yardımına böyük ehtiyacının olması səbəbindən birdəfəlik ödəmənin verilməsi ilə bağlı müraciətinə cavab olaraq istifadəsində torpaq payı sahəsinin olması səbəbindən imtina edildiyini, lakin Daşınmaz Əmlakin Dövlət Reyestri Xidmətindən ona verilmiş rəsmi məktubda mülkiyyətində torpaq payı sahəsinin olmadığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 7 aprel tarixli, 127 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Koronavirus (COVID-19) pandemiyası dövründə xüsusi karantin rejiminin tətbiq olunması ilə əlaqədar işsiz kimi qeydiyyatda olan şəxslərə birdəfəlik ödəmənin verilməsi şərtləri və qaydasi”na əsasən, Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin müvafiq informasiya sistemində uyğun olaraq, ərizəçinin mülkiyyətində kənd təsərrüfatına yararlı torpaq payı olduğuna görə ona birdəfəlik ödəmənin verilməsindən imtina olunmuş və bu barədə onun mobil nömrəsinə “sms-bildiriş” göndərilmişdir.

Qeyd edilənlərə baxmayaraq, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti yanında Daşınmaz Əmlakin Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən verilmiş rəsmi cavab nəzərə alınmamış və müvafiq münasibət bildirilmədən birdəfəlik ödəmənin verilməsindən təkrarən imtina edilmişdir.

Ərizəçi A. (22445-20) Ombudsmana müraciət edərək, maddi çətinlik çəkdiyini, yardımına böyük ehtiyacının olduğunu, COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq, 190 manat birdəfəlik ödəmə ilə bağlı müraciətindən əsassız olaraq imtina edildiyini, imtina səbəbi kimi onun həyat yoldaşının adına əmək müqaviləsinin olduğunu göstərildiyini, lakin onların 2011-ci ildə nikahlarının pozulduğunu bildirmiş, məsələnin araşdırılmasında və maddi dəstəyin verilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə

ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçi Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin müvafiq informasiya sistemində evli kimi qeyd edildiyi və həyat yoldaşının adına əmək müqaviləsi olduğu üçün ərizəciyə birdəfəlik ödəmənin verilməsindən imtina edilmişdir.

Ərizəçi S. (8423-20) Ombudsmana müraciət edərək, həyat yoldaşının iki il öncə vəfat etməsinə baxmayaraq, adına vergi ödəyicisinin eyniləşdirmə nömrəsinin olması səbəbindən 190 manat məbləğində birdəfəlik ödəmənin verilməsindən imtina edildiyini, ölüm haqqında şəhadətnamənin surətini Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə və Şamaxı Rayon Məşğulluq Mərkəzinə təqdim etməsinə baxmayaraq, müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müavinətin verilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, nazirliyin Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sisteminin (MEİS) “Məşğulluq” altsisteminde ərizəçi işsiz kimi qeydiyyata alınmış, nazirlik tərəfindən digər dövlət orqanlarının informasiya sistemindən əldə olunmuş məlumata əsasən, həyat yoldaşının vəfat etməsinə baxmayaraq, şəxsiyyət vəsiqəsinin məlumatlarının dəyişdirilməsi üçün müraciət etmədiyi üçün şəxsiyyət vəsiqəsində “evli” qeyd olunduğu üçün birdəfəlik ödənişin verilməsindən imtina olunmuşdur.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, Ombudsman hesab edir ki, ödəmə qabiliyyətini itirmiş qeyri-dövlət müəssisələri tərəfindən işçilərə əmək haqları üzrə və istehsalatda alınmış xəsarətlərə görə borcların ödənilməsi məqsədi ilə dövlət təminat sisteminin yaradılması və bununla bağlı mexanizmlərin hazırlanması məqsədəmüvafiqdir.

Sosial təminat hüququ. Hər kəsin sosial təminat hüququ vardır. Hər kəs qanunla müəyyən edilmiş yaş həddinə çatıqdə, xəstəliyinə, əlilliyinə, ailə başçısını itirdiyinə, əmək qabiliyyətini itirdiyinə, işsizliyə görə və qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallarda sosial təminat hüququna malikdir.

Sosial təminat, aztəminatlı ailələr üçün sosial yardımının və müavinətlərin verilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi nəticəsində əhalinin qayğıya ehtiyacı olan qruplarına aid insanların, o cümlədən aztəminatlı ailələrin, pensiyaçıların, əlilliyi olan şəxslərin sosial müdafiəsinə ayrılan məbləğ ildən-ilə artırılmaqdadır.

Pensiya təminatı sistemini müəyyən edən qanunvericilik də təkmilləşdirilməkdədir.

Yeri gəlmışkən, Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2006-ci il 7 fevral tarixli, 54-IIIQ nömrəli Qanununa dəyişiklik edilməsi barədə” qanun layihəsi Ombudsman tərəfindən təhlil edilmiş və müvafiq təkliflər verilmişdir.

Ombudsman hesab etmişdir ki, Qanun layihəsinin 1.0.5-ci maddəsində (Maddə 1. Əsas anlayışlar) “(sonrakı artımlar da nəzərə alınmaqla)” ifadəsinin çıxarılması məqsədəmüvafiq deyildir. Nəzərə almaq lazımdır ki, inkişaf templərinə müvafiq olaraq, təminat xərcliyi davamlı olaraq artan məbləğdir. Digər tərəfdən, məsələn, ayrıca götürülmüş “motoatıcı taborun komandiri” hərbi nizamnamələrə müvafiq olaraq, istər indi, istərsə də 10 il bundan əvvəl eyni vəzifələri daşıyır. Lakin burada fərq başqa məsələdədir: eyni vəzifəyə görə, məsələn, 2000, 2010 və 2020-ci illərdə ödənilən vəzifə maaşı tam fərqliidir. Göründüyü kimi, “(sonrakı artımlar da nəzərə alınmaqla)” ifadəsinin çıxarılması müxtəlif vaxtlarda eyni vəzifələr daşımalarına baxmayaraq, bu vəzifələrdə olan şəxslərin fərqli pensiyalarmasına, nəticə etibarilə, bərabərlik prinsipinin pozulmasına və ayrı-seçkiliyə

səbəb olacaqdır. Odur ki, müxtəlif vaxtlarda müvafiq sahələrdə, hətta eyni vəzifələrdə çalışan şəxslər arasında hüquq bərabərliyinin pozulmasına və ayrı-seçkiliyə səbəb olacağını nəzərə alaraq, həmin ifadənin saxlanılması zəruridir.

Vətəndaşların sosial təminat hüququ ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olan şikayətlərdə pensiyanın düzgün hesablanması və ya yenidən hesablanmasında, habelə ünvanlı dövlət sosial yardımının və müavinətin təyin edilməsində, özünüməşğulluq layihəsinə cəlb olunmasında köməklik göstərilməsi, təyin edilmiş pensiyanın ödənilməsi ilə bağlı məhkəmə qərarlarının icra edilməməsi, əllilik vəziyyətinin qiymətləndirilməsi kimi hallar göstərilmişdir.

Bəzi şikayətlərdə güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyasının fərq məbləğinin tələbkara ödənilməsinə (birdəfəlik ödənilməsinə) dair məhkəmə instansiyaları tərəfindən qəbul olunmuş və qüvvədə saxlanılmış qərarların icra edilmədiyi bildirilmişdir.

Ombudsman tərəfindən pozulmuş hüquqların bərpası istiqamətində hər bir hal üzrə araşdırırmalar aparılmışdır.

Ərizəçi G. (2428-20) Ombudsmana müraciət edərək, ödənilməyən fərq məbləğinin birdəfəlik verilməsi tələbinə dair tərəf olduğu iş üzrə məhkəmənin müvafiq qətnaməsinin Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Şirvan şəhər şöbəsi tərəfindən hazırlı vaxtadək icra edilmədiyini bildirmiş, sosial təminat hüququnun müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin nazirliyə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, məhkəmənin müvafiq qərarına əsasən, ərizəciyə güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası təyin edilməsi və həmin tarixdən hesablanaraq yaranmış fərqli birdəfəyə ödənilməsi öhdəliyi nazirlik yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Şirvan şəhər şöbəsinin üzərinə qoyulmuş, Fond tərəfindən ərizəçinin əmək pensiyası müvafiq tarixdən təyin edilərək hesablanmış, lakin ödənilməmiş fərq məbləğinin ərizəciyə tam ödənilməsi təmin olunmuşdur.

Ərizəçi C. (9859-20) Ombudsmana müraciət edərək, müvafiq tarixdən hesablanmaqla güzəştli şərtlərlə yaşa görə pensiya təyin edilməsi və keçmiş dövr üzrə yaranmış fərq məbləğinin bir dəfəyə ona ödənilməsi öhdəliyinin Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Şirvan Şəhər Şöbəsinin üzərinə qoyulmasına dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin müvafiq qərarının tam icra edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin nazirliyə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin müvafiq qərarına əsasən ərizəciyə güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası təyin edilmişdir. Ərizəsinə və təqdim etdiyi sənədlərə əsasən pensiyasının məbləği yenidən hesablanaraq artırılmış, “Əmək pensiyalarının sigorta hissəsinin indeksləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 06.02.2020-ci il tarixli 1802 nömrəli Sərəncamına əsasən əmək pensiyasının məbləği yenidən hesablanaraq yüksəldilmişdir.

Müvafiq məhkəmə qərarına uyğun olaraq, keçmiş dövr üzrə hesablanmış pensiya məbləği “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsinin tələblərinə uyğun qaydada ötən dövrdəki ayların sayına bölünərək ərizəçinin pensiyasının üzərinə ayda müəyyən məbləğ əlavə olunmaqla ödənilir.

Ərizəçi Ə. (1292-20) Ombudsmana müraciət edərək, güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyasının fərqli məbləğinin ona birdəfəlik ödənilməsinə dair məhkəmə instansiyaları tərəfindən qəbul olunmuş və qüvvədə saxlanılmış qərarının Dövlət Sosial Müdafiə Fonduunun Şirvan şəhəri tərəfindən icra edilmədiyini bildirmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1.1-ci maddəsinə əsasən, ötən dövr üçün hesablanmış pensiyanın ümumi məbləği aylıq pensiyanın üzərinə əlavə edilməklə ödənilmişdir. Bununla belə, Azərbaycan Respublikasının adından çıxarılmış və qanuni qüvvəsini alınmış məhkəmə qərarı icra edilməmişdir.

Müvafiq məhkəmə qərarının icrası istiqamətində tədbirlər görülməsi ilə bağlı Ombudsmanın təkrar müraciətinə cavabda qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2007-ci il 23 yanvar tarixli, 12 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququ verən istehsalatların, peşələrin, vəzifələrin və göstəricilərin Siyahısı"nın tikinti bölməsində yalnız yeraltı işlərdə məşğul olan rəngsazlar nəzərdə tutulmuşdur. Araşdırma zamanı müəyyən edilmişdir ki, ərizəçi müvafiq müddətdə tikinti quraşdırma idarəsində rəngsaz işləmiş və məhkəmə tərəfindən onun işlədiyi sahənin yeraltı sahaya aid olub-olmadığı araşdırılmamışdır. Ərizəçinin güzəştli şərtlərlə yaşa görə əmək pensiyası hüququnun müəyyən edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin müvafiq qərarından yeni hal kimi məhkəməyə müraciət edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd edilənləri, habelə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsinin tələblərini nəzərə alaraq, Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılmasına dair növbəti müraciətindən sonra müvafiq məhkəmə qərarına əsasən, ərizəçinin əmək pensiyası yenidən hesablanmış, ötən dövr üçün yaranmış fərqli məbləğinin yarısı ərizəciyə ödənilmiş, qalan məbləğ isə "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.1-1-ci maddəsinə əsasən, hər ay müvafiq məbləğdə olmaqla ərizəçinin aylıq pensiyasının üzərinə əlavə edilməklə və hər ay müvafiq kart hesabına köçürülməklə ödənişi təmin edilmişdir.

Pensiyanın təyin edilməsi zamanı və ya yenidən hesablanması hallarında müəyyən edilmiş məbləğdən narazı qalmış vətəndaşların müraciətləri üzrə araşdırımlar aparılmış, sosial təminat hüququnun pozulması müəyyən edildikdə bərpası üzrə tədbirlər görülmüşdür.

Ərizəçi M. (899-20) Ombudsmana müraciət edərək, ümumilikdə 47 il əmək stajının olmasına və uzun müddət rəhbər vəzifələrdə işləməsinə baxmayaraq, ona əmək pensiyasının məbləğinin daha az təyin edildiyini, pensiya məbləğinin yenidən hesablanması ilə bağlı aidiyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin yaşa görə əmək pensiyası qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq, 1 yanvar 2006-ci il tarixədək, 33 il 8 ay iş stajı və 2006-ci ilin 1 yanvar tarixindən işdən azad olunduğu 2017-ci ilin 23 avqust tarixinədək fərdi hesabının siğorta hissəsində toplanan pensiya kapitalı nəzərə alınmaqla hesablanmış və artırılmışdır.

Ərizəçi M. (12242-20) Ombudsmana müraciət edərək, ikinci dərəcə əlliliyi olan həyat yoldaşına əlliliyə görə ödənilən pensiyanın verilməsinin dayandırıldığını

bildirmiş, onun yataq xəstəsi olduğunu nəzərə alaraq, sosial təminat hüququnun bərpa olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin həyat yoldaşının əmək pensiyasının ödənişi dayandırıldığı dövrdən bərpa edilmişdir.

«Ünvanlı dövlət sosial yardımı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq olaraq, aztəminatlı vətəndaşlara ünvanlı dövlət sosial yardımının verilməsi ötən dövrdə də davam etdirilmişdir.

Bu hüququn təmin edilməsi ilə bağlı qəbul edilmiş qanunvericilik aktlarının tətbiqi prosesində aşkar edilmiş çatışmazlıqlar və hüquqi boşluqlar, habelə insanların sosial təminat hüququnun əməli təmin edilməsinə maneə yaratmış hallar nəzərə alınmaqla, vətəndaşların hüquqları və qanuni maraqları əsas götürülməklə davamlı olaraq təkmilləşdirilməkdədir.

Ombudsman ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi ilə bağlı daxil olan hər bir müraciət üzrə araştırma aparmış, pozulmuş hüquqların bərpasına nail olmuşdur.

Ərizəçi M. (1583-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2-ci dərəcə əlil olduğunu, Vahid Elektron Müraciət və Təyinat Alt Sistemi (VEMTAS) tərəfindən ailəsinə ünvanlı sosial yardımın təyinatından keçdiyini, lakin Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Sabunçu rayon şöbəsi tərəfindən əsassız olaraq ona ünvanlı dövlət sosial yardımının verilməsindən imtina edildiyini və süründürməçiliyə məruz qaldığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin ailəsinə təmsil edən şəxs qismində ünvanlı dövlət sosial yardımını almaq üçün elektron müraciəti əsasında onun ailəsinə iki il müddətinə VEMTAS tərəfindən avtomatlaşdırılmış qaydada ünvanlı dövlət sosial yardımı təyin edilmişdir.

Ərizəçi Ə. (17309-20) Ombudsmana müraciət edərək, himayəsində olan üç azyaşlı övladı ilə ağır şəraitdə yaşıdlarını, ailəsinə ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi ilə bağlı aidiyəti üzrə müraciətlərinə əsassız olaraq imtina cavabının verildiğini bildirmiş, şikayətinin araşdırılaraq müvafiq tədbirlərin görülməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin ailəsinin ünvanlı dövlət sosial yardım təyinatı ilə əlaqədar onun ailəsinə ünvanlı dövlət sosial yardım ödənişi təyin edilmişdir.

Dövlət tərəfindən qayğıya ehtiyacı olan əhali qruplarına ünvanlanmış sosial dəstək tədbirləri çərçivəsində qanunla müəyyən edilmiş qaydada cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslərin sosial adaptasiyası məqsədilə bir sira tədbirlər həyata keçirilməkdədir. Həmin dəstək tədbirlərindən biri də cəza çəkməkdən azad edilmiş və sosial adaptasiyaya ehtiyacı olan şəxslərə birdəfəlik pul müavinətinin verilməsidir.

Qeyd edilənlərə baxmayaraq, belə müavinətlərin verilməsi prosesində də müəyyən çatışmazlıqlar, bəzən də cəzadan azad edilmiş şəxsin öz hüquqlarını yetərincə bilməməsi səbəbindən süründürməçilik halları da baş vermişdir.

Ərizəçi M. (384-20) Ombudsmana müraciət edərək, Xətai Rayon Məhkəməsinin müvafiq qərarı ilə cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad

edildiyini, birdəfəlik müavinətin təyin edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduunun Binəqədi rayon şöbəsinə müraciət etdiyini bildirmiş, ailə vəziyyətinin ağır olması nəzərə alınaraq, ona qeyd olunan müavinətin verilməsinin sürətləndirilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin dövlət qurumuna ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, həmin birdəfəlik müavinət Kapital Bankın Binəqədi rayon filialındaki müvafiq hesaba köçürülmüşdür.

Ərizəçi Ə. (227-20) Ombudsmana müraciət edərək, cəza müddətinin bitməsi ilə bağlı cəza çəkməkdən azad edildiyini, birdəfəlik müavinətin təyin edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduun Abşeron rayon şöbəsinə müraciət etdiyini bildirmiş, qeyd olunan müavinətin alınmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin dövlət qurumuna ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçi cəza çəkməkdən azad edilmiş, sosial adaptasiyaya ehtiyacı olan şəxslərə verilən müavinət üçün tələb olunan sənədlərə uyğun olaraq, ərizəçiyə müvafiq müavinət ödənilmişdir.

Əlliliyə görə əmək pensiyası sığortaolunanın xəstəlik və ya xəsarət nəticəsində yaranan əqli və ya fiziki qüsurlara görə əmək qabiliyyətinin məhdudlaşması ilə əlaqədar təyin edilir. Bir sıra hallarda əlliliyin qanunla müəyyən edilmiş qaydada qiymətləndirilməsi zamanı süründürməciliyə yol verilməsi, qəbul edilmiş qərarla bağlı vətəndaşa vaxtında məlumat verilməməsi narazılıqlara və şikayətlərə səbəb olmuşdur. Qeyd edilən hər bir şikayət üzrə Ombudsman tərəfindən araşdırırmalar aparılmış, vətəndaşların hüquqları təmin edilmişdir.

Ərizəçi Q. (22416-20) Ombudsmana müraciət edərək, övladının Gəncə Şəhər Psixonevroloji Dispanserində autizmlı şəxs kimi qeydiyyatda olduğunu, yenidən müayinə olunması zərurəti ilə əlaqədar aldığı müavinətin dayandırıldığını, təkrar müayinələrdən keçdiyini və göndərişin rəsmiləşdirildiyini bildirmiş, məsələnin həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 16.01.2020-ci il tarixli, 11 nömrəli qərarı ilə təsdiq olunmuş “Əlliliyin qiymətləndirilməsi Qaydası”na uyğun olaraq, ərizəçinin övladının sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu sonuncu dəfə dövlət səhiyyə müəssisəsinin göndərişi əsasında qiymətləndirilmiş, onun üç il müddətinə sağlamlıq imkanları məhdud uşaq olması barədə qərar qəbul edilmişdir.

Ərizəçi H. (597-20) Ombudsmana müraciət edərək, əllilik dərəcəsinin müəyyən edilməsi ilə bağlı müraciətlərinin əsəssiz təmin edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 16.01.2020-ci il tarixli, 11 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş

“Əlliliyin qiymətləndirilməsi qaydası”na uyğun olaraq, ərizəçinin əllilik vəziyyəti Gəncə şəhəri 5 nömrəli Şəhər Poliklinikasının göndərişi əsasında qiymətləndirilmiş və ona ümumi səbəbdən üçüncü dərəcə əllilik təyin edilmişdir.

Ərizəçi M. (13332-20) Ombudsmana müraciət edərək, onkoloji xəstəlikdən əziyyət çəkdiyini, xəstəliyi ilə bağlı əllilik vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üçün qeydiyyatda olduğu Bərdə Şəhər Poliklinikası tərəfindən sənədlərinin tibbi-sosial ekspert komissiyasına göndərilmədiyini və süründürməciliyə məruz qaldığını bildirmiş, müvafiq tədbirlərin görülməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyinə (TƏBİB-ə) ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 16 yanvar, 12 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Əlliliyin qiymətləndirilməsi məqsədilə tibbi-sosial ekspertiza müayinəsinə göndərişlərin verilməsi Qaydası”na uyğun olaraq, Bərdə Şəhər Poliklinikasının onkoloji kabinetində dispanser qeydiyyatında olan ərizəçinin tibbi sənədləri əsasında forma-088 hazırlanaraq TSEK-ə göndərilmiş və ona üçüncü dərəcə müddətsiz əllilik təyin edilmişdir.

Ərizəçi E. (18987-20) Ombudsmana müraciət edərək, qızına “Orta dərəcəli kəmağılıq, davranış pozuntuları” diaqnozunun qoyulduğunu, qızının əllilik dərəcəsinin təyin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 16 yanvar tarixli, 11 nömrəli qərarı ilə təsdiq olunmuş “Əlliliyin qiymətləndirilməsi Qaydası”na uyğun olaraq, ərizəçinin qızının əllilik vəziyyəti Zərdab Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının göndərişi əsasında qiymətləndirilmiş və ümumi səbəbdən müddətsiz üçüncü dərəcə əllilik təyini barədə qərar qəbul edilmişdir.

Ərizəçi M. (20667-20) Ombudsmana müraciət edərək, hemofiliya xəstəsi olan bir yaşlı övladının sağlamlıq imkanları məhdudluğunun müəyyən edilməsi üçün göndərişin olmasına baxmayaraq, aidiyyəti quruma müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 16 yanvar tarixli, 11 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Əlliliyin qiymətləndirilməsi Qaydası”na uyğun olaraq, ərizəçinin övladının sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu Bakı şəhərindəki 24 nömrəli Birləşmiş Şəhər Xəstəxanasının göndərişi əsasında qiymətləndirilmiş və onun üç il müddətinə sağlamlıq imkanları məhdud uşaqla hesab edilməsi barədə qərar qəbul edilmişdir.

“Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 4.0.2.2-ci maddəsinə əsasən uşağın anadan olmasına görə birdəfəlik müavinət verilir. Qeyd edilən müavinətin ödənilməsi ilə bağlı müraciətlər Ombudsman tərəfindən nəzarətə götürülmüş və təmin edilmişdir.

Ərizəçi M. (20552-20) Ombudsmana müraciət edərək, 4 ay əvvəl doğulan övladının anadan olmasına görə birdəfəlik müavinətin verilməsi ilə bağlı aidiyyəti üzrə müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, nazirliyin "Mərkəzləşdirilmiş Elektron İformasiya Sistemi"nin "Sığortaedənlər tərəfindən göndərilmiş haqq-hesab cədvəllərinin emalı" altsisteminə əsasən ərizəçiyə aid olan "Uşağın anadan olmasına görə birdəfəlik müavinətin" ödənilməsi ilə bağlı elektron qaydada göndərilmiş haqq-hesab cədvəli ödənişə göndərilmişdir.

Ombudsman hesab edir ki, əhalinin qayğıya ehtiyacı olan qruplarına sosial müavinətlərin təyin olunması və verilməsinin hüquqi əsaslarını tənzimləyən "Sosial müavinətlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun əhalinin hüquqlarının müdafiəsi baxımından daim təkmilləşdirilməsi, eyni zamanda qanunla nəzərdə tutulmuş birdəfəlik müavinətlərin zəruri hallarda ödənildiyini nəzərə alaraq, uşağın anadan olmasına görə, radasiya qəzası nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərə hər il müalicə üçün, habelə dəfn üçün nəzərdə tutulmuş müavinətlərin, bununla yanaşı, yaşa, ailə başçısını itirməyə görə və bir yaşımadək uşağı olan aztəminatlı ailələrə ödənilən müavinətlərin məbləğinin artırılması məqsədəməvafiqdir.

Sağlamlığın qorunması hüququ. Hər kəsin sağlamlığını qorumaq və tibbi yardım almaq hüququ vardır. Dövlət müxtəlif mülkiyyət növləri əsasında fəaliyyət göstərən səhiyyənin bütün növlərinin inkişafı üçün zəruri tədbirlər görülür, sanitariya-epidemiologiya salamatlığına təminat verir, tibbi sığortanın geniş tətbiqinə imkanlar yaradır.

İnsanların sağlamlığının qorunması hüququnun mühafizəsi, sosial-iqtisadi inkişafın gedişinə uyğun tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin daha da yaxşılaşdırılması, eyni zamanda səmərəliliyinin artırılması daim dövlətin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Ölkə əhalisinin sağlamlığının qorunmasına istiqamətlənmış keyfiyyətli tibbi xidmətin təşkili, tibb müəssisələrinin müasir tələblər səviyyəsində qurulması milli səhiyyənin prioritet vəzifələri olaraq qalmaqdadır.

Belə ki, bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da COVID-19 infeksiyasının yayılması və pandemiya vəziyyətinə keçməsi nəticəsində sanitar-epidemioloji vəziyyətin dəyişməsi, əhali arasında aşkar edilmiş yoluxma hallarının getdikcə artması insanların sağlamlığının səmərəli mühafizəsi baxımından müvafiq dövr üçün səhiyyənin qarşısında duran vəzifələrin yenidən nəzərdən keçirilməsi zərurətini yaratmışdır.

Əhaliyə göstərilən tibbi xidmətlərin inkişaf etdirilməsi və müasir tələblərə uyğun qurulması, yeni səhiyyə müəssisələrinin istifadəyə verilməsi və ya maddi-texniki bazasının əsaslı surətdə möhkəmləndirilməsi, habelə həkimlərin və tibb işçilərin fədakarlığı ölkə səhiyyəsinin gözlənilməz problem qarşısında dayanıqlılığına imkan verdi.

Ölkə Prezidentinin göstərişlərinə əsasən, Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın yaradılması, respublikamızın paytaxtında və bölgələrdə koronaviruslu xəstələrin müalicəsi üçün nəzərdə tutulan, ən müasir standartlara cavab verən modul tipli hospital və xəstəxanaların inşa edilməsi, müasir avadanlıqlarla təchiz edilərək xəstələrin müalicəsi üçün hər bir şəraitin yaradılması, sərhəd-keçid məntəqələrindən Azərbaycan ərazisinə daxil olan şəxslərin ilkin müayinəsini təşkil etmək məqsədilə çadırlardan ibarət səyyar hospitalların qurulması, profilaktik və təxirəsalınmaz tədbirlərdə operativliyin artırılması, respublikanın bütün ərazisində monitorinqin aparılması üçün aidiyyəti sahə mütəxəssislərindən ibarət ekspert qruplarının fəaliyyəti dünyada COVID-19 infeksiyasının sürətlə yayılması fonunda ölkəmizdə bu xəstəliklə mübarizədə vaxtında həyata keçirilmiş, hətta qabaqlayıcı xarakterə malik mühüm addımlardan olmuşdur.

Qeyd edilən hazırlıq işləri, habelə həyata keçirilmiş qabaqlayıcı tədbirlər, ölkə Prezidentinin müvafiq fərman və sərəncamlarına uyğun olaraq, Koronavirusla Mübarizəyə

Dəstək Fondunun yaradılması, COVID-19 infeksiyası ilə əlaqəli əmək şəraitinə görə dövlət tibb müəssisələrində çalışan işçilərin əməkhaqlarına müddətli əlavələrin müəyyən edilməsi, xüsusi karantin rejiminin tətbiq edilməsi və sərtləşdirilməsi Azərbaycanda sanitari-epidemioloji vəziyyətin nəzarət altına alınmasına və koronavirus təhlükəsinin Azərbaycan ərazisində yayılmasının qarşısının alınması istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsinə imkan vermişdir.

Sağlamlığın qorunması hüququ ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərdə, əsasən müalicə və müayinənin dövlət hesabına həyata keçirilməsi, dərman preparatlarının verilməsi kimi məsələlərlə yanaşı, bu sahənin digər aspektləri ilə bağlı problemlər də öz əksini tapmışdır.

Vətəndaşların sağlamlıq durumu ilə bağlı müraciətlərində öz əksini tapmış məsələlər üzrə zəruri araşdırırmalar aparılmış, hüquqların təminini vəziyyəti üzrə tədbirlər görülmüşdür.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, Ombudsman COVID-19 pandemiyası ilə bağlı karantinə alınmış şəxslərin hüquqlarının təminini vəziyyətini də diqqətdə saxlamışdır.

Dövlət hesabına müayinə və müalicə olunmasında köməklik göstərilməsinə dair aztəminatlı ailələrdə daxil olan müraciətlərlə bağlı müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə və ya İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinə və onun tabeliyində olan Tibbi Ərazi Bölmlərinin İdarəetmə Birliyinə (TƏBİB-ə) ünvanlanmış müraciətlərdən sonra həmin xəstələrin müayinə və müalicəsinin təşkili, zəruri dərman preparatları ilə təmin edilməsi məqsədilə ixtisaslaşdırılmış, sahə və ya yerli tibb müəssisələrinə müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

Ərizəçi G. (3752-20) Ombudsmana müraciət edərək, burun çəpərinin əyriliyindən əziyyət çəkdiyini, maddi imkanının zəif olması səbəbindən əməliyyat oluna bilmədiyini qeyd etmiş, dövlət hesabına ixtisaslaşmış xəstəxanada müayinə və müalicə olunmaqla əməliyyat olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçi Ağsu Rayon Mərkəzi Xəstəxanasına dəvət olunaraq müraciəti dinlənilmiş və tibbi sənədlərinə baxış keçirilmiş, tibbi göstəriş nəzərə alınaraq, xəstəliyi üzrə ixtisaslaşmış tibb müəssisəsində müayinə və müalicə olunması üçün Akademik Mirqasimov adına Respublika Klinik Xəstəxanasına göndərişlə təmin olunmuşdur.

Şəhid anası M. (2283-20) Ombudsmana telegramla müraciət edərək, ürəyin işemicik xəstəliyindən əziyyət çəkdiyini bildirmiş, maddi imkansızlığını və həyat yoldaşının birinci dərəcə əlliliyi olan şəxs olduğunu nəzərə alaraq, ürəyində əməliyyatın aparılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın məsələyə müdaxiləsindən və aidiyyəti üzrə müraciətindən sonra şəhid anasının ürəyində "Aorta koronar şuntlama" cərrahi əməliyyatı keçirilmiş və qənaətbəxş vəziyyətdə ixtisaslaşmış tibb müəssisəsindən evə yazılmış, nəticədə ərizəçinin sağlamlıq hüququ təmin edilmişdir.

Dayaq-hərəkət sistemində problemləri olan vətəndaşların da müraciətləri diqqətdən kənarda qalmamış, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi ilə əməkdaşlıqda öz həllini tapmışdır. Belə vətəndaşlar Ombudsmanın müraciətləri əsasında müayinə və müalicənin təşkili üçün Elmi-Tədqiqat Travmatologiya və Ortopediya İnstitutuna göndərilmişlər.

Ərizəçi V. (1247-20) Ombudsmana müraciət edərək, dizlərindən əməliyyat olunmasına ehtiyac yarandığını, hazırda maddi imkanının zəif olması səbəbindən əməliyyat oluna bilmədiyini göstərmiş, dövlət hesabına müayinə və müalicəsində, habelə əməliyyat olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın İcbari Tibbi Siğorta üzrə Dövlət Agentliyinin Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra müvafiq müayinə və tibbi yardımla təmin olunması üçün ərizəçiyə Elmi-Tədqiqat Travmatologiya və Ortopediya İnstitutuna göndəriş verilmişdir.

Gözlərindəki xəstəliklərin dövlət hesabına müalicə olunmasında köməklik göstərilməsi xahişi ilə müraciət edən vətəndaşların müraciətlərinə də diqqətlə yanaşılmış, Ombudsmanın aidiyəti üzrə müraciətləri əsasında Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzinə göndərilmişlər.

Ərizəçi T. (630-20) Ombudsmana müraciət edərək, övladının növbəti dəfə sağlamlıq imkanları məhdudluğunu vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üçün müvafiq rəyin verilməsi üçün Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzinə müraciət etməli olduğunu nəzərə alaraq, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın həmin mərkəzə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin övladı müayinə olunmuş, görmə itiliyi müəyyən edilərək, ona "Mürəkkəb hipermetropik astigmatizm" diaqnozu qoyulmuş, eynək təyin edilmişdir.

Onkoloji xəstəliklərdən əziyyət çəkən şəxslərin sağlamlığının qorunması üzrə də tədbirlər görülmüşdür. Belə ki, bəzi vətəndaşlar Ombudsmanın müraciətləri əsasında müayinə və müalicənin təşkili üçün Milli Onkologiya Mərkəzinə göndərilmişlər.

Ərizəçi M. (1290-10) Ombudsmana müraciət edərək, övladının onkoloji xəstəlikdən əziyyət çəkdiyini və maddi vəziyyətinin ağır olduğunu bildirmiş, onun dövlət hesabına müayinə və müalicə edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra müayinə və müalicəsinin ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisəsində aparılması məqsədi ilə ərizəçinin övladı Milli Onkologiya Mərkəzinə göndərilmişdir.

İmtiyazlı qruplardan olan və dövlət hesabına dərman preparatları ilə təmin edilmək hüququna malik olan şəxslərin dövlət hesabına təyin olunmuş dərman preparatları ilə vaxtında və tam həcmidə təmin edilməsi problem olaraq qalmaqdadır. Bununla yanaşı, dispanser qeydiyyatına alınması nəzərdə tutulan xəstəliklər üzrə dərman preparatlarının növlərinin artırılmasına və ya əvəzedicilərinin tətbiqinə də ehtiyac vardır.

Ərizəçi H. (2523-20) Ombudsmana müraciət edərək, övladının keçirdiyi əməliyyatdan sonra ona lazımlı olan dərmanı ala bilmədiyini qeyd etmiş, güzəştli qaydada dövlət hesabına dərman preparatı ilə təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı İcbari Tibbi Siğorta üzrə Dövlət Agentliyinin Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin "Onkoloji xəstələrin müalicəsi üçün illik ayrılan dərman vasitələrinin siyahısı"nda "Lonsurf" dərmanı göstərilmədiyi üçün həmin siyahida mövcud olmayan dərman preparatının xəstələrə təqdim edilməsi mümkün deyildir.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, dispanser qeydiyyatı nəzərdə tutulan xəstəliklər üzrə dərman preparatlarının növlərinin artırılması və ya əvəzedicilərinin tətbiqi məqsədilə Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 7 mart tarixli, 38 sayılı Qərarının 2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş və Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş "Pulsuz dərman reseptləri" əsasında

verilən dərman preparatlarının siyahısı”na yenidən baxılması, bununla yanaşı, dərmanların keyfiyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi məqsədəmüvafiqdir.

Ölkəmizdə uşaqların sağlamlığının qorunması sahəsində görülən işlərin, o cümlədən tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması, uşaqlar arasında xəstələnmə, sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunu və ölüm səviyyəsinin azaldılması istiqamətdə böyük tədbirlər həyata keçirilməkdədir. Bununla yanaşı, uşaq xəstəliklərinin erkən aşkar edilməsi, uşaqların sağlamlıq vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, müalicə-sağlamlasdırıcı tədbirlərin görülməsi kimi prioritət problemlərin həlli daim diqqətdə saxlanılmalıdır.

Ərizəçi A. (1130-20) Ombudsmana müraciət edərək, övladlarının xəstəlikləri ilə bağlı müvafiq tibb müəssisələrinə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində və övladlarının müalicəsinin təşkilində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra Abşeron Rayon Mərkəzi Xəstəxanasında qeydiyyatda olan və sağlamlıq imkanları məhdud uşaq kimi müavinət alan övladlarına - 9 yaşı oğluna “Uşaq autizmi, kanner sindromu, qulluq və müalicə tələb edən ciddi davranış pozuntusu”, 7 yaşı qızına “Ağır ifadə olunmuş kəmağılıq, qulluq və müalicə tələb edən ciddi davranış pozuntusu, nitq pozuntusu, uşaq serebral iflici” diaqnozları ilə ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisəsində müayinə və müalicə məqsədi ilə Psixonevroloji Uşaq Evinə göndəriş verilmişdir.

Ərizəçi Ə. (3999-20) Ombudsmana müraciət edərək, üç yaşında olan övladının xəstəliyi ilə əlaqədar dövlət hesabına müalicəsinin təşkilində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Gəncə Şəhər Səhiyyə İdarəsinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin övladı 2019-cu ildə 1 sayılı Birləşmiş Uşaq Xəstəxanasının nevrologiya şöbəsində müalicə olunmuş, habelə poliklinikaya dəvət olunaraq müayinə edilmiş, məsləhət və təyinat verilmiş, onun növbəti kurs müalicəsi üçün Respublika Uşaq Nevroloji Xəstəxanasına göndəriş verilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Ərizəçi Ombudsmana təkrar müraciət edərək, övladının müalicəsinin həmin tibb müəssisəsində təşkili ilə bağlı müraciətinə laqeyd münasibət göstərildiyini bildirmiştir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin Tibbi Ərazi Bölmalərini İdarəetmə Birliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin Gəncə şəhərindəki 1 sayılı poliklinikada "Doğuş zədəsinin qalığı, aşağı ətrafların paraparezi, epileptik sindrom tez-tez tutmalarla" diaqnozu ilə dispanser qeydiyyatında olan övladına ixtisaslaşmış müalicənin davam etdirilməsi üçün Respublika Uşaq Nevroloji Xəstəxanasına göndəriş verilmişdir. Bununla belə, poliklinikaya dəvət olunaraq stasionar müayinə və müalicə üçün 1 nömrəli Birləşmiş Uşaq Xəstəxanasına göndərişlə təmin edilmişdir.

Bir sıra şikayətlərdə vətəndaşlar tərəfindən müvafiq tibb müəssisəsinin Həkim Məsləhət Komissiyasının tibbi protokolu əsasında əllilik vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün göndərişin (forma-088) “Tibbi-sosial ekspertiza müayinəsinə göndərişlərin reyestri”nə bir və ya bir neçə dəfə daxil edilməsinə baxmayaraq, Tibbi-Sosial Ekspert Komissiyası tərəfindən əlavə müalicəyə, o cümlədən ixtisaslaşmış müalicənin davam etdirilməsinə ehtiyacın olması, stasionar müalicə müddətinin yetərli olmaması səbəbi göstərilməklə

göndərişin natamam doldurulması barədə qərar qəbul edilərək imtina cavabı verildiyi bildirilmişdir.

Ombudsmanın həmin şikayətlərlə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətlərinə verilmiş cavablardan görünüyü kimi, qeyd edilən şəxslər səhiyyə müəssisəsi tərəfindən ətraflı müayinə olunaraq ixtisaslaşmış müalicə alıqdən, o cümlədən imtina qərarında göstərilmiş çatışmazlıqlar aradan qaldırıldıqdan sonra yenidən göndəriş rəsmiləşdiriləcəyi təqdirdə əlillik dərəcəsi və ya sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunu mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq qiymətləndiriləcəyi qeyd edilmişdir.

Tibb müəssisələri tərəfindən bir sıra hallarda əlilliyin qiymətləndirilməsi meyarları ilə bağlı nəzərdə tutulmuş tələblərə əməl edilməməsi, şəxsin sağlamlıq vəziyyətinin müvafiq göndərişdə tam və ətraflı şəkildə əks olunmaması əlillik dərəcəsinin və ya sağlamlıq imkanları məhdudluğunu vaxtında təyin edilməsinə imkan verməmişdir.

Ərizəçi Ə. (2100-20) Ombudsmana müraciət edərək, həyat yoldaşının bir neçə xəstəlikdən əziyyət çəkdiyini, xəstəxana tərəfindən göndərişin elektron qaydada Tibbi-Sosial Ekspert Komissiyasının reyestrinə daxil edildiyini, lakin ona əlilliyin təyin olunmadığını və bununla bağlı müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçinin həyat yoldaşının əlillik vəziyyəti dövlət səhiyyə müəssisəsinin göndərişi əsasında qiymətləndirilmiş və əlavə müalicəyə ehtiyacının olması barədə qərar qəbul edilmişdir.

Ərizəçi B. (8724-20) Ombudsmana müraciət edərək, övladının sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu ilə bağlı müavinətinin verilməsinin dayandırıldığını, aidiyyəti üzrə müraciətinə baxılmadığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 16 yanvar tarixli, 11 nömrəli qərarı ilə təsdiq olunmuş “Əlilliyin qiymətləndirilməsi qaydası”na uyğun olaraq, ərizəçinin övladının sağlamlıq imkanları məhdudluğu səhiyyə müəssisəsinin göndərişi əsasında qiymətləndirilmiş və göndərişin natamam doldurulması barədə qərar qəbul edilmişdir.

Bəzi şikayətlərdə əlilliyin qiymətləndirilməsi üçün Tibbi-Sosial Ekspert Komissiyalarına göndərişlərin rəsmiləşdirilmədiyi, süründürməciliyə yol verildiyi hallar öz əksini tapmışdır.

Ərizəçi A. (12275-20) Ombudsmana müraciət edərək Bərdə Rayon Mərkəzi Xəstəxanasında zəruri müayinələrdən keçirilmədiyini və müalicəsinin aparılmadığını, sağlamlıq vəziyyəti ilə bağlı əlillik dərəcəsinin dəyişdirilməsi üçün müvafiq tibbi göndərişin verilmədiyini bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı İcbari Tibbi Siğorta üzrə Dövlət Agentliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçinin əlillik dərəcəsinə yenidən baxılması məqsədilə xəstəxana rəhbərliyi tərəfindən onun tibbi sənədləri (forma 088) hazırlanaraq Həkim Məsləhət Komissiyasında baxılması

və göstəricilər meyarlara uyğun gəldiyi halda Tibbi Sosial Ekspert Komissiyasının reyestrinə daxil edilməsi nəzarətə götürülmüşdür.

Ərizəçi C. (1368-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2006-cı ildə doğulmuş övladının 2014-cü ildən böyrək çatışmazlığı xəstəliyindən əziyyət çəkdiyini, bir böyrəyinin əməliyyat nəticəsində götürüldüyünü, əlliliyinin qiymətləndirilməsi üçün göndərişin rəsmiləşdirilməsi ilə bağlı Şabran Rayon Mərkəzi Xəstəxanasına müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin Tibbi Ərazi Bölmələrini idarəetmə Birliyinə (TƏBİB-ə) ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin övladı Şabran Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının müvafiq Həkim Məsləhət Komissiyasında müayinə olunmuş, komissiyanın tibbi protokolu əsasında onun əllilik vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün göndəriş (forma-88) elektron qaydada rəsmiləşdirilərək Tibbi-Sosial Ekspert Komissiyasının reyestrinə daxil edilmişdir.

Narkomaniyaya qarşı mübarizənin təmin edilməsi, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə yeni mübarizə üsullarının hazırlanıb tətbiq edilməsi cəmiyyətdə, xüsusilə yeniyetmə və gənclər arasında aludəciliyin qarşısının alınmasında əhəmiyyətli rol oynaya bilər.

Ərizəçi R. (10040-20) Ombudsmana müraciət edərək, narkomaniyadan əziyyət çəkən və spirtli içki aludəcisi olan övladının müalicəsi ilə bağlı Qazax Rayonlararası Psixiatriya Xəstəxanasına müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində və övladının müalicəsinin təşkilində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin övladının lazımi tibbi yardımla təmin olunması aidiyəti üzrə Gəncə Şəhər Rayonlararası Narkoloji Dispanserin rəhbərliyinə tapşırılmışdır.

Ərizəçi D. (3871-20) Ombudsmana müraciət edərək, narkotik vasitələrdən asılı olan övladına narkoloji yardım və xidmət göstərilməsi üçün onun narkoloji dispanserə yerləşdirilməsi ilə bağlı aidiyəti üzrə müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçinin övladı lazımi tibbi yardımla təmin olunması üçün aidiyəti üzrə Respublika Narkoloji Mərkəzinə göndərilmişdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, özəl tibb müəssisələrində fəaliyyət göstərən həkim-mütəxəssislərin pasiyentlərə tibbi xidməti zamanı xəstəliklərin diaqnostikası və müalicəsi üzrə tələblərə (müayinə və müalicə protokoluna) əməl edilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi də vacibdir.

Ombudsman pasiyentlərin hüquqlarının etibarlı təmin edilməsi məqsədilə “Pasiyentlərin hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun qəbulunun sürətləndirilməsinə zəruri hesab edir.

Ombudsman hesab edir ki, ictimai səhiyyənin səmərəliliyinin gücləndirilməsi, uşaq və gənclərin narkomaniya və digər zərərli vərdişlərdən qorunması üçün sağlam həyat tərziinin təbliği üzrə layihə və proqramların hazırlanıb tətbiq edilməsi, eyni zamanda sağlamlıq, idman və digər profilaktik tədbirlərin genişləndirilməsi, xüsusilə asudə

vaxtın təşkili istiqamətində müsbət təcrübəyə əsaslanmaqla müvafiq layihələrin həyata keçirilməsi zəruridir.

Təhsil hüququ. Hər bir vətəndaşın təhsil almaq hüququ vardır. Bu hüququn səmərəli təmin edilməsi, eyni zamanda müasir standartlar səviyyəsində təhsil almaq imkanı yaradan müasir təhsil sisteminin tətbiqi cəmiyyətin inkişafında, fərdin şəxsiyyət kimi formalaşmasında böyük əhəmiyyət kəsb etməkdədir.

Məlum olduğu kimi, müvafiq tədris ilində dərslər həm əyani, həm də distant (məsafədən) formada təşkil edilmişdir. Bununla belə, koronavirus infeksiyasının ölkəmizdə yarada biləcəyi təhlükənin qarşısının alınması məqsədilə təxirəsalınmaz tədbirlər çərçivəsində yoluxma hallarının qarşısının alınması, bu sahədə aparılan müvafiq profilaktik tədbirlərin effektivliyinin yüksəldilməsi, ölkə ərazisində yerləşən bütün təhsil müəssisələrində tibbi-profilaktik, dezinfeksiyaedici və digər qabaqlayıcı tədbirlərin intensivləşdirilməsi məqsədilə bütün təhsil müəssisələrində tədris əsasən distant formada davam etdirilmişdir.

Həmin müddətdə Ombudsmanın ünvanına daxil olan şikayətlərdə öz əksini tapmış məsələlər üzrə araşdırımlar aparılmış, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə və digər səlahiyyətli qurumlara müraciətlər edilmişdir.

Təhsil hüququnun səmərəli təmin edilməsi sahəsində ilin diqqəti çəkən ən vacib problemi sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olan tələbələrin təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi ilə bağlı olmuşdur.

“Sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olan tələbələrin təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 aprel 2020-ci il tarixli, 138 sayılı Qərarına əsasən, təhsil müəssisələrində normativ təhsil müddətində təkrar ali və orta ixtisas təhsili istisna olmaqla, ödənişli əsaslarla əyani təhsil alan və sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən (ünvanlı dövlət sosial yardımını alan, hər iki valideyni (tək valideyni olduqda isə həmin şəxs) və ya qanuni nümayəndələri müvafiq kateqoriyaların hər hansı birinə (I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərə, işsiz kimi qeydiyyatda olanlara, yaşa görə əmək pensiyaçılara, yaşa görə sosial müavinət alanlara) aid olan) ailələrin üzvü olan tələbələrin 2020-ci ildə tədris semestrleri (yarımillilikləri) üçün təhsil haqqı xərcləri dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir.

Ombudsmana müraciət etmiş bəzi vətəndaşların şikayətlərində qeyd edilən müvafiq əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olmalarına baxmayaraq, təhsil haqqı xərclərinin dövlət bütçəsinin vəsaiti hesabına ödənilməli olan ailələrin siyahısına salınmadıqları ilə bağlı məsələ öz əksini tapmışdır.

Ombudsmanın aidiyyəti üzrə müraciətlərindən sonra həmin şikayətlərdə göstərilmiş halların yoxlanılması üzrə araşdırımlar aparılmış və pozulmuş hüquqlar bərpa edilmişdir.

Ərizəçi M. (12155-20) Ombudsmana müraciət edərək, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetində ödənişli əsaslarla təhsil alan övladının təhsil haqqını ödəməkdə çətinlik çəkdiyini, özünün və həyat yoldaşının ikinci dərəcə əlilliyi olan şəxs olduğunu, bununla da sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edildiklərini, lakin övladının təhsil haqqı xərclərinin dövlət bütçəsinin vəsaiti hesabına ödənilməsi üçün zəruri məlumatları müvafiq portalda daxil etmələrinə baxmayaraq, həmin qrupa aid edilən ailələrin siyahısına salınmadıqlarını bildirmiş, ailə vəzifəyətinin ağır olmasını nəzərə alaraq, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra nazirliyin informasiya sistemində ərizəçinin övladının sosial baxımdan həssas əhali

qrupuna aid ailənin üzvü olduğu müəyyən edilmiş və 2019/2020-ci tədris ilinin ikinci (yaz) semestri üçün təhsil haqqı xərci dövlət bütçəsi vəsaiti hesabına ödənilmişdir.

Ərizəçi B. (12410-20) Ombudsmana müraciət edərək, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasında ödənişli əsaslarla təhsil aldığını, valideynlərinin işsiz statusuna malik olduğunu və ailə vəziyyətinin ağır olduğunu bildirmiş, təhsil haqqından azad edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanlılığı müraciətdən sonra nazirliyin informasiya sistemində ərizəçinin sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid ailə üzvü olduğu müəyyən edilmiş və 2019/2020-ci tədris ilinin ikinci (yaz) semestri üçün təhsil haqqı Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının hesabına köçürülmüşdür.

Ərizəçi S. (12660-20) Ombudsmana müraciət edərək, koronavirus pandemiyası ilə əlaqədar işsiz qalaraq sosial baxımdan ailəsinin çətin vəziyyətə düşdüyüünü, Nərimanov Rayon Məşğulluq Mərkəzi tərəfindən özünə və ikinci dərəcə əlliliyi olan həyat yoldaşına işsiz statusunun verilərək Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Mərkəzləşdirilmiş Elektron İformasiya Sistemində qeydiyyata alındıqlarını, maddi imkansızlıq səbəbindən Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində ödənişli əsaslarla təhsil alan övladının təhsil haqqını ödəyə bilmədiklərini, müvafiq portalda qızının şəxsi kabinetində yerləşdirilmiş cavabda onun müvafiq qərarda nəzərdə tutulan sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid olmadığı və məlumatları dəqiqləşdirib yenidən müraciət etməli olmasının bildirildiyini, bundan sonra müvafiq sənədləri əlavə etməklə təkrar müraciətinin də nəticəsiz qaldığını bildirmiş, təhsil haqqı xərcinin dövlət bütçəsi hesabına ödənilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanlılığı müraciətdən sonra nazirliyin informasiya sistemində ərizəçinin övladının sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid ailənin üzvü olduğu müəyyən edilmiş və 2019/2020-ci tədris ilinin ikinci (yaz) semestri üçün təhsil haqqı xərci dövlət bütçəsi vəsaiti hesabına ödənilmişdir.

Şikayətlərdə öz əksini tapmış halların yoxlanılması prosesində bəzi məktəb direktorlarının və onların müavini lərinin müəllimlərə və şagirdlərə qarşı münasibətdə yol verdikləri kobud rəftar halları bəzən pedaqoji kollektivlərdə qarşılıqlı gərgin münasibətlərin yaranmasına səbəb olmuşdur.

Ümumtəhsil məktəblərində təhsil hüququnun təmin edilməsindəki problemlərlə bağlı daxil olan şikayetlərdə əks etdirilmiş halların aradan qaldırılması üzrə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıqda araşdırılmış, müvafiq nəticələr əldə edilmişdir.

Ərizəçi M. və qeyriləri (1606-20) Ombudsmana kollektiv müraciət edərək, Qusar rayonundakı Piralkənd tam orta məktəbi direktorunun tədris işləri üzrə müavini tərəfindən davamlı olaraq şagirdlərə və məktəb işçilərinə qarşı nalayıq ifadələr işlədildiyini, kobud rəftar və zoraki hərəkətlərə yol verildiyini bildirmiş, həmin müəllimin pedaqoji etikaya və əxlaq normalarına zidd hərəkətlərinə və məktəb direktorunun qanunazidd fəaliyyətinə hüquqi qiymət verilməsini xahiş etmişlər.

Qeyd olunanlarla yanaşı, müraciətə əlavə edilmiş sənədlərdən məlum olmuşdur ki, qeyd edilən müəllim törətdiyi hərəkətlərə görə Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 510-cu (xırda xuliqanlıq) maddəsi ilə inzibati

məsuliyyətə cəlb olunmuş, eyni zamanda məktəb direktorunun müvafiq əmri ilə barəsində intizam tənbehi tətbiq edilmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra müvafiq araştırma aparılmış, pedaqoji mühitin pozulmamasına, şagird-müəllim münasibətlərinin etik davranış qaydalarına uyğun aparılmasına və tədris prosesində keyfiyyətin artırılmasına nəzarətin gücləndirilməsi üçün nazirlik tərəfindən Qusar Rayon Təhsil Şöbəsinə tapşırıq verilmişdir.

Ərizəçi P. (1912-20) Ombudsmana müraciət edərək, işlədiyi Sumqayıt şəhər 9 sayılı tam orta məktəbin direktoru vəzifəsini icra edən şəxs tərəfindən işdən azad ediləcəyinə dair təzyiqlərə məruz qaldığını, həmçinin onun fəaliyyətində korrupsiya hüquqpozmalarının mövcud olduğunu bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra aparılmış araştırma nəticəsində həmin orta məktəbin direktoru vəzifəsini icra edən şəxs tutduğu vəzifədən azad edilmişdir.

Ərizəçi S. (889-20) Ombudsmana müraciət edərək, azyaşlı qızının təhsil aldığı Biləsuvar şəhərindəki 1 sayılı tam orta məktəbdə direktor tərəfindən təzyiqlərə məruz qalması nəticəsində təhsil prosesindən kənardə qaldığını, habelə sonuncu tərəfindən qızının məktəb çantasının əlindən alınaraq qaytarılmadığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra müvafiq araştırma aparılmış, mövcud narazılıq aradan qaldırılmış və ərizəçinin hüququ təmin edilmişdir.

Ərizəçi B. (1491-20) Ombudsmana müraciət edərək, məktəbin müəllimi tərəfindən ibtidai sinifdə təhsil alan övladına onun ləyaqətinə xələl gətirən ifadə ilə müraciət edildiyini, övladının pozulmuş hüquqlarının bərpa edilməsi ilə bağlı aidiyyəti üzrə müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın tapşırığına əsasən, təsisatın əməkdaşları tərəfindən ərizəçinin, məktəb direktorunun, qeyd edilən müəllimin və digər pedaqoqların iştirakı ilə yerində araştırma aparılmış, həyata keçirilən vasitəçilik və barışdırıcılıq missiyası nəticəsində münaqişə öz həllini tapmışdır.

Göründüyü kimi, orta məktəblərdə tədris prosesinin düzgün təşkil edilməməsi, məktəb rəhbərliyinin öz üzərinə düşən vəzifələri qanunla müəyyən edilmiş qaydada icra etməməsi nəticəsində baş vermiş narazılıqlar şikayətlərə səbəb olmuşdur.

COVID-19 pandemiyasının yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə dərslərin onlayn qaydada keçirilməsi zamanı dövlət uşaq müəssisələrində yaşayan uşaqların təhsil hüququnun təmin edilməsində çətinliklər müşahidə olunmuşdur.

Bakı şəhərində yerləşən 1, 2 və 3 sayılı uşaq evlərində və Şəki Qarışiq Tipli Uşaq Evində uşaqların dərslərini əsasən “Mədəniyyət” kanalında yayımlanan teledərslər vasitəsilə davam etdiridləri, onlayn dərslərə qoşulmaq üçün zəruri texniki imkanların olmadığı müşahidə edilmişdir. Belə ki, bu müəssisələrdəki kompüter sayı uşaqların sayı ilə uyğunluq təşkil etmədiyi üçün uşaqların növbəli şəkildə dərslərə qoşula bildiyi müəyyən edilmişdir.

Mövcud kompüterlərin texniki imkanlarının, habelə internetin sürətinin zəif olması, bəzilərində kamera və qulaqcıqların olmaması çətinliklərə səbəb olmuşdur.

Başçəkmə həyata keçirilən Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Penitensiər Xidmətinin Tərbiyə Müəssisəsində də analoji problemlərin olduğu, uşaqların bu səbəbdən dərslərdən yayındığı müəyyən edilmişdir.

Bir qrup abituriyent Ombudsmana müraciət edərək, koronavirus pandemiyası ilə əlaqədar olaraq məktəblərin bağlanması və evlərdə internet olmaması səbəbindən onlayn dərslərə qoşulmaqdə və imtahana normal hazırlıqda problemlər yarandığını, nəticədə bütün bu və ya digər səbəblərdən yüksək bal toplaya bilmədiklərini, eyni zamanda imtahan tarixlərinin dəyişdirilməsinin bir çox abituriyentlərin müsabiqə şərtlərini tələblərini qismən də olsa ödəməməsinə səbəb olduğunu, müsabiqə şərtlərinin yumşaldılması ilə bağlı bir sıra abituriyentlərin Dövlət İmtahan Mərkəzinə müraciət etdiklərini bildirmiş, yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq onlara köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, Ombudsman problemin həllinə dəstək verilməsi məqsədi ilə Dövlət İmtahan Mərkəzinə müraciət etmişdir.

Ötən dövrün diqqəti cəlb edən problemlərdən biri də Azərbaycan Tibb Universitetinin hərbi tibb fakültəsində təhsil alan, müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq, hərbi həkim komissiyası tərəfindən tibbi şəhadətləndirmədən keçərkən xəstəliklə əlaqədar hərbi xidmətə yararsız hesab olunaraq universitetdən xaric edilən, lakin müalicə aldıqdan sonra bərpa olunmaq üçün aidiyyəti üzrə müraciətlərə imtina verilməsi ilə bağlı olmuşdur.

Ərizəçi X. (12717-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2013-cü ildə 424 bal toplayaraq Azərbaycan Tibb Universitetinin hərbi tibb fakültəsinə qəbul olunduğunu, 4-cü kursun sonunda hərbi həkim komissiyası tərəfindən hərbi xidmətə yarasız hesab olunaraq universitetdən xaric edildiyini, müalicə olunduqdan sonra ödənişli əsaslarla “Müalicə işi” ixtisası üzrə həmin universitetə bərpa olunması üçün müraciətinə imtina verildiyi üçün iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət etdiyini, ali tibb təhsilini davam etdirmək arzusunda olduğunu bildirmiş, müvafiq ixtisas üzrə həmin universitetə bərpa olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın ərizəçinin həkim peşəsinə yiyələnmək arzusunda olduğunu, 2013-2017-ci illərdə Azərbaycan Tibb Universitetində ali tibb təhsili aldığı, həmin müddət ərzində onun mütəxəssis kimi yetişməsinə dövlət tərəfindən müvafiq məbləğdə vəsaitin sərf edildiyini nəzərə alaraq apardığı araştırma prosesində müraciət öz həllini tapmış və ərizəçinin həmin universitetə bərpası təmin edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 29 aprel tarixli, 82 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil pilləsinin bakalavr və magistr səviyyələrində təhsil haqqında dövlət sənədlərinin nümunələri və onların verilməsi Qaydası”nın 4-cü bəndində göstərilmişdir ki, diplom məzunlara ali təhsil müəssisəsini, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasını (AMEA) bitirdikdən sonra 10 gün müddətində verilir.

Qeyd edilənlərə baxmayaraq, bir çox hallarda ali təhsil müəssisələri tərəfindən bu qaydaların tələblərinə əməl edilmir, diplomların verilməsi gecikdirilir, nəticədə məzunlar süründürməciliyklə üzləşirlər.

Digər tərəfdən, nəzərə alınmalıdır ki, həmin Qaydalara əsasən, diplom blankları tabeliyindən və mülkiyyət formasından asılı olmayıaraq, mövcud qanunvericiliyə uyğun fəaliyyət göstərən bütün ali təhsil müəssisələrinə və AMEA-ya məzunların sayına görə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi tərəfindən verilir.

Məzunlara diplomun vaxtında verilməməsi onların təhsil hüququ ilə yanaşı, digər əlaqəli hüquqlarının, o cümlədən əmək və sosial təminat hüquqlarının, yaradıcılıq azadlığının pozulmasına da səbəb olur.

Ərizəçi M. (2045-20) Ombudsmana müraciət edərək, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində təhsil aldığı və həmin təhsil müəssisəsinin bakalavr pilləsini bitirdiyini, lakin bakalavr diplomunun verilmədiyini bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra həmin məzunun adına rəsmiləşdirilmiş müvafiq diplom blankı Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinə təhvıl verilmişdir.

Ərizəçi R. (18476-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2000-ci ildə Azərbaycan Tibb Universitetinin stomatologiya fakültəsini bitirdiyini, lakin diploma əlavənin ona verilmədiyini bildirmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın tapşırığına əsasən aparılmış araşdırmadan sonra müvafiq sənədin ərizəciyə verilməsi təmin edilmişdir.

Ombudsman qeyd edilənləri nəzərə alaraq, hesab edir ki, ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrini bitirmiş tələbələrə müvafiq ali təhsil haqqında diplomun verilməsi zamanı müvafiq Qaydaların tələblərinə ciddi əməl olunmalı, diplomların elektron qaydada verilməsi təcrübəsi genişləndirilməli, bununla bağlı qanunvericiliyə müvafiq dəyişikliklər edilməlidir.

Mənzil hüququ. Bu hüquq, bir qayda olaraq, dövlət orqanları tərəfindən vətəndaşların mənzil hüququnun həyata keçirilməsinə şərait yaradılmasına, mənzil təhlükəsizliyinə, onun toxunulmazlığına, əsassız olaraq mənzil hüququndan məhrum etmənin yolverilməzliyinə, bu hüququn maneəsiz həyata keçirilməsinə, yaşayışın hüquqi təminatına, o cümlədən infrastruktur baxımından əlçatanlığa və yaşayış üçün yararlılığı, habelə pozulmuş yaşayış hüquqlarının bərpasına əsaslanır.

Mənzilə ehtiyacı olan şəxslərin real imkanlarına uyğun mənzil siyasetinin həyata keçirilməsi, ölkə vətəndaşlarının mənzillə təmin edilməsi məsələsinin həllinə kompleks yanaşma mənzil hüququnun tədricən reallaşdırılmasına və bu sahədə olan problemlərin həllinə istiqamətlənmişdir.

Mənzil hüququ ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olan şikayətlərdə əsasən, baş vermiş təbii fəlakətlər, o cümlədən zəlzələ, sürüşmə, daşqınlar nəticəsində qəzali vəziyyətə düşmüş evlərin bərpasında, fərdi evlərin və yaşayış sahəsinin təmiri üçün köməklik göstərilməsi, tikinti şirkətləri tərəfindən aparılan inşaat işləri zamanı ətrafdakı evlərə vurulmuş ziyanın aradan qaldırılmaması, fərdi ev tikintisi üçün torpaq sahəsinin verilməməsi və kommunal xidmətlərin göstərilməsindəki çatışmazlıqlar öz əksini tapmışdır.

Ötən dövrdə Şamaxı, İsmayılli və Ağsu rayonlarında baş vermiş zəlzələ nəticəsində əhalinin bir hissəsi ciddi çətinliklərlə üzləşmiş, lakin ölkə Prezidentinin göstərişlərinə əsasən görülmüş təxirəsalınmaz və davamlı tədbirlər nəticəsində insanların məruz qaldığı ziyan aradan qaldırılmış, dağılmış evlər yenidən tikilmiş, qəzali vəziyyətə düşmüş evlər əsaslı təmir edilmiş, infrastruktur bərpa olunmuşdur.

Ərizəçi R. (24-20) Ombudsmana müraciət edərək, Şamaxı rayonunda baş vermiş zəlzələ nəticəsində Qaravəlli kəndində yerləşən və qəzali vəziyyətə düşmüş yaşayış evinin bərpası ilə bağlı müraciətinə Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin cavabında evinə Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinin müvafiq komissiyası tərəfindən baxış keçirildiyini və bərpaya ehtiyacı olduğunun müəyyən edildiyini, evin bərpasına başlanılacağının göstərildiyini, lakin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən

sonra nazirliyin mütəxəssisləri tərəfindən yerli icra hakimiyyəti orqanlarının təqdim etdiyi siyahılar əsasında Şamaxı rayonu ərazisində 2019-cu il 5 fevral tarixində baş vermiş zəlzələ nəticəsində ziyan dəymmiş yaşayış evlərinin texniki vəziyyəti araşdırılmış və tərtib olunmuş akta əsasən ərizəçiyə məxsus fərdi yaşayış evi bərpaya ehtiyacı olan evlər siyahısına daxil edilmiş, bununla əlaqədar müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Ərizəçi Z. (12572-20) Ombudsmana müraciət edərək, yeddi nəfərlik ailə üzvü ilə yaşadığı evin qəzali və yaşayış üçün tam yararsız vəziyyətə düşməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə müraciətlərindən sonra müvafiq komissiya tərəfindən evinə baxış keçirildiyini, qəzali vəziyyətin təsdiq olunmasına və təmir-bərpa işlərinin aparılmasına dair qərarın verilməsinə baxmayaraq, heç bir tədbir görülmədiyini bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra nazirliyin mütəxəssisləri tərəfindən Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin təqdim etdiyi siyahi əsasında həmin rayonda baş vermiş zəlzələ zamanı ziyan görmüş yaşayış evlərinin mövcud vəziyyəti araşdırılmış və müvafiq aktlara uyğun olaraq ərizəçinin fərdi yaşayış evi təmirə ehtiyacı olan evlər siyahısına daxil edilmişdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, həmin ərazilərdə evləri qəzali vəziyyətə düşmüş bəzi sakinlərdən Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərdə müvafiq komissiyalar tərəfindən evlərinə baxışın keçirilməməsi, müraciətlərinin təmin edilməməsi, ziyanın aradan qaldırılması üzrə tədbirlərin görülməməsi kimi hallar öz əksini tapmışdır.

Ərizəçi H. (980-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2019-cu ilin fevral ayında baş vermiş zəlzələ nəticəsində Şamaxı rayonu, Adnali kəndində yerləşən fərdi yaşayış evinin qəzali vəziyyətə düşməsinə baxmayaraq, rayonda təşkil olunmuş komissiya tərəfindən evinə baxışın keçirilmədiyini, bununla bağlı aidiyəti üzrə müraciətlərinin təmin olunmadığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsman tərəfindən şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinə və Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə müraciətlər edilmişdir.

Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, 2019-cu ilin fevral ayının 5-dən iyun ayının 1-dək Şamaxı rayonunun ərazisində baş vermiş zəlzələ ilə əlaqədar rayona ezam olunmuş Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin komissiyası tərəfindən zəlzələ nəticəsində yaşayış evlərinə, sosial və infrastruktur obyektlərinə dəymmiş ziyanın müəyyənləşdirilməsi üzrə aparılan işlər yekunlaşdırılmışdır və ərizəçi həmin müddət ərzində aidiyəti üzrə müraciət etmədiyinə görə ona köməklik göstərilməsi imkan xaricindədir.

Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi tərəfindən verilmiş cavabda isə bildirilmişdir ki, yerli icra hakimiyyəti orqanının təqdim etdiyi siyahılar əsasında nazirliyin mütəxəssislərindən ibarət komissiyalar tərəfindən altı ay ərzində zəlzələ bölgəsində ziyan dəymmiş evlərə baxışlar keçirilmiş və müvafiq aktlar tərtib edilmiş, lakin həmin komissiyaların fəaliyyəti yekunlaşdırılmışdır və ərizəçi köməklik göstərilməsi mümkün deyildir.

Ombudsman hesab edir ki, bu və ya digər səbəblərdən müvafiq komissiyaların fəaliyyətinin yekunlaşması təbii fəlakət nəticəsində qəzali vəziyyətə düşmüş evlərin

təminatdan kənarda qalmasına əsas vermir. Odur ki, qeyd edilən problemlərin həlli məqsədilə komissiyaların işinin bərpa edilməsi, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının və onların inzibati ərazi vahidlərinin nümayəndələrinin iştirakı ilə qəzalı vəziyyətdə olan evlərin aşkar edilərək qeydiyyata alınması, habelə bərpası məqsədilə zəruri maliyyə vəsaitinin ayrılması son dərəcə zəruridir.

Ərizəçi Ş. (8290-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2012-ci ilin avqust ayında baş vermiş torpaq sürüşməsi nəticəsində Cəlilabad rayonunun Hamarqışlaq kəndində yaşayış evinin qəzalı vəziyyətə düşdüyüünü, bununla bağlı Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin mütəxəssisləri tərəfindən yerli icra hakimiyyəti orqanlarının nümayəndələrinin iştirakı ilə evinə baxış keçirilərək müvafiq aktin tərtib edildiyini, həmin akt əsasında yaşayış evinin bərpa-gücləndirməyə ehtiyacı olan evlər siyahısına daxil edildiyini, lakin işlərin aparılmadığını bildirmiş, məsələ ilə əlaqədar köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Fövqəladə Hallar Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra həmin nazirliyin mütəxəssisləri yerli icra hakimiyyəti orqanının nümayəndələrinin iştirakı ilə ərizəçinin fərdi yaşayış evinə vizual texniki baxış keçirmiş, müvafiq akt tərtib edilmiş, akta əsasən yaşayış evi bərpa-gücləndirməyə ehtiyacı olan evlər siyahısına daxil edilmiş və bununla əlaqədar müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Ərizəçi Q. (2703-20) Ombudsmana müraciət edərək, 2018-ci ildə baş vermiş qaz partlayışı nəticəsində yaşıdları binaya ciddi zərər dəydiyini, binanın təmiri ilə bağlı aidiyyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, 2018-ci il 20 noyabr tarixində Gəncə şəhəri, Şahlar Hüseynov küçəsi, 138 nömrəli ünvanda qaz sızması nəticəsində baş vermiş partlayış dalğasından ətrafdakı digər binaların bəzi mənzillərinin şüşələri sınmış, qapı və pəncərələrinə ziyan dəymmişdir. Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşlarından ibarət komissiya tərəfindən partlayış baş vermiş binaya, o cümlədən həmin ünvanda ətrafında yerləşən binalara baxış keçirilmiş və dəymmiş ziyan müəyyən edilmiş, partlayış baş vermiş ünvanda dövlət vəsaiti hesabına 5 mərtəbəli, 50 mənzilli binanın tikintisi başa çatdırılmışdır. Bununla yanaşı, həmin ünvanda qaz sızması nəticəsində baş vermiş partlayış dalğasından ziyan dəymmiş digər binaların təmirinə vəsait ayrıldığı təqdirdə ərizəçiyə və digər sakinlərə müvafiq köməklik göstəriləcəyi bildirilmişdir.

Qeyd olunan hallar göstərir ki, respublikanın ayrı-ayrı ərazilərində baş vermiş təbii fəlakətlərin, o cümlədən zəlzələnin, torpaq sürüşməsinin, daşqınların vurduğu, həmçinin vətəndaşlara onlardan asılı olmayan səbəblərə görə dəymış ziyanın nəticələrinin aradan qaldırılması üçün təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi zəruridir.

Ombudsmanın müvafiq tapşırıqlarına əsasən, kommunal xidmətlər sahəsində, o cümlədən təbii qazdan, sudan, elektrik enerjisindən istifadədə yol verilən çatışmazlıqlara dair şikayətlərdə öz əksini tapmış hallar üzrə aparılmış araşdırımlar nəticəsində əhalinin kommunal xidmətlər sahəsində üzləşdiyi bir sıra problemlər öz həllini tapmış və pozulmuş hüquqlar bərpa edilmişdir.

Ərizəçi M. (948-20) Ombudsmana müraciət edərək, Qaradağ rayonu, Sanqaçal qəsəbəsində yerləşən fərdi yaşayış evinə təbii qaz xəttinin çəkilməsi ilə

bağlı dövlət riisumunu ödəməsinə baxmayaraq, heç bir tədbirin görülmədiyini bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra görülən təbdirlər nəticəsində ərizəçinin şikayəti təmin edilmişdir.

Ərizəçi İ. və qeyriləri (765-20) Ombudsmana kollektiv müraciət edərək, yaşadıqları evə qaz saygacının quraşdırılmasına baxmayaraq, onlara smart kartın təqdim edilmədiyini, bununla əlaqədar "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin həllində köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Ombudsmanın şikayetlə bağlı həmin birliyə ünvanladığı müraciətdən sonra həmin ərizəçilərin fərdi yaşayış evlərində quraşdırılmış yeni qaz saygacları istismara qəbul olunmuş və smart tipli kartlar təqdim edilmişdir.

Ərizəçi İ. (9038-20) Ombudsmana müraciət edərək, yaşadıqları ünvanda su xəttinin qəzalı vəziyyətdə olduğunu, bununla bağlı aidiyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını, həmçinin müvafiq ünvanda sudan istifadə olunmadığı halda əsassız olaraq borc yazılığını bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayetdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı "Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə ünvanladığı müraciətdən sonra problem öz həllini tapmışdır.

Ərizəçi Ə. (704-20) Ombudsmana müraciət edərək, yaşadığı mənzilin elektrik enerjisi ilə fasılərlə təchiz olundığını, bununla bağlı şikayetlərinə baxılmadığını bildirmiş, müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayetdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı "Azərişiq" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə ünvanladığı müraciətdən sonra elektrik enerjisinin verilişi bərpa olunmuşdur.

Ərizəçi S. (2756-20) Ombudsmana müraciət edərək, yaşadığı evin üzərindən elektrik hava ötürüyü xətlərinin keçməsi ilə əlaqədar onların sağlamlıqları üçün təhlükə yarandığını, elektrik xətlərinin yerinin dəyişdirilməsi ilə bağlı "Azərişiq" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Quba Elektrik Şəbəkəsinə müraciətinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin araşdırılmasını və müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayetdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin cəmiyyətə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin yaşayış evi üzərindən keçən 0,4 kV-luq kabel xətti cəmiyyətin əməkdaşları tərəfindən başqa sahaya köçürülmüşdür.

Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş bəzi şikayetlərdə ev (mənzil) üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatı zamanı Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti (keçmiş Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi) yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin ərazi bölmələri tərəfindən süründürməciliyə məruz qalma halları qeyd edilmişdir.

Ərizəçi R. (17318-20) Ombudsmana müraciət edərək, istifadəsində olan fərdi yaşayış evinin üzərində mülkiyyət hüquqlarının qeydiyyata alınması ilə əlaqədar Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin aidiyəti ərazi idarəsinə

müraciatlının nəticəsiz qaldığını, süründürməçiliyə yol verildiyini bildirmiş, mülkiyyət hüquqlarının təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinə ünvanladığı müraciətdən sonra həmin fərdi yaşayış evi üzərində ərizəçinin mərhum atasının mülkiyyət hüququ daşınmaz əmlakin dövlət reyestrində qeydiyyata alınaraq elektron çıxarıyla rəsmiləşdirilmişdir. Bundan sonra Gədəbəy rayon notariat kontorunun "Qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında" şəhadətnaməsinə əsasən həmin fərdi yaşayış evi üzərində ərizəçinin mülkiyyət hüququ da daşınmaz əmlakin dövlət reyestrində qeydiyyata alınaraq elektron çıxarıyla rəsmiləşdirilmişdir.

Ərizəçi R. (12077-20) Ombudsmana müraciət edərək, ona məxsus fərdi yaşayış evinə dair çıxarışda torpaq sahəsinin ölçüsünün əvvəlki sənədlərlə uyğunsuzluq təşkil etməsi barədə Daşınmaz Əmlakin Dövlət Reyestr Xidmətinin 3 sayılı Ərazi İdarəsinə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, mülkiyyət hüquqlarının təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçinin fərdi yaşayış evinə dair daşınmaz əmlakin dövlət reyestrindən çıxarışda fərdi yaşayış evinin yerləşdiyi torpaq sahəsi ilə bağlı uyğunsuzluğun aradan qaldırılması barədə ərizəsi Daşınmaz Əmlakin Dövlət Reyestri Xidmətinin 3 sayılı Gəncə Ərazi İdarəsi tərəfindən icraata qəbul edilmiş, mövcud uyğunsuzluqlar aradan qaldırılaraq fərdi yaşayış evinə dair yeni elektron çıxarış tərtib olunmuşdur.

Ərizəçi M. (5947-20) Ombudsmana müraciət edərək, ona məxsus olan fərdi yaşayış evinə 1987-ci ildə tərtib edilmiş texniki pasportda evin yerləşdiyi torpaq sahəsinin həm sənədlər üzrə, həm də faktiki olaraq 0.004562 ha olduğu halda, Daşınmaz Əmlakin Dövlət Reyestri Xidmətinin Abşeron ərazi idarəsi tərəfindən verilmiş reyestr dən çıxarışda 0.00342 ha kimi göstərildiyini bildirmiş, reyestr dən çıxarışda evin yerləşdiyi torpaq sahəsinin texniki pasporta uyğun göstərilməsində köməklik edilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakin Dövlət Reyestri Xidmətinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizə həmin xidmətin 4 sayılı Abşeron Ərazi İdarəsində qəbul edilərək icraata yönəldilmiş və təmin edilmişdir.

"Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlliliyi müəyyən edilmiş şəxslərin və şəhid ailələrinin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına dair əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 20 iyun tarixli, 569 sayılı Sərəncamına əsasən, 2014-cü il yanvarın 1-dək yerli icra hakimiyyəti orqanlarında yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan qismində uçota alınmış müvafiq kateqoriyaya aid şəxslərin və şəhid ailələrinin 2014-2028-ci illər ərzində mərhələlərlə mənzil və ya fərdi evlə təmin edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə verilmiş tapşırıga uyğun olaraq, həm Bakı şəhərində, həm də respublikanın müxtəlif ərazilərində evlər tikilmiş və aidiyyəti üzrə təqdim edilmişdir.

Ərizəçi, ikinci dərəcə müharibə əlili M. (1807-20) Ombudsmana müraciət edərək, Hacıqabul şəhərində şəhid ailələri və Qarabağ müharibəsi əlliləri yaşayın

massivdə onun üçün tikilən evin təmirindən narazı qaldığını bildirmiş, bununla əlaqədar köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, ərizəçi üçün inşa olunmuş fərdi yaşayış evinin tikintisi zamanı meydana çıxan mövcud problemlərin aşadırılması və aidiyəti məsələlərin qısa müddətdə aradan qaldırılması ilə bağlı həmin fərdi yaşayış evinin tikintisini aparan podratçı şirkətə göstəriş verilmişdir.

Ərizəçi Ombudsmana təkrar müraciət edərək, göstərilən ünvanda evinə qaz, işıq, su xətlərinin çəkilmədiyini, təmir yararsız olduğu üçün yağış sularının evinə axdığını, bununla əlaqədar evinin təmirinin doqquz aydır ki, dayandırıldığını bildirmiş, evinin bərpa edilməsinin tamamlanmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın həmin şikayətlə bağlı nazirliyə təkrar müraciətindən sonra verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, yaşayış sahəsinə elektrik xətti çəkilmiş və elektrik saygacı ilə təchiz edilmiş, həmçinin fərdi evin tikintisini həyata keçirən podratçı şirkət tərəfindən qaz xəttinin çəkilməsi və qaz saygacının quraşdırılması işləri həyata keçirilmiş və nəzərdə tutulan işlər yekunlaşmışdır.

Ombudsman hesab edir ki, ölkə Prezidentinin müvafiq tapşırığına əsasən, respublikamızın ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlliyi müəyyən edilmiş şəxslərə və şəhid ailələrinə verilən fərdi ev və mənzillər müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq, keyfiyyətli tikilməli, kommunal təchizatı tamamlanmış vəziyyətdə olmalı və həmin tikililərin vəziyyəti davamlı olaraq nəzarətdə saxlanılmalıdır.

Biznes və insan hüquqları. COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar ölkədə tətbiq olunan məhdudiyyətlər səbəbindən Ombudsman yanında Biznes və insan hüquqları üzrə İşçi Qrupun toplantıları onlayn formatda davam etdirilmiş, müvafiq beynəlxalq və regional qurumlar tərəfindən biznes və insan hüquqları ilə bağlı hazırlanmış sorğular cavablandırılmış, bu sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər paketi hazırlanaraq aidiyəti üzrə göndərilmişdir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının hazırladığı bizneslə əlaqədar fəaliyyət zamanı insan hüquqlarının qeyri-dövlət müdafiəsi mexanizmləri ilə bağlı tövsiyələr layihəsi Ombudsman tərəfindən təhlil olunmuş və müvafiq qaydada cavablandırılmışdır.

Belə ki, biznes və insan hüquqları sahəsində Azərbaycanın müsbət təcrübəsi barədə məlumat verilmiş, ölkə Prezidentinin müvafiq fərمانı ilə mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarında yaradılan və ictimai əsaslarla fəaliyyət göstərən apelyasiya şuraları, yeni yaradılan mediasiya institutu, məhkəmə-hüquq sistemində aparılmış islahatlar nəticəsində yeni təsis edilmiş kommersiya məhkəmələri, o cümlədən Ombudsmanın təşəbbüsü ilə aidiyəti dövlət qurumları və QHT nümayəndələrinən ibarət tərkibdə yaradılmış, biznes və insan hüquqları sahəsində müdafiə mexanizmlərinin təşkilinə, həyata keçirilməsinə, aidiyəti qurumların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə və maarifləndirmənin effektivliyinə şərait yaradan Biznes və insan hüquqları üzrə İşçi Qrupu barədə məlumatlar göstərilmişdir.

BMT-nin “Biznes və insan hüquqları üzrə rəhbər prinsipləri” nəzərə alınmaqla layihə sənədində əks etdirilmiş müddəalarla bağlı təkliflər irəli sürülmüş, o cümlədən sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı baş vermiş pozuntu hallarının müəyyən edilməsi, onların nəticələrinin yüngülləşdirilməsi və ya aradan qaldırılması, eyni zamanda gələcəkdə analoji pozuntuların baş verməməsi üçün “hesabatlılıq” və “izləmə” mexanizmlərinin

tətbiqi, sahibkarlıq fəaliyyəti zamanı insan hüquqlarının qeyri-dövlət müdafiəsi mexanizminin həyata keçirilməsinə nəzarət-monitorinq tədbirlərinin tətbiq olunması və bu prosesə milli insan hüquqları təsisatlarının cəlb olunması təklif edilmişdir.

BMT-nin Biznes və İnsan Hüquqları üzrə İşçi Qrupunun 2020-ci il üzrə “Münaqişə və münaqişədən sonrakı dövrdə biznesə dair hesabatı” ilə bağlı təkliflərin bildirilməsi barədə Ombudsmana ünvanlanmış sənəd təhlil edilərək cavablandırılmışdır.

Sənəddə Azərbaycanın işgal olunmuş torpaqları üzərində nəzarətə malik olmaması səbəbindən həmin ərazilərdə beynəlxalq hüquq normalarının, BMT-nin Biznes və İnsan Hüquqları üzrə Rəhbər Prinsiplərinin münaqişə və münaqişədən sonrakı dövrdə insan hüquqlarının təmin olunması ilə bağlı müddəalarının icrasına nəzarətin, o cümlədən işgal olunmuş ərazilərdə yol verilən hüquq pozuntularının qarşısının alınmasının mümkünsüz olduğu göstərilmişdir. Bununla yanaşı, “Azərkosmos” ASC tərəfindən peyk vasitəsilə ilə çəkilmiş fotosəkillərdə beynəlxalq hüquqla Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanınan, işgal edilmiş ərazilərdəki təbii ehtiyatların, o cümlədən mis, molibden və qızıl yataqlarının Ermənistən separatçıları, habelə həmin ərazilərdə fəaliyyət göstərən xarici ölkələrin kommersiya şirkətləri tərəfindən qeyri-qanuni istismar edilməsi faktları təsdiqlənmiş, lakin qanunsuz fəaliyyətlə məşğul olan bu sahibkarlıq subyektlərinə qarşı məsuliyyət tədbirlərinin tətbiq edilməsinin mümkün olmadığı qeyd edilmişdir.

Bu və digər faktlar göstərilməklə, Ermənistən beynəlxalq hüquq normalarına və humanitar hüququn prinsiplərinə hörmət və əməl etməsi, üzərinə düşən beynəlxalq öhdəlikləri yerinə yetirməsi ilə bağlı Ombudsman tərəfindən beynəlxalq təşkilatlara çağırış edilmişdir. Dövlətlərin beynəlxalq hüquqla tanınan ərazi bütövlüyünü pozmaqla işgal edilmiş torpaqlarda transmilli korporasiyaları qeyri-qanuni sahibkarlıq fəaliyyətinə cəlb edən üzv dövlətlərə və həmin şirkətlərə münasibətdə sanksiyaların tətbiq edilməsi, belə şirkətlərin fəaliyyətinin dayandırılması və zərərçəkmiş dövlətlərə kompensasiyanın ödənilməsi mexanizmlərinin hazırlanması barədə təkliflər verilmişdir.

Həmin sənəddə erməni işgalindən azad edilmiş Cəbrayıł rayonunun Cocuq Mərcanlı kəndində zəruri infrastrukturun yaradıldığı, biznesin inkişaf etdirilməsi üçün ardıcıl tədbirlərin həyata keçirildiyi, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və satışı üçün mobil emalatxananın və satış məntəqəsinin istifadəyə verildiyi, istehsal olunan məhsulların Azərbaycan və dünya bazarlarına çıxarılmasına şərait yaradıldığı, həmçinin yaradılan müəssisələrdə işə qəbul edilən şəxslərin peşə bacarıqlarının artırılması məqsədi ilə xarici və yerli mütəxəssislərin iştirakı əsasında müvafiq kursslərin təşkil edildiyi, yerli əhalinin məşğulluq və digər sosial problemlərinin həllinə yönəlmüş zəruri tədbirlərin həyata keçirildiyi qeyd olunmuşdur.

BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Rəhbər Komitəsinin Biznes və insan hüquqları barədə sorğu sənədi təhlil edilmiş, müvafiq qaydada cavablandırılmışdır. Həmin sorğu biznes qurumlarının fəaliyyəti zamanı dövlətin insan hüquqlarına hörmət və riayət edilməsi üzrə məsuliyyəti, korporativ sosial məsuliyyət, pozuntu hallarında hüquq müdafiə vasitələrinə çatım məsələlərini əhatə etməklə yanaşı, bu sahədə vahid dövlət programının hazırlanmasının zəruriliyini özündə ehtiva etmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, BMT tərəfindən üzv ölkələr üçün müvafiq dövlət programının hazırlanması məqsədi ilə təlimat hazırlanmış və bir sıra ölkələrdə bu təlimat əsasında Biznes və insan hüquqları sahəsində Milli Fəaliyyət Programı qəbul edilmişdir. Ölkəmizdə də bu sahədə vahid dövlət programının hazırlanması və ya mövcud dövlət programlarına biznes və insan hüquqları ilə bağlı bölümənin əlavə edilməsi məqsədəmüvafiqdir.

1.3. Əhali qruplarının hüquqlarının müdafiəsi

Qaçqınların, məcburi köçkünlərin və miqrantların hüquqlarının müdafiəsi.

Ermənistanın ölkəmizə təcavüzünü qarşısını almaq, mülki əhalinin hüquq və azadlıqlarını qorumaq, işgal altındakı torpaqlarımızı azad etmək məqsədilə Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi əks-hücum əməliyyatı nəticəsində 30 ilə yaxın işgal altında olan ərazilərimizin işgaldan azad edilməsi, ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi yüz minlərlə insana öz doğma yurdlarına qayitmaq imkanı yaratmışdır.

İşgaldan azad edilmiş ərazilərin minalardan təmizlənməsi, yolların, kommunikasiyanın və communal xidmətlərin qurulması, habelə məcburi köçkünlərin öz torpaqlarına təhlükəsiz şəraitdə qaytarılması istiqamətində dövlət tərəfindən kompleks tədbirlər davam etdirilir.

Ombudsman 44 günlük müharibə dövründə Ermənistanın müharibə cinayətlərinin hədəfinə çevrilmiş şəhər və rayonlarımızda faktaraşdırıcı missiyalar həyata keçirmiş, dünya ictimaiyyətinə faktların çatdırılması və zərərçəkmiş mülki insanların fundamental hüquqlarının pozulması məsələsini diqqətdə saxlamışdır. Ombudsman qeyd edilənlərlə bağlı beynəlxalq ictimaiyyətə çoxsaylı bəyanat və müraciətlər, faktaraşdırıcı missiya hesabatları ünvanlamış, həmçinin beynəlxalq humanitar hüququn tələblərinə zidd olaraq qadağan edilmiş silahlardan istifadə edilməsi, mülki əhalinin hədəfə alınması, hərbi əsirlərlə rəftar qaydalarının pozulması, muzdlular və terrorçu qruplaşmalardan istifadə edilməsi, ekoloji terror törədilməsi, dini-mədəni abidələrin dağıdılması ilə bağlı müraciətlər etmişdir.

Ombudsman BMT və onun qurumları, o cümlədən Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı (BMT QAK), habelə Avropa Şurası Parlament Assambleyasının Miqrasiya, Qaçqınlar və Əhali üzrə Komitəsi, Miqrasiya Siyasetinin İnkışafı üzrə Beynəlxalq Mərkəz və digər təşkilatlarla əməkdaşlığını davam etdirmişdir.

Koronavirus pandemiyası ilə əlaqədar iqtisadi böhranın davam etdiyi bir dövrdə ölkəmizdə məcburi köçkünlərin qayğı və problemlərinin həllinə yönəlmüş sosial layihələr ardıcılıqla icra olunmuşdur.

Ombudsmanın videokonfrans formatında beynəlxalq qurumların nümayəndələri ilə keçirdiyi görüşlərdə, habelə beynəlxalq və milli tədbirlərdə əhalinin həssas qruplarından olan qaçqın və məcburi köçkünlərin hüquqlarının müdafiəsi məsələləri diqqət mərkəzində olmuşdur.

Qaçqınlar, məcburi köçkünlər və miqrantlardan Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlər Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi, habelə digər səlahiyyətli qurumlarla əməkdaşlıqda araşdırılmış, aşkar edilmiş problemlərin həlli üzrə tədbirlər görülmüş, təkliflər verilmişdir.

Məcburi köçkünlər tərəfindən Ombudsmana ünvanlanmış müraciətlərdə əsasən, məşğulluq, sağlamlığın qorunması, təhsil məsələləri, habelə sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün güzəştli kreditlərin verilməsi, vahid aylıq müavinətin təyin olunması, özünüməşğulluq programına cəlb edilmə kimi hallar, habelə bir sıra sosial-məişət problemləri öz əksini tapmışdır.

Laçın rayonundan məcburi köçküñ, Ağcabədi rayonunda məskunlaşmış R. (6146-20) Ombudsmana müraciət edərək, məcburi köçküñ ailəsi kimi mənzil sahəsi ilə təmin olunması məqsədilə aidiyyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, yaşayış şəraitinin ağır olmasını nəzərə alaraq, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə ünvanladığı

müraciətdən sonra ərizəçi Ağcabədi rayonu ərazisində salınmış 144 ailəlik qəsəbədə mənzillə təmin edilmişdir.

Kəlbəcər rayonundan məcburi köçküñ, Goranboy rayonunda məskunlaşmış ərizəçi İ. (1396-20) Ombudsmana müraciət edərək, elektrik enerjisi sərfiyatına görə əsassız yazılış borcu ödəmədiyinə görə məskunlaşlığı mənzilə verilən elektrik enerjisinin dayandırıldığını, bununla bağlı aidiyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, məsələnin aşadırılmasını və pozulmuş hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı “Azərenerji” ASC-yə ünvanladığı müraciətdən sonra ərizəçinin müvafiq debitor borcu silinmişdir.

Miqrasiya sahəsində dövlət siyasetinin təkmilləşdirilməsi, bu istiqamətdə idarəetmə sisteminin, eləcə də miqrasiya proseslərinin tənzimlənməsi məqsədilə qanunvericilik aktlarına zəruri əlavə və düzəlişlər olunmuş, yeni normativ aktlar qəbul edilmişdir.

Ölkə vətəndaşları ilə yanaşı əcnəbi, vətəndaşlığı olmayan şəxslərin və digər miqrasiya prosesləri iştirakçılarının hüquqlarının müdafiəsi ilə yanaşı, qeyri-qanuni miqrasiyanın qarşısının alınması və iş icazəsi almış miqrantların əmək fəaliyyəti üçün əlverişli şəraitin yaradılması məsələləri də Ombudsmanın diqqətində olmuşdur. Belə ki, bu qəbildən olan insanların hüquqlarının müdafiəsi və təsviqi, habelə hüquqpozmalarının qarşısının alınması sahəsində də fəaliyyət göstərilmiş, bu istiqamətdə qabaqcıl təcrübələr tətbiq edilməklə Dövlət Miqrasiya Xidməti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində tədbirlər davam etdirilmişdir. Xidmət yanında yaradılmış “Vətəndaşsızlıq məsələləri ilə əlaqədar işçi qrupu”na təsisatın əməkdaşları üzv seçilməklə qrupun fəaliyyətində iştirak etmişlər.

Həmin Xidmət və digər dövlət qurumlarının təmsil olunduğu “Qaçqın statusu verilmiş əcnəbilərin integrasiyası və sosial müdafiəsi məsələləri” və “Readmissiya olunmuş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının reintegrasiyası” üzrə işçi qruplarının iclaslarında təsisatın əməkdaşları iştirak edərək təkliflər vermişlər.

Ombudsmanın Milli Preventiv Qrupunun üzvləri tərəfindən Dövlət Miqrasiya Xidmətinin Bakı və Yevlax şəhərlərində yerləşən Qanunsuz Miqrantların Saxlanması Mərkəzlərinə başçəkmələr keçirilmişdir. Başçəkmələrdə məqsəd bu müəssisələrdə saxlanma şəraitinin və rəftar məsələlərinin, miqrantlardan və onların vəkillərindən daxil olmuş müraciətlərin aşadırılması, sənədləşmənin aparılması vəziyyətinin öyrənilməsi olmuşdur.

Bakı şəhər Qanunsuz Miqrantların Saxlanması Mərkəzinə keçirilmiş başçəkmə zamanı könüllü əsaslarla yerləşdirilmiş miqrantlar konfidensial qaydada qəbul olunmuş və müraciətləri aşadırılmışdır. Qeyd olunanlarla yanaşı əvvəlki başçəkmələr zamanı verilmiş tövsiyələrin icra edildiyi müşahidə olunmuşdur.

Başçəkmənin yekununda müəssisə rəhbərliyi ilə milli qanunvericiliyə və beynəlxalq sənədlərə uyğun olaraq, saxlanma şəraiti və rəftar məsələlərinə dair tövsiyələr verilmişdir. Mövcud pandemiya dövründə də bu məsələlər diqqətdə saxlanılmışdır.

Milli İnsan Hüquqları İnstitutlarının Avropa Şəbəkəsinin 2018-2021-ci illər üçün Strateji Planı üzrə fəaliyyət göstərən “Sığınacaq və miqrasiya məsələləri” üzrə İşçi Qrupunda fəaliyyət davam etdirilmişdir.

Ombudsman əcnəbi, vətəndaşlığı olmayan şəxslərin və miqrantların hüquqlarının səmərəli təmin edilməsi, bu sahədə işin peşəkar və əlaqəli şəkildə qurulması, mövcud sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi və beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi məqsədilə beynəlxalq qurumların nümayəndələri ilə onlayn görüşlər keçirmiş, geniş fikir mübadiləsi aparmışdır.

Əcnəbilərin olduğu yer üzrə qeydiyyata alınması, müvəqqəti və daimi yaşayış icazəsinin verilməsi, icazə müddətlərinin uzadılması, haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün icazələrin verilməsi, həmçinin əmək stajını təsdiq edən arayışların alınması, müvafiq sənədlərin dublikatlarının verilməsi ilə bağlı tədbirlər də görülmüşdür. Bununla yanaşı, respublikamızın ərazisində qeyri-leqal vəziyyətdə yaşayan Rusiya Federasiyası vətəndaşlarının sənədləşmə və digər problemlərinin həlli ilə bağlı müvafiq qurumlar qarşısında məsələlər qaldırılıb.

Əcnəbi, vətəndaşlığı olmayan və sıginacaq axtaran şəxslərdən daxil olmuş müraciətlər əsasında bu qrupdan olan bir sıra şəxslərin sosial, təhsil, tibbi və digər xidmətlərə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi, o cümlədən əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin miqrasiya uçotuna alınması, ölkə ərazisində olmaq və yaşayış yeri seçmək və digər hüquqlarının təmin edilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilmiş, Dövlət Miqrasiya Xidmətinə, digər səlahiyyətli qurumlara və xarici ombudsmanlara müraciətlər edilmiş, problemlərin əksər hissəsi öz həllini tapmışdır.

Rusiya Federasiyası Dağıstan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (3149-20) Ombudsmana müraciət edərək Yevlax rayonunda qeydiyyatda olan N.-in 2015-ci ildən Dağıstan Respublikası ərazisində qeyri-müəyyən vəziyyətdə sənədsiz yaşadığını bildirmiş, onun müvafiq sənədlərlə təmin edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə və Dövlət Miqrasiya Xidmətinə ünvanladığı müraciətlərdən sonra həmin şəxs zəruri sənədlərlə təmin edilmişdir.

Ərizəçi Q. (5910-20) Ombudsmana müraciət edərək, qardaşının 1958-ci ildə Masallı rayonunda anadan olduğunu, 1998-ci ildən Rusiya Federasiyasında yaşadığını, onun Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığına mənsubiyətinin araşdırılması ilə bağlı aidiyəti müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmiş, köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Dövlət Miqrasiya Xidmətinə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçinin qardaşının Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına mənsubiyətinin tanınmaması barədə müvafiq qərar qəbul edilmiş, həmçinin onun Azərbaycan Respublikasının ərazisində anadan olduğu nəzərə alınaraq, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına bərpa ilə bağlı müraciəti həmin Xidmətin icraatına qəbul edilmişdir.

Qaçqınlar və məcburi köçkünlərlə yanaşı, Ombudsman əcnəbilərin, vətəndaşlığı olmayan şəxslərin və miqrantların hüquqlarının səmərəli təmin edilməsi məqsədilə bir sıra təkliflər irəli sürmüş, o cümlədən əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə zəruri hallarda hüquqi, psixoloji və digər yardımın göstərilməsi üzrə birgə tədbirlərin görülməsini, miqrantların dil və mədəni inkişafına dair ixtisaslaşmış modulların, hüquqi nəşrlərin, plakatların hazırlanmasını, “Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Konvensiyadan irəli gələn öhdəliklərin yerinə yetirilməsi istiqamətində birgə qiymətləndirmə işinin təşkil olunmasını, ölkədə təhsil alan əcnəbi tələbələrin haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olması üçün şəraitin yaradılmasını, Miqrasiya üzrə Qlobal Kompaktın milli səviyyədə effektiv implementasiyası məqsədilə tədbirlər planının hazırlanmasını təklif etmişdir.

Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin və məhkumların hüquqlarının müdafiəsi. Ombudsman həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin və məhkumların hüquqlarının təmini, o

cümlədən müraciətlərin araşdırılması və həbs yerlərinə başçəkmələrin keçirilməsi üzrə fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Həbs yerlərinə və cəzaçəkmə müəssisələrinə keçirilmiş başçəkmələr zamanı bu müəssisələrdə saxlanılan şəxslərin hüquqlarının təmini vəziyyəti yerində yoxlanılmış, qəbul edilmiş şəxslərin qaldırıldığı məsələlər üzrə hüquqları izah edilmiş, Ombudsmana ünvanlanmış müraciətləri qəbul olunmuşdur.

Müəssisə daxilində həlli mümkün olan məsələlər, o cümlədən görüş, telefon danışığı, tibbi yardımla bağlı müraciətləri yerində təmin edilmişdir.

Başçəkmələrin nəticələri təhlil edilmiş, zəruri hallarda müvafiq müəssisələrdə işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərlə aidiyyəti dövlət qurumlarına müraciətlər ünvanlanmışdır.

“Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasetinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 10 fevral tarixli Sərəncamının icrası ilə bağlı həbsə alternativ qətimkən tədbirlərinin, o cümlədən azadlıqdan məhrumətməyə alternativ cəzaların tətbiqi genişlənmişdir.

Şəxsin tutulduğu və ya həbs edildiyi andan müdafiəçinin yardımından istifadə etmək hüququnun təmin edilməsi Ombudsmanın xüsusi diqqətində olmuşdur.

Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərin təhlili göstərir ki, əvvəlki dövrlərlə müqayisədə vəkillərin işinə maneə hallarının azalması müşahidə olunmaqdadır. Təcrübədə vəkillərin işinə maneə halları ilə bağlı müraciətlər daxil olduqda Ombudsman bu məsələlərə dərhal müdaxilə etmişdir. Ümumiyyətlə, vəkillərin hüquqlarını müdafiə etdikləri şəxslərlə görüşmək hüququnun təmini prosesində ehtimal olunan maneələrin qarşısının alınmasında Ombudsman tərəfindən təxirəsalınmaz tədbirlər görülmüşdür. Bu baxımdan, Ombudsman təsisatında 24 saat fəaliyyət göstərən 916 Çağrı Mərkəzi səmərəli mexanizmlərdəndir.

Vəkil Ə. (21729-20) Ombudsmanın Çağrı Mərkəzinə müraciət edərək, Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsində saxlanılan şəxslə görüşünə maneə yaradıldığını bildirmiş, məsələ ilə əlaqədar köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın tapşırığına əsasən, müraciət təxirə salınmadan araşdırılmış və müdafiəçinin müraciəti təmin olunmuşdur.

Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin və məhkumların sağlamlıq hüququnun təmini ilə bağlı müraciətlər Ombudsman tərəfindən dərhal nəzarətə götürülmüş, yerində araşdırılmaqla müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Müraciətlərdə tibbi müayinədən keçirilmə, stasionar və ya ambulator müalicə, əllilik vəziyyətinin müəyyən edilməsi, cərrahi əməliyyatın olunmasında köməklik göstərilməsi və bu kimi digər məsələlər yer almış, aidiyyəti qaydada təmin edilmişdir.

Ərizəçi S. (21-20) Ombudsmana müraciət edərək, Penitensiar Xidmətin 13 sayılı Cəzaçəkmə Müəssisəsində cəza çəkən övladının səhhətində yaranmış problemlə bağlı müayinə və müalicəyə ehtiyacının olduğunu bildirmiş, Penitensiar Xidmətin Müalicə Müəssisəsinə köçürüülərək tibbi yardımın göstərilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Ədliyyə Nazirliyinin Tibb Baş İdarəsinə ünvanladığı müraciətdən sonra səhhəti ilə əlaqədar məhkuma müəssisənin Tibb-sanitar hissəsində ambulator müalicə təyin edilmiş, daha sonra Penitensiar Xidmətin

Müalicə Müəssisəsinə köçürülrək ona təkrar və dəstəkləyici müalicə təyin olunmuşdur.

Ərizəçi Ç. (1156-20) Ombudsmana müraciət edərək, Penitensiar Xidmətin Bakı İstintaq Təcridxanasında saxlanılan övladının səhhətində problemlərin olduğunu bildirmiş, onun müayinə və müalicə olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Ədliyyə Nazirliyinin Tibb Baş İdarəsinə ünvanladığı müraciətdən sonra məhkum Penitensiar Xidmətin Müalicə Müəssisəsinə köçürülmüş və terapiya şöbəsində dəstəkləyici müalicə davam etdirilmişdir.

Ərizəçi G. (1203-20) Ombudsmana müraciət edərək, övladının səhhəti ilə əlaqədar Penitensiar Xidmətin Müalicə Müəssisəsində müalicə olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Ədliyyə Nazirliyinin Tibb Baş İdarəsinə ünvanladığı müraciətdən sonra məhkum Penitensiar Xidmətin Müalicə Müəssisəsinə köçürülmüş, klinik, laborator müayinələrdən keçirilmiş, terapevt, nevroloq, kardioloq və psixiatrlar tərəfindən konsultasiya edilmiş, nevrologiya şöbəsində dəstəkləyici müalicəyə cəlb edilmişdir.

Xarici ölkələrdə cəza çəkən Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, habelə ölkəmizdəki cəzaçəkmə müəssisələrində olan əcnəbi məhkumların ekstradisiyası ilə əlaqədar Ombudsmana ünvanlanmış ərizələrlə bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə müraciətlər edilmişdir.

Yeri gəlmışkən, il ərzində 25 məhkum öz ölkəsinə təhvil verilmiş, 7 şəxs isə Azərbaycan Respublikasına ekstradisiya edilmişdir.

Ərizəçi Ə. (3721-20) Ombudsmana müraciət edərək, Rusiya Federasiyasının Maxaçkala şəhərində yerləşən cəzaçəkmə müəssisəsində cəza çəkən övladının cəzasının qalan hissəsini çəkməsi üçün Azərbaycan Respublikasına qəbul edilməsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətdən sonra məhkumun cəzasının qalan hissəsini çəkmək üçün ölkəyə qəbul edilməsi mümkün hesab edilmiş, bununla bağlı Rusiya Federasiyasının Ədliyyə Nazirliyi qarşısında məsələ qaldırılmışdır.

Cəzanın çəkilməsinin təxirə salınması və ya onun ləğv edilməsi, xəstəliyə görə cəzani çəkməkdən azad edilməsi, ittiham hökmünün icrası müddəti ilə əlaqədar cəza çəkməkdən azad edilməsi, cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilməsi, cəzanın çəkilməmiş hissəsinin daha yüngül cəza növü ilə əvəz edilməsi, cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına çoxsaylı müraciətlər daxil olmuşdur.

Yeni növ koronavirus (COVID-19) pandemiyasının qarşısının alınması tədbirləri çörçivəsində əlliliyi olan şəxslərin, törətdiyi əməldən səmimi peşman olan, islah olunmuş və cəmiyyət üçün artıq təhlükə törətməyən çoxuşaqlı məhkum anaların, habelə yetkinlik yaşına çatmayan, 60 yaşını keçmiş, səhhətində ciddi problemləri olan məhkumların cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad olunması məsələsinə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərinə, habelə humanizm prinsipinə əsaslanaraq bu məhkumlar barədə təqdimat verilməsi ilə bağlı Ombudsman tərəfindən müvafiq qurumlara müraciətlər edilmişdir.

Pandemiya dövründə Ombudsmanın təklifləri də nəzərə alınaraq, 2 072 məhkum cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmiş, 422 məhkum məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisələrinə keçirilmiş, 10 məhkum ağır xəstəliyə görə azadlığa buraxılmış, 334 məhkum

cəzadan azad edilmiş və 591 məhkumun cəzası azaldılmış, həmçinin 906 nəfər təqsirləndirilən şəxs barəsində seçilmiş həbs qətimkan tədbiri dəyişdirilmişdir.

Penitensiar müəssisələrdə saxlanılan şəxslərin, o cümlədən yetkinlik yaşına çatmayanların və məhkum qadınlarının hüquqlarının təmin edilməsi vəziyyətinin monitorinqi aparılmış, hüquqi maarifləndirmə tədbirləri təşkil olunmuş, konfidensial görüşlər keçirilmiş, müraciətləri əsasında müvafiq dövlət qurumları və məhkəmələr qarşısında məsələlər qaldırılmışdır.

Ombudsman məhkumların və onların ailə üzvlərinin müraciətlərini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Əfv Məsələləri Komissiyasına müraciətlər etmişdir.

Dünyada yeni növ koronavirus infeksiyasının yayılması ilə əlaqədar yaşına və səhhətinə görə xüsusi qayğıya ehtiyac duyan yaşı 65-dən yuxarı olan məhkumların və onların ailə üzvlərinin ölkə Prezidentinə ünvanlanmış əfv haqqında müraciətlərinə baxılaraq, məhkumların sağlamlıq vəziyyəti, cəza çəkdikləri müddətdə davranışları nəzərə alınaraq və humanizm prinsiplərinə əsaslanaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında” 2020-ci il 06 aprel tarixli Sərəncamı ilə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş şəxslər əfv edilmişlər. Sərəncam ümumilikdə 176 nəfər məhkuma şamil olunmuşdur.

Yeri gəlmışkən, Ombudsmanın müraciətləri də nəzərə alınmaqla 10 məhkum cəzanın çəkilməmiş hissəsindən azad edilmişdir. Ümumiyyətlə, fəaliyyəti dövründə Ombudsmanın vəsatəti ilə 702 məhkum əfv edilmişdir.

Ölkəmizdə ümumilikdə 11 amnistiya aktı qəbul olunmuş, 66 əfv fərman və sərəncamları imzalanmış, minlərlə məhkum cəzanın çəkilməyən hissəsindən azad edilmişdir.

Məhkumların əməyə həvəsləndirilməsi və əməyə cəlb edilməklə islah edilməsi üçün cəzaçəkmə müəssisələrində müasir istehsal sahələrinin yaradılması, yeni peşələrə yiylələnməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsi, eyni zamanda, sahibkarların istehsal prosesinə daha fəal cəlb edilməsi üçün onlara münasibətdə vergi və digər güzəştərin tətbiq edilməsi məqsədə uyğundur.

Ombudsman hesab edir ki, məhkumların məşğulluq probleminin həlli üzrə yeni və müasir mexanizmin hazırlanması, cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslərin sosiallaşması məqsədilə regionlarda əhatə olunmaqla sosial adaptasiya mərkəzlərinin sayının artırılması, sosial-psixoloji yardım xidmətlərinin genişləndirilməsi və mütəxəssislərlə komplektləşdirilməsi vacibdir.

Saxlanma şəraitinin təkmilləşdirilməsi baxımından Penitensiar Xidmətin Müalicə Müəssisəsinin, Yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün tərbiyə müəssisəsinin, Qadın məhkumlar üçün müəssisənin, 2 sayılı İstintaq təcridxanasının və Həbsxanasının yeni binalarının tikintisinin yekunlaşdırılaraq bu müəssisələrin yeni binalara köçürülməsinin sürətləndirilməsi məhkumların hüquqlarının effektiv təminini baxımından olduqca zəruridir.

Hərbi qulluqçuların hüquqlarının müdafiəsi. Silahlı Qüvvələrin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi və peşəkar kadrlarla komplektləşdirilməsi, şəxsi heyətin maddi təminatının və sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, hərbi hissələrdə mənzil-məişət şəraitinin müasir standartlar əsasında yenidən qurulması hərbi qulluqçuların hüquqlarının səmərəli təmin edilməsində böyük əhəmiyyət daşımışdır.

Ölkə Prezidenti tərəfindən hərbi qulluqçuların sosial müdafiəsi, mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, şəhid ailələrinin, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlliliyi müəyyən edilmiş şəxslərin sosial müdafiəsini gücləndirmək və bu qəbildən olan insanlara dövlət qayğısını artırmaq baxımından imzalanmış fərman və sərəncamlar xüsusi əhəmiyyət daşımışdır.

Ombudsman 2020-ci ilin iyul ayında Ermənistanın Tovuz rayonunda törətdiyi silahlı təxribatı nəticəsində baş vermiş insan tələfatı və mülki yaşayış məntəqələrində dağıntılarla bağlı vəziyyətlə yerində tanış olmaq məqsədilə həmin rayonda faktaraşdırıcı missiya həyata keçirmişdir.

Tovuz rayonuna səfəri çərçivəsində Ombudsman Ermənistanın təxribatı nəticəsində evləri dağılmış sakınlrlə görüşmüş, həlak olmuş mülki şəxsin ailəsinə baş çəkmiş, şəhid olmuş hərbi qulluqçuların dəfnində iştirak etmiş, həmin ərazidə yerləşən hərbi hissədə olmuş, şəxsi heyətlə görüşüb söhbət etmiş, eyni zamanda bölgədə yerləşən hərbi hospitalda yaralı hərbi qulluqçulara baş çəkmiş, onların müalicəsinin gedişi ilə maraqlanmışdır.

Ombudsman həm Vətən müharibəsi, həm də müharibədən sonrakı müddətdə dəfələrlə hospitalda yaralı əsgərlərimizə, həmçinin əsirlikdən azad edilmiş hərbi qulluqçulara baş çəkmiş, onların səhhəti ilə maraqlanmışdır.

Əsirlikdə olmuş hərbi qulluqçularımızın azad olunması, onların əsirlikdə olduğunu müddətdə hüquqlarının qorunması üçün Ombudsman aidiyyəti beynəlxalq qurumlara müraciətlər etmişdir.

Ombudsman Vətən müharibəsində yaralanmış hərbi qulluqçularla, habelə şəhid ailələri ilə görüşərək onların problemləri ilə maraqlanmışdır.

Vətən müharibəsi zamanı Ombudsman Naftalan, Tərtər, Gəncə və Bərdə şəhərlərinə atılmış raket zərbələri ilə bağlı həmin şəhərlərdə təxirə salınmadan hadisə yerlərinə səfər etmiş, operativ qaydada araşdırımlar aparmış, xəstəxanalara baş çəkmiş, zərərçəkmiş şəxslərlə görüşmüşdür.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, hərbi qulluqçular və onların ailə üzvləri tərəfindən Ombudsmana ünvanlanmış müraciətlər aidiyyəti dövlət qurumları ilə əməkdaşlıqda araşdırılmış, zəruri tədbirlər görülmüşdür.

Ombudsmana ünvanlanmış şikayətlərdə, əsasən, həqiqi hərbi xidmətdə, ehtiyatda və ya istefada olan hərbi qulluqçuların, eləcə də şəhid ailərinin mənzillə təminatındaki bəzi problemlər, istifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə görə ehtiyatda və istefada olan hərbi qulluqçulara pul kompensasiyasının vaxtında verilməməsi, güzəşt edilməli hallar nəzərə alınmadan bəzi vətəndaşların hərbi xidmətə cəlb olunmaları, qanunla hərbi qulluqçuların, o cümlədən şəhid ailəsi üzvlərinə edilməli güzəşt və imtiyazların tətbiq olunmasına mərkəzi və yerli icra qurumları tərəfindən laqeyd yanaşılması, ehtiyatda və ya istefada olan hərbi qulluqçulara pensiyanın təyin edilməsi və ya ödənilməsi, sosial ödənişlərlə, müvafiq arxiv arayışının verilməsi ilə bağlı bəzi problemlər öz əksini tapmışdır.

Qeyd edilən müraciətlərin araşdırılması, eyni zamanda hüquqi maarifləndirmə tədbirlərinin təşkil edilməsi, hərbi qulluqçuların sosial-məişət şəraitinin və onlarla rəftarın yerində öyrənilməsi məqsədi ilə Ombudsman və təsisatın əməkdaşları tərəfindən hərbi hissələrdə, tədris və müalicə müəssisələrində şəxsi heyətlə görüşlər keçirilmişdir.

Hərbi xidmət zamanı sağlamlığına zərər dəymmiş hərbi qulluqçulara, həmçinin xidmət zamanı həlak olmuş və ya xidmət zamanı aldığı xəsarət və xəstəlik nəticəsində xidmətdən sonra həlak olmuş şəxslərlə bağlı sığorta ödənişinin verilməsində mövcud olan bəzi problemlər hələ də qalmaqdadır.

Müraciətlərin araşdırılması zamanı keçmiş hərbi qulluqçulara, müharibə ilə əlaqədar əlliliyi müəyyən edilmiş şəxslərə və müharibə iştirakçılarına, şəhid ailələrinə müəyyən hüquq verən, qanuni qüvvəsini almış bir sıra məhkəmə qərarlarının aidiyyəti icra qurumları tərəfindən müxtəlif bəhanələr gətirilərək əsassız olaraq icra edilməməsi və ya tam icra edilməməsi səbəbindən vətəndaşların Konstitusiyada təsbit edilən hüquqlarının pozulması ilə yanaşı, məhkəmə qərarlarının icrasız qalması ilə nəticələnir ki, bu da insan hüquqlarının pozulması, eyni zamanda məhkəmələrin nüfuzuna mənfi təsir edən hal kimi qiymətləndirilməlidir.

Ərizəçi R. (22700-20) Ombudsmana müraciət edərək, ikinci dərəcə müharibə əlili olduğu üçün Azərbaycan Respublikası Dövlət Sığorta Kommersiya Şirkətindən 6600 manat məbləğində sığorta ödənişinin tutularaq ona ödənilməsi ilə bağlı Nəsimi Rayon Məhkəməsinin müvafiq icra sənədinin icra edilmədiyini bildirmiş, hüquqlarının müdafiəsində köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Dövlət Sığorta Kommersiya Şirkətinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda bildirilmişdir ki, "Hərbi qulluqçuların dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun bəzi müddəalarının şərh olunmasına dair Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 2014-cü il 28 yanvar tarixli Qərarına əsasən "Hərbi qulluqçuların dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında" 1997-ci il 20 may tarixli Qanun qüvvəyə minənədək 1991-1997-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşlərdə həlak olmuş, itkin düşmüş, xəsarət almış, əllilik dərəcəsi müəyyən olunmuş, lakin sığorta məbləğini almamış hərbi qulluqçulara həmin məbləğin ödənilməsi qaydası və şərtlərinin qısa müddətdə müəyyən edilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə olunmuş və məsələyə müvafiq normativ hüquqi akt qəbul edildikdən sonra baxılacaqdır.

Bəzi müraciətlərdə ərizəçilər hərbi xidmətə çağırışdan möhlət hüququ verən əsasların olmasına baxmayaraq övladlarının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin yerli qurumları tərəfindən düzgün olmayıaraq, müddətli və ya səfərbərliklə əlaqədar həqiqi hərbi xidmətə cəlb edilib göndərildiklərini bildirmişlər.

Qeyd edilən problemlə əlaqədar Ombudsmanın müraciəti əsasında aidiyəti qurumlar tərəfindən araştırma aparılmış, bir sıra hallarda bu faktlar tam və ya qismən öz təsdiqini tapmışdır.

Ərizəçi N. (23136-20) Ombudsmana müraciət edərək, Azərbaycan Universitetinin birinci kursunda əyani təhsil alan övladının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Qəbələ Rayon Şöbəsi tərəfindən düzgün olmayıaraq səfərbərliklə əlaqədar cəlb edilərək, 29.09.2020-ci il tarixdə hərbi xidmət keçmək üçün göndərildiyini bildirmiş, qeyd edilənlərin araşdırılmasını və oğlunun hərbi xidmətdən geri çağırılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin Xidmətə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçinin övladının ali təhsil müəssisəsində təhsil alması nəzərə alınaraq, onun hərbi xidmətdən geri çağırılması məqsədi ilə barəsində müvafiq qərar qəbul edilməsi üçün adlı siyahi Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinə göndərilmişdir.

Ərizəçi M. (23264-20) Ombudsmana müraciət edərək, himayəsində üç azyaşlı uşağı olan övladının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin İmişli Rayon Şöbəsi tərəfindən səfərbərliklə əlaqədar cəlb edilərək hərbi xidmətə göndərildiyini bildirmiş, övladının hərbi xidmətdən geri çağırılmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı həmin Xidmətə ünvanıldığı müraciətdən sonra ərizəçinin övladının üç azyaşlı uşağının olması nəzərə alınaraq, onun hərbi xidmətdən ehtiyata buraxılmasına dair müvafiq sənədlər Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinə göndərilmişdir.

Həqiqi hərbi xidmət müddətində istifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə görə ehtiyatda və istefada olan hərbi qulluqçulara pul kompensasiyasının vaxtında verilməməsi ilə bağlı problemlər, demək olar ki, öz həllini tapmışdır.

Ərizəçi M. (2700-20) Ombudsmana müraciət edərək, “N” sayılı hərbi hissədə kiçik gizir kimi xidmət etdiyi müddətdə istifadə etmədiyi məzuniyyət günlərinə görə kompensasiyanın tam əldə edilməsi üçün aidiyəti üzrə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidmətinə ünvanladığı müraciətdən sonra Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 28 sentyabr tarixli, 217 nömrəli Qərarının 1-ci hissəsinə əsasən, həqiqi hərbi xidmətdə olduğu dövrün istifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə görə hesablanmış kompensasiya ərizəçinin Beynəlxalq Bankdakı hesabına köçürülmüşdür.

Mənzil problemi ilə bağlı hərbi qulluqçular, onların ailə üzvləri və şəhid ailələrinin üzvləri tərəfindən Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlər üzrə də araşdırmaqlar aparılmışdır.

Ərizəçi R. (18017-20) Ombudsmana müraciət edərək, Azərbaycan Ordusunda müddətli, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarında və Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyində isə “gizir” qismində həqiqi hərbi xidmət keçdiyini, yaşı görə ehtiyata buraxıldığını, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri sırasında ümumilikdə 20 təqvim ilindən artıq qüsursuz xidmət etmiş şəxs kimi mənzillə təmin edilməsi ilə bağlı müraciətinin təmin olunmadığını və “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçularının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirləri barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 28 dekabr tarixli, 569 nömrəli Fərmanının ona şamil edilmədiyini bildirmiş, sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına ehtiyaclı şəxs və ehtiyatda olan hərbi qulluqçu kimi mənzillə təmin olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir.

Şikayətə əlavə edilmiş sənədlərdən məlum olmuşdur ki, ərizəçi həqiqətən də xidmət müddəti ərzində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti adından “Qüsursuz xidmət görə” 1, 2 və 3-cü dərəcəli, habelə digər medallarla təltif edilmişdir.

Ombudsmanın şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinə ünvanladığı müraciətə verilmiş cavabda qeyd edilən fərmana uyğun olaraq, Azərbaycan Ordusu sıralarında 20 təqvim ili və daha çox qüsursuz xidmət etmiş, yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan hərbi qulluqçuların mənzil təminatına baxıldığı, ərizəçinin Azərbaycan Ordusu sıralarında xidmət müddətinin 20 təqvim ilindən az olması səbəbindən adının nazirlikdə tərtib edilən siyahılara əlavə edilməsinin səlahiyyətləri xaricində olduğu bildirilmişdir.

Qeyd edilənlərdən fərqli olaraq, müvafiq fərmanın 1-ci bəndində “Azərbaycan Ordusu” deyil, “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin” 20 təqvim ili və daha çox qüsursuz xidmət etmiş hərbi qulluqçularının dövlət vəsaiti hesabına mənzillə təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Silahlı Qüvvələr Azərbaycan Ordusundan və başqa silahlı birləşmələrdən ibarət olduğu üçün ərizəçinin Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarında xidmət etdiyi müddət Silahlı Qüvvələrdə xidmət hesab edilməli olduğu halda, bu müddət düzgün olmayaraq Silahlı Qüvvələrdə xidmət kimi nəzərə alınmamışdır.

2016-ci il sentyabrin 26-da keçirilmiş ümumxalq səsverməsində (referendumda) Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 9-cu maddəsinin I hissəsində mövcud olmuş “Azərbaycan Respublikası öz təhlükəsizliyini və müdafiəsini təmin etmək məqsədi ilə Silahlı Qüvvələr və başqa silahlı birləşmələr yaradır.” cümləsi “Azərbaycan Respublikası öz təhlükəsizliyini və müdafiəsini təmin etmək məqsədi ilə Silahlı Qüvvələr yaradır. Silahlı

Qüvvələr Azərbaycan Ordusundan və başqa silahlı birləşmələrdən ibarətdir.” cümlələri ilə əvəz edilmişdir.

Ehtiyatda olan, həmçinin 20 təqvim ilindən artıq xidmət etmiş bir qrup hərbi qulluqçu (18289-20) Ombudsmana müraciət edərək, xidmət illərində bəzi nöqsanlara yol verdiklərini, lakin sonradan xidməti vəzifələrdə irəli çəkildiklərini, hərbi rütbələrinin artırıldığını, eyni zamanda xidmətdə fərqlənməyə görə müxtəlif formada təltif edildiklərinə baxmayaraq, “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçularının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirləri barədə” ölkə Prezidentinin 2011-ci il 28 dekabr tarixli, 569 nömrəli Fərmanının onlara şamil edilmədiyini və mənzillə təmin olunmadıqlarını, bununla bağlı aidiyəti qurumlara müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirmişlər.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidmətindən ehtiyata və istefaya buraxılmış bir qrup hərbi qulluqçu (12190-20) Ombudsmana təkrar müraciət edərək, “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçularının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirləri barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 28 dekabr tarixli, 569 nömrəli Fərmanının onlara şamil edilərək mənzillə təmin olunmalarında köməklik göstərilməsini xahiş etmişlər.

Qeyd edilən məsələ ilə bağlı ərizəcılardan aidiyəti qurumlara müraciət etdiklərini, lakin müvafiq fərmanın 1-ci bəndində “Azərbaycan Ordusu” deyil, “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin” 20 təqvim ili və daha çox qüsursuz xidmət etmiş hərbi qulluqçularının dövlət vəsaiti hesabına mənzillə təmin edilməsinin nəzərdə tutulması əsas gətirilərək müraciətlərinin təmin edilmədiyini bildirmişlər.

Mənzil problemi ilə bağlı daxil olan müraciətlərdən aydın olur ki, bəzi hərbi qulluqçular xidmət illərində hər hansı qanun pozuntusuna yol vermələrinə baxmayaraq, uzun illər hərbi xidmətdə olmaqla vəzifədə və rütbədə irəli çəkilmişlər. Lakin mənzillə bağlı aidiyəti quruma müraciət etdikdə xidmətləri qüsurlu olduğu üçün onların dövlət hesabına mənzillə təmin olunmalarının qeyri-mümkün olduğu bildirilmişdir.

Ehtiyatda və istefada olan hərbi qulluqçulara arxiv arayışlarının vaxtında verilməməsi onların bir sıra hüquqlarının həyata keçirilməsinə imkan verməmişdir. Lakin Ombudsmanın müdaxiləsindən sonra bütün hallarda ərizəcılardan xidmətlərinə dair arxiv arayışları ilə təmin edilmişlər.

Hərbi qulluqçular arasında hüquqi maarifləndirmə işinin aparılması məqsədi ilə Ombudsmanın Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri, həmçinin Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının və Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Mülki Müdafiə Qoşunlarının komandanları ilə birgə təsdiq etdiyi tədbirlər planı əsasında təsisatın əməkdaşları tərəfindən müxtəlif vaxtlarda həmin qurumların tabeliyində olan hərbi hissə, tibb və təhsil müəssisələrində müvafiq tədbirlər həyata keçirilmiş, həmçinin müraciətlər yerində araşdırılmış, hərbi qulluqçuların sualları ilə bağlı onlara hüquqi izahatlar verilmişdir.

Həmin tədbirlər çərçivəsində hərbi qulluqçuların hüquqlarının təmin edilməsi vəziyyəti öyrənilmiş, müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçuların yaşayış yerlərinə, o cümlədən yataq otaqlarına, istirahət guşələrinə, kitabxanaya, mətbəxə, hamama, sanitər qoşşağa baxışlar keçirilmiş, xidmət və sosial-məişət şərait, əsgərlərin sağlamlıq vəziyyəti və qidalanması, tibbi yardımın təşkili səviyyəsi öyrənilmiş, mövcud vəziyyət müsbət qiymətləndirilmiş, eyni zamanda müəyyən olunmuş çatışmazlıqların və onları doğuran səbəblərin aradan qaldırılması ilə bağlı müvafiq hərbi hissə komandanlığına və müəssisə rəhbərliyinə tövsiyələr verilmişdir.

Qeyd edilən tədbirlərin davamlı olması hərbi qulluqçuların insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində ideoloji, hüquqi maarifləndirmə və təlim-tərbiyə işinin, həmçinin şəxsi heyətin psixoloji durumunun, eyni zamanda, Vətənə sədaqət və vətənpərvərlik ruhunun daha da gücləndirilməsi baxımından əhəmiyyətli olmuşdur.

Qadın hüquqlarının müdafiəsi və gender bərabərliyinin təmin edilməsi. İctimai-siyasi həyatın bütün sahələrində, xüsusilə də qərar qəbuletmədə qadınların iştirakının, habelə qadınların cəmiyyətdə kişilərlə hüquq bərabərliyi əsasında fəaliyyətinin təmin olunması, rolunun artırılması cəmiyyətin inkişafında böyük önəm daşıyır.

Qadin hüquqlarının müdafiəsi və təbliği, gender bərabərliyinin təmin olunması, qadınların pozulmuş hüquqlarının bərpası Ombudsmanın fəaliyyətinin prioritəti istiqamətlərindən birini təşkil edir.

Gender bərabərliyinin təmin olunmasına xidmət edən səmərəli milli mexanizmlərin yaradılması məqsədi ilə qanunvericiliyin monitorinqi və təkmilləşdirilməsi, Pekin Bəyannaməsi və Fəaliyyət Platformasının 12 istiqaməti üzrə tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Ombudsman gender məsələləri, habelə qadın hüquqlarının etibarlı müdafiəsi üzrə fəaliyyətini dövlət qurumları, qeyri-hökumət təşkilatları, kütləvi informasiya vasitələri, icmalar, habelə beynəlxalq təşkilatlarla işgüzar əməkdaşlıqda davam etdirmişdir.

Qadın hüquqları ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olan müraciətlərdə öz əksini tapmış məsələlər, o cümlədən əmək, məşğulluq, sosial təminat, sağlamlığın qorunması, alimentin ödənilməsinə dair məhkəmə qərarlarının icrası, məişət zoraklığının qarşısının alınması və bu kimi digər hallarla bağlı araşdırma aparılmış, səlahiyyətli dövlət qurumlarına müraciətlər edilmiş, pozulmuş hüquqların bərpası məqsədilə tədbirlər görülmüş, eyni zamanda bu istiqamətdə təklif və tövsiyələr verilmişdir.

Dövlət qurumlarının, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının, icmaların nümayəndələrinin, habelə insan hüquqları üzrə ekspertlərin və hüquq müdafiəçilərinin iştirakı ilə təşkil olunan həmin tədbirlər koronavirus pandemiyası ilə əlaqədar karantin rejiminin tətbiqindən sonra videokonfrans formatında davam etdirilmişdir.

Ombudsman təsisatının əməkdaşlarının iştirak etdiyi gender bərabərliyinə həsr edilmiş müxtəlif mövzular üzrə videokonfrans formatında keçirilmiş milli və beynəlxalq tədbirlərdə, o cümlədən təlim və seminarlarda ictimai həyatın bütün sahələrində bərabər imkanların yaradılması ilə bağlı Ombudsmanın gördüyü işlər və irəli sürdüyü təkliflər barədə geniş məlumat verilmişdir.

Ölkə ictimaiyyətinin diqqətini gender əsaslı zoraklıqla, o cümlədən məişət zoraklılığı ilə mübarizəyə cəlb etmək məqsədi ilə Ombudsman təsisatı tərəfindən 25 noyabr - 10 dekabr tarixlərində “Gender əsaslı zoraklığa qarşı 16 günlük fəallıq” kampaniyası çərçivəsində ənənəvi maarifləndirici tədbirlər təşkil edilmişdir ki, bu da bütün dünyada bir sıra sahələrdə əsaslı çətinliklər yaranan koronavirus pandemiyasının ailədaxili münaqişələrin, gender əsaslı məişət zoraklılığı hallarının artmaqdə olduğu bir vaxtda xüsusi əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Gender bərabərliyi haqqında məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması məqsədilə Ombudsmanın regional mərkəzləri tərəfindən gənclər üçün maarifləndirici videokonfranslar keçirilmişdir. Bu tədbirlərdə “Məişət zoraklığının qarşısının alınması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun müddəaları izah edilmiş, insan hüquqlarının müdafiəsinin milli və beynəlxalq mexanizmləri barədə məlumat verilmişdir.

Ombudsman təsisatının dəstəyi və iştirakı ilə bir sıra orta məktəblərdə “Gender zoraklığı - cəmiyyətimizin faciəsi” adlı layihə çərçivəsində geniş tədbirlər təşkil edilmiş, müzakirələr aparılmış, həmçinin Ombudsmana müraciət etmək qaydaları və Ombudsmanın 916 Çağrı Mərkəzi barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

Tələbə və magistrantların qadın hüquqlarının müdafiəsi və gender bərabərliyinin təmini sahəsində zəruri təcrübi biliklər əldə etməsinə əsaslanan elmi-tədqiqat təcrübəsi təşkil edilmişdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəciliy Akademiyasının, Bakı Dövlət Universitetinin və Azərbaycan Dillər Universitetinin bir qrup tələbə və magistrantı Ombudsman Aparatında elmi-tədqiqat təcrübəsi keçmiş, onlara insan hüquqlarının müxtəlif sahələri, o cümlədən milli qanunvericilikdə və beynəlxalq hüquqi sənədlərdə gender bərabərliyi ilə bağlı öz əksini tapmış məsələlərlə, habelə müraciətlərin araşdırılması ilə bağlı geniş məlumat verilmişdir.

Ombudsman tərəfindən Bakı Dövlət Universitetində “Genderə giriş” fənni tədris olunmuş, qadın hüquqları, gender bərabərliyi, zorakılıqla mübarizə və bu kimi digər mövzularda onlayn mühazirələr aparılmışdır.

Ombudsmanın təşəbbüsü ilə elan edilən “Uşaq hüquqları aylığı” çərçivəsində erkən evliliyin qarşısının alınması istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsi məqsədilə onlayn platformada təlimlər keçirilmiş, qızların hüquqlarının qorunması və onların təhsildən yayınmasının, habelə məişət zorakılığının qarşısının alınması, ana və körpə ölümü ilə bağlı məsələlər müzakirə edilmişdir.

İnsan alverinə məruz qalmış qadınların, habelə qadın məhkumların hüquqlarının müdafiəsi diqqətdə saxlanılmışdır. Ombudsmanın Milli Preventiv Qrupunun üzvləri tərəfindən mütəmadi olaraq şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi müəssisələrə, sığınacaqlara, həmçinin Azərbaycan Respublikası Dövlət Migrasiya Xidmətinin Qanunsuz miqrantların saxlanması mərkəzlərinə başçəkmələr keçirilmişdir. İnsan alverinin qurbanı olmuş qadınlara hüquqları izah edilmiş və zəruri tədbirlər görülmüşdür.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Penitensiya Xidmətinin qadınlar üçün nəzərdə tutulmuş 4 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsinə başçəkmələr keçirilmiş, qadınların saxlanma şəraiti və onlarla rəftar məsələləri, həmçinin müraciətləri araşdırılmış, qadın məhkumların hüquqlarının səmərəli təmini üzrə müəssisə rəhbərliyinə tövsiyələr verilmişdir.

Ombudsman qadın məhkumlarının və onların ailə üzvlərinin müraciətlərini nəzərə alaraq, müxtəlif vaxtlarda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında Əfv məsələləri komissiyasına müraciətlər etmişdir. Yeri gəlmışkən, koronavirus (COVID-19) infeksiyasının yayılması ilə əlaqədar “Məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında” ölkə Prezidentinin 2020-ci il 6 aprel tarixli Sərəncamına əsasən, 10 qadın məhkum da əfv edilmişdir.

Ermənistanda aparılmış etnik təmizləmə, habelə Azərbaycan torpaqlarının iyirmi faizinin bu ölkə tərəfindən işgal edilməsi nəticəsində öz doğma yurdlarından didərgin salınaraq qaçqına və məcburi köçkünə çevrilmiş bir milyondan çox insanın, o cümlədən qaçqın və məcburi köçkün qadınların hüquqlarının müdafiəsi, problemlərinin həlli Ombudsmanın fəaliyyətində geniş yer tutmuşdur.

Dünyanın COVID-19 infeksiyası ilə mübarizə apardığı bir vaxtda Ermənistanın mövcud vəziyyətdən istifadə edərək Azərbaycana qarşı yeni işgalçılıq iddiaları ilə silahlı təxribatları nəticəsində Azərbaycan Respublikasının müxtəlif yaşayış məntəqələrini ağır artilleriya və raketlərdən, qadağan edilmiş silahlardan istifadə etməklə atəşə tutması zamanı çoxsaylı mülki şəxslər, o cümlədən qadınlar da həlak olmuşdur. Ermənistən tərəfindən hərbi münaqışələr zamanı insan hüquqlarının qorunmasına dair beynəlxalq sənədlərin, o cümlədən 1949-cu il Cenevrə konvensiyalarının tələblərinin ciddi şəkildə pozulması, BMT-nin “Fövqəladə hallarda və silahlı münaqışələr dövründə qadınların və uşaqların müdafiəsi haqqında” Bəyannaməsinin müddəalarına əməl edilməməsi ilə bağlı Ombudsman dünya ictimaiyyətinə müraciətlər etmiş, beynəlxalq təşkilatlara əsaslandırılmış hesabatlar ünvanlamışdır.

Ombudsman BMT və onun qurumları, Avropa Şurası və digər beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığını genişləndirməklə qadın hüquqlarının səmərəli müdafiəsi, həmcinin insan alveri ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq normaların milli səviyyədə tətbiqi istiqamətində də mühüm addımlar atmışdır.

Ombudsman təsisatı ölkəmizdə fəaliyyət göstərən Milli İnsan Hüquqları İnstитutu qismində BMT-nin müqavilə qurumları, o cümlədən Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğvi üzrə Komitəsi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində “Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında” Konvensiyanın ölkəmizdə icrası ilə bağlı növbəti əlavə hesabatını həmin komitəyə təqdim etmişdir.

Suriyadakı silahlı birləşmələrin tərkibində döyüşən Azərbaycan vətəndaşlarının bu ölkədəki müxtəlif düşərgələrdə girov saxlanılan ailə üzvlərinin, xüsusilə də qadınların vəziyyəti Ombudsmanın diqqətində olmuş, həmin problem Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin Azərbaycan Nümayəndəliyinin rəhbəri ilə keçirilmiş videogörüşdə də müzakirə edilmişdir.

Ombudsman Avropa Şurasının “Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında” Konvensiyasının ratifikasiya edilməsini dəfələrlə təklif etmişdir. Ombudsman, eyni zamanda Dayanıqli İnkişaf Məqsədləri sırasında gender bərabərliyinin təmininə dair 5-ci məqsəddə təsbit olunmuş hədəflərin icrası üzrə tədbirlər görülməsini məqsədəmüvafiq hesab edir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 24 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Uşaqların doğulanadək cins seçiminin qarşısının alınmasına dair 2020-2025-ci illər üçün Tədbirlər Planı”nda Ombudsmanın təklifləri nəzərə alınmışdır.

Ombudsman qadın hüquqlarının etibarlı müdafiəsi və gender bərabərliyinin səmərəli təmin edilməsi məqsədilə bir sıra təkliflər irəli sürmüş, o cümlədən gender məsələlərinə diqqətin artırılmasını, BMT-nin Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üzrə Komitəsinin Azərbaycan Hökumətinə tövsiyələri nəzərə alınaraq, zorakılıq qurbanı olan qadınlar üçün regional sığınacaqlar şəbəkəsinin genişləndirilməsini təklif etmişdir.

Uşaq hüquqlarının müdafiəsi. Uşaq hüquqları ilə bağlı Ombudsmanın ünvanına daxil olan müraciətlərin araşdırılması, pozulmuş hüquqların bərpa edilməsi, uşaq hüquqları sahəsində maarifləndirmə, uşaqların vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmış təkliflərin hazırlanması istiqamətində dövlət qurumları, vətəndaş cəmiyyəti təsisatları və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı əsaslanan fəaliyyət davam etdirilmişdir.

Uşaq hüquq pozuntuları ilə bağlı müraciətlərlə yanaşı, KİV və sosial media resurslarından əldə edilmiş məlumatlar operativ araşdırılmış, tibbi, sosial və psixoloji xidmətlərə çatımla bağlı və digər məsələlər təmin olunmuşdur.

COVID-19 pandemiyası dövründə uşaqlar, onların valideynləri və ya qanuni nümayəndələri, müdafiəçiləri tərəfindən ünvanlanmış müraciətlərin qəbulunda Ombudsmanın 916 Çağrı Mərkəzi mühüm vasitə olmuş və onların hüquqlarının təmininə xidmət etmişdir.

Həmin mərkəzə daxil olmuş müraciətlərdə uşaqların təhsil, sağlamlıq, mənzil hüquqlarının pozulması, alimentin ödənilməməsi, sağlamlıq imkanları məhdudluğunuñ düzgün və ya təkrar müəyyən edilməməsi, uşaqın valideynlə görüş hüququnun təmin edilməməsi, qəyyum və ya himayəçinin təyin olunmaması, doğum haqqında şəhadətnamənin verilməməsi, məişət zorakılığı, baxımsızlıq və bu kimi digər məsələlər öz əksini tapmışdır.

Ombudsmanın bu istiqamətdə fəaliyyəti çərçivəsində Bakı şəhərində, həmcinin Gəncə, Şəki, Quba, Cəlilabad regional mərkəzlərin əhatə etdiyi şəhər və rayonlarda 24 dövlət uşaq müəssisəsinə 40 başçəkmə həyata keçirilmişdir. Ombudsman Aparatının

əməkdaşları, habelə Milli Preventiv Qrupunun (MPQ) üzvləri tərəfindən təşkil olunmuş monitorinqlər zamanı müəssisələrdə yaşayın uşaqların saxlanma şəraiti və onlarla rəftarı məsələləri, uşaqların hüquqlarının təmin olunması, tibbi yardımın və sosial-psixoloji işin təşkili, müəssisələrdə yeni növ koronavirus infeksiyasiyının (COVID-19) yayılması ilə bağlı həyata keçirilən qabaqlayıcı tədbirlərin, infeksiyadan qorunma qaydalarının təmini məsələləri araşdırılmışdır.

Bu məqsədlə Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar, habelə valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar üçün internat məktəblərinə, gimnaziyalara, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün sosial xidmət müəssisələrinə, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının tabeliyində olan uşaq evlərinə, Səhiyyə Nazirliyinin Körpələr Evinə, Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətinin Tərbiyə Müəssisəsinə, müvafiq sığınacaqlara başçəkmələr həyata keçirilmiş, saxlanma şəraiti və mövcud imkanlar araşdırılmış, təsadüfi seçim əsasında uşaqlarla, habelə müəssisə rəhbərliyi və əməkdaşları ilə fərdi müşahibələr aparılmışdır.

Başçəkmələr zamanı müəssisələrdə aşkar olunan hallar uşaqların bərabər şərtlər əsasında təhsil almışında, onların təhsil hüququnun təmin olunmasında problemlərin mövcudluğunu əks etdirmişdir. Belə ki, Bakı şəhərində yerləşən 1, 2, 3 sayılı uşaq evlərində və Şəki qarışiq tipli uşaq evində uşaqların pandemiya ilə əlaqədər onlayn formada keçirilən dərslərə qoşulması üçün müvafiq texniki vasitələrin sayının az olması və ya olmaması, internet sürətinin zəif olması səbəbindən çətinliklərin mövcud olduğu, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün 12 nömrəli xüsusi internat məktəbində isə təmir işlərinin yekunlaşmadığı və tədrisə hazır olmadığı səbəbindən uşaqların təhsil hüquqlarının ciddi formada məhdudlaşdırıldığı müşahidə edilmişdir.

Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin tabeliyində olan Tərbiyə Müəssisəsində pandemiya ilə əlaqədər uşaqların bir müddət dərslərdən kənar qaldığı müəyyən edilmişdir. Belə ki, Pekin Qaydaları (Yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində ədalət məhkəməsinə dair BMT-nin Minimal Standart Qaydaları), BMT-nin Məhbuslarla Rəftara dair minimal standart qaydaları, Avropa Penitensiar Qaydaları, Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsinin penitensiar müəssisələrdə təhsil barədə müvafiq tövsiyəsi və digər yerli və beynəlxalq qayda və prinsiplər təhsilin uşaqların cəmiyyətə yenidən integrasiyasının ayrılmaz hissəsi olduğunu və onların təhsil hüququnun təmin edilməli olduğunu qeyd edir, bununla yanaşı oxumağı, yazmağı və saymağı bacarmayan, habelə ilkin təhsili və peşə hazırlığı olmayan məhkumlara diqqətin vacibliyini ifadə edir.

Uşaqlarla aparılan sosial-psixoloji işin təşkilində yol verilən sistematik nöqsanlar, müəssisələrdə kadrların çatışmazlığı, uşaqların fərdi iş planlarının tərtib olunmaması, asudə vaxtin səmərəli təşkilində mövcud problemlər uşaqların hüquqlarının təmin olunmasında çətinliklər yaradır.

Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyində olan Gəncə şəhər Körpələr Evinə başçəkmə zamanı uşaqlarla sosial-psixoloji işin aparılmadığı və həkim çatışmazlığının mövcud olduğu, 1 sayılı Respublika Psixiatriya Xəstəxanasında yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərin açıq havada gəzintiyə çıxarılmadığı, tibbi və yardımçı personalın sayının az və reabilitasiya tədbirlərinin zəif olduğu, sənədləşmənin düzgün aparılmadığı, Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin tabeliyində olan Tərbiyə Müəssisəsində isə uşaqların sosial reabilitasiyası və integrasiyasına yönəlik mühüm tədbirlərin demək olar ki, həyata keçirilmədiyi müşahidə edilmişdir. Müəssisələrə yerləşdirilən əksər uşaqların neqativ həyat təcrübəsinin (müxtəlif növ zorakılıqlar, etinasızlıq, məişət çətinlikləri və s.), bunun nəticəsində onların gələcəkdə sağlamlıq və sosial risklərə məruz qalma ehtimalı nəzərə alınaraq, sosial-psixoloji işin gücləndirilməsi xüsusilə zəruridir.

Qanunla ziddiyyətdə olan yetkinlik yaşına çatmayanların reabilitasiyası, cəmiyyətə integrasiyası və həyati bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün mövcud mexanizmlərin

gücləndirilməsi istiqamətində aparılan işlərlə yanaşı, cinayət işlərində şahid, zərərçəkmiş və ya cinayətdə təqsirli bilinən şəxs qismində çıxış edən yetkinlik yaşına çatmayanların hüquqlarının müdafiəsi sahəsində müəyyən təkmilləşdirmənin aparılması vacibdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsində qeyd olunan yaş həddinin BMT-nin "Uşaq hüquqları haqqında" Konvensiyasına uyğun olaraq, 18 yaşadək artırılması, cinayət işinə dair aparılan bütün prosedurlara pedaqqoq, psixoloq və qanuni nümayəndənin iştirakının təmin edilməsinə dair müvafiq dəyişikliklərin edilməsi məqsədəyənəndur.

Uşaq evlərinə və sosial müəssisələrə aid standartların hazırlanmasına, uşaq müdafiə mexanizmlərinin tətbiq olunmasına ehtiyac vardır. Bununla yanaşı, uşaqların qidalanması və geyimi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il 9 mart tarixli, 103 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş "Uşaq bağçalarında, uşaq evlərində və məktəbəqədər uşaq sanatoriyalarında uşaqlar üçün qida normaları"nın və 1994-cü il 17 yanvar tarixli, 15 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Bütün tipdən olan internat məktəblərdə, əqli və ya fiziki cəhətdən pozuntusu olan uşaqlar üçün internat məktəblərdə, uşaq evlərində, valideynlərini itirmiş və valideyn himayısından məhrum olan uşaqlar üçün internat məktəblərdə tərbiyə olunan uşaq və yeniyetmələrin geyim, ayaqqabı, yumşaq inventarlarla təmin olunması norması" mövcud tələbata və uşaqların yaş xüsusiyyətlərinə cavab vermədiyindən həmin normalara yenidən baxılması zəruridir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 2 iyun tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının Uşaqlara dair 2020-2030-cu illər üçün Strategiyası" təsdiq olunmuş və həmin sənəddə Ombudsmanın təklifləri də nəzərə alınmışdır. Strategiyanın əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasında uşaq müdafiə sistemini Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının tələblərinə və BMT-nin "Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyası"nın prinsiplərinə tam uyğunlaşdırmaqdən, Azərbaycan Respublikasının ərazisində bütün uşaqlar üçün bərabər imkanlar yaratmaqdən, onların maraqlarını qorumaqdən, dövlət qayğısına ehtiyacı olan uşaqların hüquqlarını daha səmərəli müdafiə etməkdən və onlar üçün müasir tələblərə uyğun sosial dəstək xidmətlərini təmin etməkdən ibarətdir.

COVID-19 pandemiyası ilə bağlı məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin (uşaq bağçalarının) fəaliyyətinin dayandırılması, eyni zamanda xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların inkluziv təhsilə, reabilitasiya xidmətlərinə çatımda çətinliklər yaradır. Erkən uşaqlıq dövründə keyfiyyətli təhsilin uşaqların fiziki, sosial-psixoloji, emosional inkişafına müsbət təsir göstərdiyi, onlara idrak, davranış bacarıqları aşılılığı nəzərə alınaraq, məktəbəqədər yaş qrupunda olan uşaqların hərtərəfli və davamlı inkişafını təmin etmək üçün alternativ həll yollarının gücləndirilməsinə ehtiyac vardır.

Ombudsmanın təşəbbüsü ilə uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və onların daha səmərəli müdafiəsinin təmin olunması məqsədilə bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Ombudsmanın 1 iyun - Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü münasibətilə bəyanatı, "İnsan hüquqları aylığı" və "Uşaq hüquqları aylığı" ilə bağlı tədbirləri, 10 dekabr - Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü münasibətilə uşaqlar arasında "Mən və mənim hüquqlarım" mövzusunda rəsm müsabiqəsini qeyd etmək olar. Bu aylıqlar çərçivəsində uşaq hüquqlarının təsviqi və uşaq iştirakçılığının artırılması məqsədi ilə Ombudsman təsisatı, müvafiq dövlət qurumları, yerli icra hakimiyyəti orqanları, bələdiyyələr, qeyri-hökumət təşkilatları və icmalar tərəfindən uşaq hüquqlarına dair onlayn tədbirlər həyata keçirilmişdir.

2008-ci ildən etibarən Ombudsman Aparatı Uşaq Ombudsmanlarının Avropa Şəbəkəsinin (ENOC) üzvü kimi təşkilatın işində fəal iştirak edir. Bu fəaliyyət çərçivəsində Ombudsman tərəfindən ENOC-un prezidenti və Şotlandiyanın uşaq hüquqları Ombudsmanı ilə onlayn görüş keçirilmişdir. Tədbirdə pandemiya dövründə uşaq hüquqlarının səmərəli

müdafisi istiqamətində görülmüş işlər, Ermənistan silahlı qüvvələrinin məqsədli şəkildə Azərbaycanın mülki əhalisinin sıx məskunlaşlığı yaşayış məntəqələrini ağır artilleriya və raket atəşinə tutması nəticəsində uşaqların qətlə yetirilməsi, yaralanması, hər iki valideynini itirməsi barədə məlumat verilmiş, qeyd olunan faktlarla bağlı yerində araşdırma aparmaq məqsədi ilə beynəlxalq ekspertlər, ENOC-un üzvləri Azərbaycana dəvət edilmişdir. Qeyd olunmalıdır ki, bu təcavüz nəticəsində 12 uşaq qətlə yetirilmiş, 50 uşaq yaralanmış, 4 uşaq isə hər iki valideynini itirmişdir.

Ombudsman Suriyadakı silahlı birləşmələrin tərkibində döyüşən Azərbaycan vətəndaşlarının bu ölkədəki düşərgələrdə girov saxlanılan uşaqlarının üzləşdiyi problemlərin həllində və onların Azərbaycana qaytarılmasında köməklik göstərilməsi məqsədilə Cenevrədə UNICEF-in Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional direktoru ilə müzakirələr aparmışdır.

Ombudsmanın UNICEF-in Azərbaycandakı nümayəndəliyi ilə imzaladığı illik Fəaliyyət Planına uyğun olaraq, Milli Preventiv Mexanizmin uşaq komponentinə dəstək məqsədilə əlavə sosial işçi və hüquqşunas cəlb olunmuş, ölkədə qanunla ziddiyətdə olan uşaqların hüquqlarının təminini vəziyyətinə dair hesabatların hazırlanması metodologiyası işlənmiş, Ombudsmanın fəaliyyəti və uşaq hüquqları ilə bağlı məlumatlılığın artırılması istiqamətində işlər icra olunmuşdur.

Ombudsman Ermənistanın Azərbaycan ərazilərinə və mülki əhaliyə hərbi təcavüzü ilə bağlı bir sıra beynəlxalq qurumlara, o cümlədən UNICEF-in Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional direktoruna müraciət ünvanlamışdır. Müraciətdə Ermənistan tərəfindən onun iştirakçısı olduğu beynəlxalq konvensiyaların, xüsusilə də BMT-nin "Uşaq hüquqları haqqında" Konvensiyasının müddəalarının kobud şəkildə pozulduğu bildirilmiş, BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsi tərəfindən Ermənistana qarşı xüsusi prosedurun başlanması və bиргə faktaraşdırıcı missiyanın keçirilməsi tələb edilmişdir.

Ombudsman Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən cəbhə bölgəsindən uzaq məsafədə yerləşən, əhalinin sıx məskunlaşlığı yaşayış məntəqələrinin qadağan olunmuş silahlardan atəşə tutulması nəticəsində günahsız insanların və uşaqların qətlə yetirilməsi, o cümlədən Ermənistan tərəfindən uşaqların hərbi əməliyyatlara cəlb olunması, uşaq bağçalarından və məktəblərdən hərbi komandanlıq mərkəzləri, silah-sursat anbarları kimi istifadə edilməsi və digər müharibə cinayətlərinə beynəlxalq hüquqi qiymətin verilməsi ilə bağlı BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığına, BMT-nin Uşaq Hüquqları üzrə Komitəsinə, BMT Baş Katibinin Uşaqlar və Hərbi Münaqışələr üzrə Xüsusi nümayəndəsinə və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinə müraciətlər ünvanlamışdır. Bununla yanaşı, qeyd olunan qurumları Ermənistan tərəfindən mülki əhaliyə, xüsusilə uşaqlara qarşı törədilən müharibə cinayətlərini və insan hüquq pozuntularını yerində araşdırmağa, faktiki sübutlar toplanaraq beynəlxalq hüquqi müstəvidə qiymət verilməsi üçün bиргə müstəqil faktaraşdırıcı missiyanın həyata keçirilməsinə dəvət etmişdir.

Ermənistanın təcavüzü nəticəsində zərərçəkmiş ailə və uşaqların psixoloji sağlamlığının bərpa edilməsinin zəruriliyi nəzərə alınaraq, Ombudsmanın təşəbbüsü ilə Gəncə şəhərində və ətraf rayonlarda geniş əhali qruplarını əhatə etməklə psixoloji yardım üzrə geniş fəaliyyət həyata keçirilmişdir.

Ahilların hüquqlarının müdafiəsi. Ombudsman ahilların hüquqlarının müdafiəsi, o cümlədən pozulmuş hüquqlarının bərpası, habelə təbliği, eyni zamanda bu sahədə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə dövlət qurumları və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlığını davam etdirmişdir.

Ombudsmana ünvanlanmış müraciətlər, əsasən, ahilların yaş həddi ilə bağlı işdən azad olunması, pensiyanın yenidən hesablanması, əllilik dərəcəsinin müəyyən edilməsi, dövlət hesabına müalicə olunmalarına köməklik göstərilməsi, 190 manat məbləğində

birdəfəlik ödəmənin verilməsi, əmlak və vərəsəlik, yaşayış yeri ilə təmin olunma, sosial xidmət müəssisəsinə yerləşdirilmədə köməklik göstərilməsi, məişət zorakılığı və bu kimi digər məsələlərlə bağlı olmuşdur.

Ombudsmanın 916 Çağrı Mərkəzi yeni növ koronavirus (COVID-19) pandemiyası dövründə ahıl şəxslərin müraciətlərinin qəbulunda mühüm vasitə olmuş, onların hüquqlarının təmininə və məmnunluğuna xidmət etmişdir.

Ombudsman tərəfindən ölkəmizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr və Yaşlanma üzrə Madrid Beynəlxalq Fəaliyyət Planının prinsipləri əsasında sosial xidmət müəssisələrindəki ahılların hüquqlarının təmini məsələləri keçirilmiş monitorinq və başçəkmələr zamanı yerində yoxlanılmışdır. Onlar üçün yaradılmış şəraitin müyəssərliyi, qidalanma, tibbi və sosial xidmətlərə çıxış imkanları, asudə vaxtin səmərəli təşkili məsələləri araşdırılmış, məlumatlandırma tədbirləri davam etdirilmişdir. Həmin prinsiplərə əsaslanaraq, ahıllara diqqəti daha da artırmaq, onların sosial-hüquqi müdafiəsinin daha da gücləndirilməsini təmin etmək məqsədilə növbəti illər üçün “Ahıl vətəndaşların sosial hüquqlarının müdafiəsi üzrə Dövlət Proqramı”nın hazırlanaraq təsdiq edilməsi bir daha təklif edilmişdir.

Bu fəaliyyət COVID-19 pandemiyasının geniş yayılmasının qarşısının alınması və onunla mübarizənin gücləndirilməsi üçün tətbiq edilən xüsusi karantin rejimi şəraitində də davam etdirilmiş, sosial xidmət müəssisələrində yaşayan ahılların hüquqlarının təmini diqqətdə saxlanılmışdır.

Yeri gəlmışkən, pandemiya dövründə ölkədə yaşı 65-dən yuxarı olan şəxslərə diqqət artırılmış, onların yüksək risk qrupuna daxil olmaları nəzərə alınaraq qabaqlayıcı tədbirlər görülmüş, onlara ünvanlanan sosial-məişət və tibbi xidmətlər təşkil olunmuş, ərzaq yardımları göstərilmişdir.

Dünya üzrə demoqrafik qocalma əmsalının dinamikası ailədə, cəmiyyətdə, sosial təminat, səhiyyə və təhsil sahələri qarşısında yeni vəzifələr qoyur. Perspektiv inkişaf proqramlarında ahıl vətəndaşların sosial müdafiəsinin inkişafı sahəsində elmi əsasların möhkəmləndirilməsi, onların təhsili, sosial-mədəni tələblərinin ödənilməsi sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsi, cəmiyyətin sosial-iqtisadi və siyasi həyatında fəal iştiraklarının təmin edilməsi, qocalma probleminin həlli istiqamətində dövlət qurumları, vətəndaş cəmiyyəti və özəl sektorla sıx əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi olduqca zəruridir.

Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi. Ombudsman milli insan hüquqları institutu kimi BMT-nin “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Konvensiyasının həyata keçirilməsinin təşviqi, müdafiəsi və monitorinqi üçün müstəqil mexanizm funksiyalarını yerinə yetirir. Əlilliyi olan şəxslərin sosial problemlərinin həlli məsələləri ilə bağlı Ombudsman tərəfindən zəruri addımlar atılmış, müraciətləri üzrə araşdırmalar aparılmış, pozulmuş hüquqlarının bərpası məqsədilə aidiyyəti dövlət qurumları və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlıq davam etdirilmişdir.

Sosial cəhətdən həssas olan bu şəxslərin hüquqlarının daha səmərəli təminini məqsədilə Ombudsman Aparatında “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi” sektoru yaradılmışdır.

Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş müraciətlərdə əsasən əlillik dərəcəsinin müəyyən edilməsi, müayinə və müalicənin təşkili, pensiya və ya müavinətin təyini və verilməsi, təkərli kürsü, mənzillə təmin edilmə və bu kimi digər məsələlər öz əksini tapmışdır.

Ombudsman, Aparatın əməkdaşları, o cümlədən Milli Preventiv Qrupun üzvləri tərəfindən təhsil, səhiyyə, penitensiar və sosial xidmət müəssisələrində monitorinqlər davam etdirilmişdir. Monitorinqlər zamanı əlilliyi olan şəxslərin vəziyyəti və ehtiyacları

araşdırılmış, onların sosial-məişət problemlerinin həll edilməsi, sağlamlıq və digər hüquqlarının təminini ilə bağlı tövsiyələr verilmiş, onların hüquqi maarifləndirilməsi, pozulmuş hüquqlarının bərpası istiqamətində zəruri tədbirlər görülmüşdür.

Ombudsman COVID-19 pandemiyası şəraitində əlilliyi olan şəxslərin sosial-hüquqi müdafiəsini səmərəli şəkildə həyata keçirmək məqsədilə dövlət və yerli özünüidarə orqanlarına, vəzifeli şəxslərə, habelə sahibkarlıq subyektlərinə müraciət ünvanlamışdır. Həmin müraciətdə BMT-nin Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları üzrə xüsusi məruzəcisinin dünyada COVID-19 pandemiyasının yayıldığı dövrə əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsinə dair bəyanatında nəzərdə tutulmuş çağırışlar da nəzərə alınmışdır.

Ombudsman yeni növ koronavirus infeksiyası ilə bağlı vəziyyəti nəzərə alaraq, əlilliyi olan məhkumların şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilməsi təklifi ilə çıxış etmiş və bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə müraciət ünvanlamışdır.

Aztəminatlı ailədən olan, habelə özünəqulluq qabiliyyəti olmayan və tənha yaşayan əlilliyi olan şəxslərin mütəmadi olaraq infeksiya əleyhinə vasitələrlə (tibbi spirt, maska və əlcək) təmin edilməsi, eləcə də müxtəlif xəstəliklərdən əziyyət çəkən əlilliyi olan şəxslərin səyyar formada müayinə, müalicə və reabilitasiya xidmətlərinə cəlb edilməsi ilə bağlı məsələlər Ombudsman tərəfindən müvafiq qurumlar qarşısında qaldırılmış, təklif və tövsiyələr nəzərə alınmışdır. Dispanser qeydiyyatındaki əlilliyi olan, habelə risk qrupuna düşən müxtəlif xəstəliklərdən əziyyət çəkən şəxslər yaşayış yeri üzrə zəruri dərman preparatları ilə təmin olunmuşlar.

Əlilliyi olan şəxslərin cəmiyyətə integrasiyasının və sosial inklüziyasının təmin olunmasında yaranan ən mühüm çətinliklərdən biri də ictimai həyatın bütün sahələrində onlar üçün müyəssər şəraitin mövcud olmaması ilə bağlıdır. Ombudsman müxtəlif vaxtlarda həm illik məruzələrində, həm də səlahiyyətli dövlət qurumlarına ünvanladığı müraciətlərdə qeyd edilən müyəssərliyin təmin olunmasını təklif etmişdir. Məhz bu baxımdan Ombudsmanın təşəbbüsü ilə Ombudsman Aparatının yerləşdiyi “Hökumət evi”nin müvafiq girişində pandusların quraşdırılması təmin edilmişdir.

Ombudsmanın əlilliyi olan şəxslərə kommunal xidmət xərcləri ilə bağlı müvafiq güzəştərin tətbiq edilməsi, habelə əlilliyi olan şəxslərin vaxtı bitən pensiya, müavinət, təqaüd kartlarının müvafiq banklar tərəfindən korporativ sosial məsuliyyət strategiyası çərçivəsində xüsusi karantin rejimi müddətinə uzadılması ilə bağlı təklifi nəzərə alınmışdır.

Ombudsman yaşayış yeri olmayan əlilliyi olan şəxslər müəyyən edildiyi hallarda onların təxirə salınmadan Həssas əhali qruplarından olan şəxslər üçün Sığınacaq və Sosial Reabilitasiya Müəssisəsinə yerləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlərin görülməsini, mövcud vəziyyəti nəzərə alaraq, işəgötürənlər tərəfindən əlilliyi olan işçilərə diqqət və dəstəyin artırılmasını təklif etmişdir.

COVID-19 pandemiyasının yayıldığı hazırkı dövrə Milli İnsan Hüquqları İnstitutlarının Avropa Şəbəkəsinin Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı işçi qrupunun təşəbbüsü ilə “COVID-19 pandemiyası dövründə əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının yerində monitorinqi” mövzusunda vebinar təşkil olunmuş, həmin Şəbəkənin müvafiq bülletenlərində Azərbaycan Ombudsmanın bu sahədəki fəaliyyəti müsbət təcrübə kimi geniş işıqlandırılmışdır.

Ombudsman Aparatının əməkdaşının da iştirak etdiyi BMT-nin Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları üzrə Komitəsinin 23-cü sessiyası çərçivəsində BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığı tərəfindən təşkil edilmiş, COVID-19 və əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarına həsr edilmiş tədbirdə mövzu üzrə müzakirələr aparılmışdır.

BMT-nin 75-ci sessiyası çərçivəsində “İnsani böhranlarda cinsi və cinsi əsaslı zorakılığın qarşısının alınması, cavab vermesi və qorunmasına dair öhdəliklərin gücləndirilməsi” mövzusunda təşkil edilmiş vebinarda təsisatın əməkdaşı iştirak etmişdir.

Ombudsman əlliliyi olan şəxslərin inklüziv təhsilinin təşkili üçün maliyyə və insan resurslarının ayrılmasını, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların hələ kiçik yaşlarından inklüziv təhsilə hazırlanmasını, onlarla məşğul olan mütəxəssislərin, o cümlədən psixoloqların, korreksiyadıcı təlim üzrə pedaqoqların, surdopedaqoqların, loqopedlərin, oliqofrenpedaqoqların, tiflopedaqoqların, habelə həkim-surdoloqların, audiololoqların, fərdi və qrup təlim programlarını tədris edən müəllim-tərbiyəçilərin, sosial işçilərin hazırlanmasını, peşəkarlığının artırılmasını, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların valideynlərinin birgə maarifləndirilməsi, eyni zamanda cəmiyyətdə mövcud olan digər bu kimi sosial-psixoloji problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsini zəruri hesab edir.

Ombudsman əlliliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi və təşviqi istiqamətində vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlığı xüsusi önəm vermişdir. Belə ki, BMT-nin “Əlliliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında Konvensiya”sında, “Dərc olunmuş əsərlərin görməyən, görmə imkanları məhdud və ya çap məhsullarını oxumaqla bağlı başqa əlliliyi olan şəxslər üçün əlcətanlığını asanlaşdırmağa dair Mərakeş Müqaviləsi”ndə təsbit olunmuş müddəələrin implementasiyası, habelə insan hüquq və azadlıqlarının təmini ilə bağlı vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə geniş əməkdaşlıq etmişdir.

Ombudsmanın regional mərkəzləri tərəfindən “İnsan Hüquqları Aylığı” çərçivəsində “Əlliliyi olan uşaq və gənclərin hüquqlarının müdafiəsi və təşviqində Ombudsmanın rolü” mövzusunda keçirilən onlayn görüşlərdə əlliliyi olan şəxslərin, eləcə də uşaq və gənclərin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında, ölkəmizin tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə, o cümlədən BMT-nin “Əlliliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında Konvensiya”sında, habelə digər qanunvericilik aktlarında təsbit olunmuş hüquqlarının müdafiəsi və təşviqi sahəsində həyata keçirilən genişmiyyətli fəaliyyət barədə məlumatlar verilmişdir.

Ombudsman 3 dekabr – Beynəlxalq Əlliliyi olan Şəxslər Günü ilə bağlı kütləvi informasiya vasitələrinə verdiyi müsahibələrdə BMT-nin “Əlliliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Konvensiyasının qəbul edilməsi, Konvensiyanın iştirakçı dövlətlər qarşısında qoyduğu öhdəliklər və bu sənədin milli qanunvericilikdə implementasiyasına dair geniş məlumat vermişdir.

II fəsil.

Hüquqi maarifləndirmə, elmi-analitik iş, ictimaiyyətlə və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlıq, beynəlxalq əlaqələr sahəsində fəaliyyət

2.1. İnsan hüquqları sahəsində maarifləndirmə

Hüquqi, demokratik və dünyəvi cəmiyyətdə vətəndaşların sağlam hüquqi düşüncəyə və yüksək hüquq mədəniyyətinə malik olmaları böyük əhəmiyyət kəsb edir. Hüquq düşüncəsi - insanların hüquqa, qanunçuluğa və ədalət mühakiməsinə münasibətinin, onların hüquqi davranışla bağlı təsəvvürlərinin və ideyaların cəmini özündə birləşdirir. Vətəndaşın hüquq mədəniyyəti onun öz hüquqlarını bilməsini və bu hüquqlardan irəli gələn vəzifələrini yerinə yetirməsini ehtiva edir.

İnsan hüquqlarının müdafiəsi və təbliği sahəsində həyata keçirilən fəaliyyəti gücləndirmək, əldə olunmuş nailiyyətlər barədə ictimaiyyəti məlumatlandırmaq, mövcud problemlərin aradan qaldırılması ilə bağlı qarşıda duran vəzifələri müəyyən etmək, habelə əhalinin hüquq düşüncəsini və hüquq mədəniyyətini inkişaf etdirmək, ayrı-seçkiliyin yolverilməzliyinin zəruriliyini diqqətə çatdırmaq məqsədilə 18 iyun - Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları Günü ilə bağlı mayın 18-dən iyunun 18-dək "İnsan hüquqları aylığı" elan olunmuşdur. Ombudsmanın təşəbbüsü ilə aidiyyəti dövlət qurumları, mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları, elm-təhsil müəssisələri, vətəndaş cəmiyyəti institutları, o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatları və kütləvi informasiya vasitələri tərəfindən ölkənin bütün şəhər və rayonlarında müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının imkanlarından istifadə edilməklə insan hüquqları ilə bağlı silsilə tədbirlər keçirilmişdir.

Həmin aylıq çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi ilə birgə "Gənclərin hüquqları" adlı silsilə maarifləndirmə tədbirləri keçirilmiş, "Gənclərin təhsil və karyera sferasında davamlı inkişafı ilə bağlı keçirilən onlayn təlim və tədbirlərin əhəmiyyəti", "Pandemiya dövründə təhsil müəssisələrində distant təhsilin əhəmiyyəti", "Əlilliyi olan uşaq və gənclərin hüquqlarının müdafiəsi və təşviqində Ombudsmanın rolu" və "Qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial problemlərinin həlli sahəsində görülən işlər və qarşıda duran vəzifələr" mövzularında videokonfrans formatında tədbirlər təşkil olunmuşdur.

21 sentyabr - Beynəlxalq Sülh Günü münasibətilə Ombudsmanın Gəncə, Quba, Şəki və Cəlilabad regional mərkəzləri tərəfindən təşkil edilən onlayn tədbirlərdə bəşəriyyətin varlığı üçün sülhün vacib olduğu, Ermənistən tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının işğal edildiyi qeyd olunmuş, regionda sülhün bərqərar olunmasının vacibliyi diqqətə çatdırılmışdır.

Ənənəvi olaraq, BMT-nin Uşaq Hüquqları Konvensiyasının qəbul edilməsinin ildönümü ərəfəsində uşaqlara diqqətin artırılması, uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsi vəziyyətinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə Ombudsman tərəfindən 20 oktyabr – 20 noyabr tarixlərində respublikamızda "Uşaq hüquqları aylığı" elan edilmiş və dövlət qurumları, yerli özünüidarə orqanları, vətəndaş cəmiyyəti institutları, o cümlədən QHT-lər və KİV-in iştirakı ilə xüsusi karantin rejimi qaydalarına ciddi əməl etməklə videokonfranslar keçirilmişdir.

Ombudsmanın təşəbbüsü, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi ilə əməkdaşlıqda ümumi təhsil müəssisələrində həyata keçirilmiş Uşaq hüquqları üzrə pilləli tədris programının icrasına 2020-ci ildə paytaxtdakı Nərimanov rayonu 36, Yasamal rayonu

158, Nəsimi rayonu 54, Binəqədi rayonu 244, Xəzər rayonu 121, Suraxani rayonu 208, Xətai rayonu 55 və Pirallahi rayonu 235 sayılı tam orta məktəblərdə başlanmış, lakin məlum epidemioloji vəziyyətlə bağlı təxminən 2 həftə ərzində davam etdirilməsi mümkün olmuşdur.

20 Yanvar faciəsinin 30-cu ildönümü, Xocalı soyqırımının 28-ci ildönümü, 31 Mart 1918-ci il Azərbaycanlıların Soyqırımının 102-ci ildönümü ilə əlaqədar Ombudsmanın Aparatı və regional mərkəzlər tərəfindən silsilə tədbirlər təşkil edilmişdir.

10 dekabr - Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü ilə bağlı Ombudsman tərəfindən “COVID-19 və hərbi vəziyyət dövründə insan hüquqlarının müdafiəsi və təbliği” mövzusuna həsr olunmuş videokonfransda pandemiya səbəbindən xüsusi karantin rejimi ilə yanaşı ölkəmizdə 2020-ci il sentyabrın 27-dən hərbi vəziyyətin də tətbiq olunduğu dövrdə təhsil, sağlamlıq, qadın və uşaq hüquqlarının təminini sahəsində yaranan çətinliklər və onların həlli istiqamətində görülmüş işlər, bu həssas dövr ərzində formalaşmış yeni təcrübələr barədə müzakirələr aparılmışdır.

Konfransın yekununda Vətən müharibəsi nəticəsində Azərbaycan Ordusunun qələbəsi ilə torpaqlarımızın işğaldan azad olunması, bununla da beynəlxalq hüququn tələblərinin yerinə yetirilməsi və bir milyona yaxın məcburi köçkünün hüquqlarının təmin edilməsi mövzusuna həsr olunmuş işlərin təqdim edildiyi “Hüquqlar hamı üçün!” mövzusunda jurnalist yazıları və “Mən və hüquqlarım” uşaq rəsm müsabiqələrinin nəticələri elan olunmuşdur.

25 noyabr - 10 dekabr tarixlərində “Gender əsaslı zorakılığa qarşı 16 günlük fəallıq” kampaniyası çərçivəsində Ombudsmanın regional mərkəzləri tərəfindən həmin mərkəzlərin əhatə etdiyi rayonlarda aidiyyəti dövlət qurumlarının, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının, icmaların nümayəndələrinin iştirakı ilə qadınların hüquqlarının daha səmərəli müdafiəsi mövzuları ilə bağlı videokonfranslar keçirilmişdir. Videokonfranslarda təhsil və maarifləndirmənin zorakılığa qarşı mübarizədə ən səmərəli həll yollarından biri olduğu diqqətə çatdırılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 22 iyul tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2020-2024-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı” üzrə maarifləndirmə tədbirləri də keçirilmişdir.

Ali təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlığın təkmilləşdirilməsi istiqamətində tələbə və magistrantların təsisatda istehsalat və elmi-tədqiqat təcrübəsi keçməsi təmin olunmuşdur. Belə ki, bakalavriat təhsil pilləsi üzrə Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəciliik Akademiyasının Siyasi idarəetmə fakültəsinin və Azərbaycan Dillər Universitetinin Beynəlxalq münasibətlər və regionşunaslıq fakültəsinin tələbələri Ombudsman Aparatında istehsalat təcrübəsində olmuşlar. Magistratura təhsil pilləsi üzrə isə Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin “İnsan hüquqları” və “Tibbi hüquq” ixtisaslaşmaları üzrə magistrantları təsisatda elmi-tədqiqat təcrübəsi keçmişdir. Ümumilikdə, təsisatda 446, 2020-ci ildə isə 20 tələbə və magistrant istehsalat və elmi-tədqiqat təcrübəsi keçmişlər.

Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsində “Hüquqşunaslıq” ixtisasının “İnsan hüquqları” və “Tibbi hüquq” ixtisaslaşmaları üzrə magistr dissertasiyalarının müdafiəsi üçün yaradılmış ixtisaslaşdırılmış elmi şuralara sədrlik edən Ombudsman magistrantların elmi və peşə hazırlığının, elmi diskussiya aparmaq bacarıqlarının yüksək səviyyədə olduğunu qeyd etmiş, onlara gələcək fəaliyyətlərində insan hüquqları sahəsində elmi araşdırmalarının artırılmasını tövsiyə etmişdir. Eyni zamanda insan hüquqları sahəsində tədrisin və tədqiqatların davam etdirilməsi məqsədilə bu sahədə elmi mövzulara daha geniş yer verilməsini təklif etmişdir.

Hüquqi maarifləndirmə sahəsində fəaliyyətin daha səmərəli təşkilində Ombudsman Aparatı tərəfindən hazırlanaraq çap edilmiş nəşrlər xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, bu

sahədə işin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə ötən illər ərzində ümumilikdə 205 nəşr hazırlanmış, 23-dən artıq insan hüquqlarına və layiqli idarəetməyə dair xarici ədəbiyyat dilimizə tərcümə olunmuş, o cümlədən Azərbaycan dilində olan 57 vəsait ingilis dilinə, 42-si isə rus dilinə tərcümə olunaraq nəşr edilmiş, geniş oxucu auditoriyası arasında yayılmış, kitabxanalara paylanmasıdır.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Miqrasiya Xidməti və BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı ilə birgə layihə çərçivəsində “Sənədiniz yoxdur? Sənədlərinizi düzəldə bilmirsiniz?” adlı buklet çap olunmuşdur.

Ombudsman Aparatının insan hüquqları sahəsində ixtisaslaşmış kitabxanası tərəfindən 2020-ci ildə təsisatın insan hüquqlarının müxtəlif sahələri üzrə, o cümlədən COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar UNICEF-in Azərbaycan Nümayəndəliyi tərəfindən çap edilmiş maarifləndirici nəşrlərdən 59 adda 870 nüsxə plakat, bülleten, buklet və liflet orta məktəb, kitabxana və muzeylərə, penitensiar xidmətin cəzaçəkmə və tərbiyə müəssisələrinə paylanmasıdır. Bununla yanaşı, 20 noyabr - Ümumdünya Uşaqlar Günü ərəfəsində Ermənistanın hərbi təcavüzünün qurbanı olmuş uşaqlara həsr olunmuş 3 dildə (Azərbaycan, ingilis, rus) “Bu gecə yuxumda bir uşaq ağlayırdı” adlı videoçarx hazırlanmış, “20 Yanvar”, “Xocalı faciəsi”, “Qarabağ Azərbaycandır!”, “Koronavirus! Özünüzü yoluxmadan qoruyun!”, “Ombudsman Aparatının nəşrləri” və “Yeni nəşrlər” başlıqlı sərgilər təşkil edilmişdir. Bununla yanaşı, Ombudsman aparatının əməkdaşı Yasamal Rayon Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sisteminin “Kitabxana – koronavirusa yox deyir” və “Şəhidlər ölməz, vətən bölünməz!” layihəsində iştirak etmişdir.

Ombudsman təsisatının fəaliyyətini özündə əks etdirən, dövri mətbuatda çap olunmuş 170 məqalə oxucuların istifadəsinə verilmişdir.

2.2. Elmi-analitik fəaliyyət

Ombudsmanın elmi-analitik sahədə həyata keçirdiyi fəaliyyətə insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı mövcud strateji sənədlərin hazırlanması, həyata keçirilməsi və monitorinqi, qanun layihələrinə dair rəy və təkliflərin verilməsi, normativ-hüquqi aktların müddəalarının, o cümlədən məhkəmə aktlarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə sorğuların verilməsi kimi istiqamətlər daxildir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Programı”nın icrası prosesinin əlaqələndirilməsini təşkil edən Ombudsman bu sənədin bir çox bəndlərinin icra müddətinin başa çatdığını nəzərə alaraq, müasir dövrün tələblərinə uyğun yeni strateji sənədin qəbul olunmasını təklif etmişdir.

Ombudsman tərəfindən BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının “Qadınlar, Sülh və Təhlükəsizlik üzrə 1325 sayılı Qətnaməsinin Azərbaycan Respublikasında tətbiqinə dair 2020-2023-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın, “Azərbaycan Respublikasının Uşaqlara dair Strategiyasının həyata keçirilməsi üzrə 2020-2025-ci illər üçün Fəaliyyət Planı”nın və “2021-2025-ci illər üçün BMT və Azərbaycan arasında Dayanıqlı İnkışaf üzrə Əməkdaşlığa dair Çərçivə Sənədi”nin layihələrinə dair rəy və təkliflər hazırlanaraq aidiyyəti üzrə göndərilmişdir.

“Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkışaf Konsepsiyasının, “Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə” Dövlət Programının Tədbirlər Planı”nın, “Uşaqların doğulanadək cins seçiminin qarşısının alınmasına dair 2020-2025-ci illər üçün Tədbirlər Planı”nın, “Açıq hökumətin təşviqinə dair 2020-2022-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın icrası üzrə

Ombudsman tərəfindən görülmüş işlərə dair məlumatlar təhlil edilərək ümumiləşdirilməklə aidiyyəti üzrə müvafiq dövlət qurumlarına göndərilmişdir.

Ombudsman “İnsanın immunçatışmazlığı virusunun törətdiyi xəstəliklə mübarizə üzrə Tədbirlər Proqramı”nın, “Ana və uşaqların sağlamlığının qorunması üzrə Tədbirlər Proqramı”nın və “Onkoloji xəstələrin şiş əleyhinə əsas preparatlarla təminatı üzrə Tədbirlər Proqramı”nın hazırlanaraq təsdiq edilməsini təklif etmişdir.

Ombudsmanın təklifləri də nəzərə alınmaqla, “Azərbaycan Respublikasının Uşaqlara dair 2020-2030-cu illər üçün Strategiyası”, “Azərbaycan Respublikasında məişət zorakılığı ilə mübarizəyə dair 2020-2023-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı” və “Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2020-2024-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı” təsdiq edilmişdir.

Ombudsman ölkəmizin iştirakçısı olmadığı insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində beynəlxalq müqavilələrə qoşulmaqla bağlı təkliflər irəli sürmüştür. Belə ki, Ombudsman “Bütün şəxslərin zorakı itkin düşmələrdən müdafiəsi üzrə” Beynəlxalq Konvensiyasının, Dəyişdirilmiş Avropa Sosial Xartiyasının ədalətli əmək şəraiti hüququndan bəhs edən 2-ci, təhlükəsiz və sağlam əmək şəraiti hüququndan bəhs edən 3-cü, peşə hazırlığı hüququ ilə bağlı 10-cu, sosial və tibbi yardım hüququ ilə bağlı 13-cü, ahıl yaşılı şəxslərin sosial müdafiə hüququna dair 23-cü, əlil şəxslərin müstəqillik, sosial integrasiya və cəmiyyətin həyatında iştirak etmək hüququndan bəhs edən 15-ci, yoxsulluq və sosial təcridolunmadan müdafiə hüququ ilə bağlı 30-cu, yaşamaq yeri hüququ ilə bağlı 31-ci maddələrinin, “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktın Fakültativ Protokolunun, “Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında” Avropa Şurası Konvensiyasının ratifikasiya edilməsini təklif edir.

Ombudsman Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi məqsədi ilə qanunların qəbul edilməsinə, ləğv edilməsinə və ya qanunlarda dəyişikliklər edilməsinə dair təkliflər ünvanlamışdır.

“Uşaqların cinsi istismardan və cinsi zorakılıqdan müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının və Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının müddəalarını nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Cinayət, Cinayət-Prosessual, Əmək və Ailə məcəllələrində, “Uşaq hüquqları haqqında”, “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında”, “Təhsil haqqında”, “Azərbaycan Respublikasında dövlət daktiloskopik və genom qeydiyyatı haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə dair təkliflər, eyni zamanda Cinayət Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsinə, “Dövlət Qulluğu Məcəlləsi”nin layihəsinə və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə layihəyə dair təkliflər hazırlanaraq aidiyyəti üzrə göndərilmişdir.

Ədliyyə Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən Ombudsmanın ünvanına daxil olmuş normativ hüquqi aktların layihələrinə baxılmış, müvafiq rəy və təkliflər hazırlanaraq aidiyyəti üzrə göndərilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VII hissəsinə və müvafiq Konstitusiya Qanununun 13.2.8-ci maddəsinə, habelə “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-ci maddəsinə uyğun olaraq, Ombudsman Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə sorğularla müraciət etmiş və həmin sorğularla bağlı həmin qurum tərəfindən müvafiq aktlar qəbul edilmişdir.

Ombudsman Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 85.3-cü və 85.4-cü maddələrinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 12-ci maddəsinin I hissəsinə, 17-ci maddəsinin IV və V hissələrinə, 26-ci maddəsinin II hissəsinə, 71-ci maddəsinin I və II hissələrinə, 149-cu maddəsinin I və III hissələrinə uyğunluğunun yoxlanılmasına, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1193-cü maddəsinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsinin I, III, IV və V hissələrinə, 26-ci

maddəsinin II hissəsinə, 29-cu maddəsinin I və VII hissələrinə, 71-ci maddəsinin I və II hissələrinə və 149-cu maddəsinin I və III hissələrinə uyğunluğunun yoxlanılmasına dair Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsinə sorğular göndərmişdir.

Ombudsmanın Konstitusiya Məhkəməsinə ümumilikdə ünvanladığı 38 sorğudan 22 sorğu üzrə həmin qurumun Plenumu tərəfindən baxılaraq qərarlar (üçü qərardad olmaqla), 13 iş üzrə Palata tərəfindən istər nəzəri, istərsə də təcrübi əhəmiyyət kəsb edən genişləndirici şərhləri özündə ehtiva edən qərardadlar qəbul edilmiş, 3 sorğuya isə Plenumda baxılması nəzərdə tutulmuşdur. Həmin qərar və qərardadlar istər nəzəri, istərsə də təcrübi baxımdan konstitusiyada və digər normativ hüquqi aktlarda təsbit olunmuş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının düzgün anlaşılmasında, onların təcrübədə dəqiq tətbiqi və təminində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

2.3. İctimaiyyətlə və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlıq

Ombudsman əhali arasında geniş maarifləndirmə işinin aparılması, sosial və mədəni-kültəvi tədbirlərin təşkili, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, dövlət proqramlarının icra edilməsi istiqamətində vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə səmərəli əməkdaşlığı davam etdirmişdir.

Təsisatın əməkdaşları həm Ombudsman yanında insan hüquqlarının müxtəlif istiqamətləri üzrə, həm də müxtəlif dövlət qurumlarının nəzdində fəaliyyət göstərən, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının nümayəndələrinin də yer aldığı işçi qruplarında, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi yanında İctimai Komitənin Seçki Komissiyasında təmsil olunmuşlar. Bununla yanaşı, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının nümayəndəleri Ombudsmanın Milli Preventiv Qrupunun fəaliyyətinə də cəlb edilmişlər.

İl ərzində Ombudsmannın təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə dövlət qurumları ilə yanaşı, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının nümayəndələrinin də iştirakı ilə insan hüquqlarına dair onlayn tədbirlər həyata keçirilmiş, bu sahədə fikir mübadiləsi və müzakirələr aparılmış, təklif və tövsiyələr verilmişdir.

Ombudsmanın təşkilatçılığı, Avropa Şurası və Avropa İttifaqının birgə dəstəyi ilə Quba şəhərində QHT-lərin, yerli icmaların və milli azlıqların nümayəndələrinin də iştirakı ilə “Ombudsman İnstitutunun əməkdaşları üçün təcrübədə ayrı-seçkiliklə mübarizə” mövzusunda təlim-seminar keçirilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları Günü” ərəfəsində, 18 may - 18 iyun tarixlərində Ombudsmannın təşəbbüsü ilə mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının iştirakı ilə “İnsan hüquqları aylığı” keçirilmişdir.

Həmin aylıq çərçivəsində, habelə 21 sentyabr – Beynəlxalq Sülh Günü ərəfəsində Ombudsmannın regional mərkəzləri tərəfindən əhatə etdikləri bir sıra şəhər və rayonlarda, dövlət qurumlarının, bələdiyyələrin, təhsil müəssisələrinin, icma nümayəndələrinin və gənclərin iştirakı ilə “Gənclər arasında milli-dini döyünlük, sülhsevərlik və humanizm dəyərlərinin təbliğ edilməsi”, “İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi və sülh mədəniyyəti”, “Sülh-bəşəriyyətin ən ali dəyəridir”, “Ermənistanın ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində pozulmuş beynəlxalq humanitar hüquq normaları” mövzularında videokonfranslar təşkil edilmişdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, Ermənistan tərəfindən törədilən və insan tələfatı ilə nəticələnən növbəti təxribatla bağlı 21 sentyabr - Beynəlxalq Sülh Günündə Ombudsmannın müraciəti yayımlanmışdır.

Ombudsmana əlcətanlığın daha səmərəli təmin edilməsi, təsisatın fəaliyyəti barədə ictimaiyyətə daha çevik məlumatın çatdırılması məqsədilə sosial media platforması olaraq Ombudsmannın rəsmi “Facebook” və “Twitter” hesabları yaradılmışdır. Bu yenilik xüsusiilə

COVID-19 pandemiyasının yayıldığı dövrdə insanların Ombudsmana müraciət etmələrində əlçatanlığın təmin edilməsi baxımından da böyük rol oynamışdır.

Ölkəmizdə gənclərin müxtəlif sahələrdə fəal iştirakına geniş imkanlar yaratmaqla onların kreativ və innovativ potensialından səmərəli istifadə etmək, eləcə də könüllülük hərəkatını inkişaf etdirmək mühüm strateji prioritetlərdən biri kimi müəyyənləşdirilib.

Ombudsman Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 30 dekabr tarixli Sərəncamı ilə ölkəmizdə 2020-ci ilin “Könüllülər ili” elan edildiyini və “Könüllü fəaliyyət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərini nəzərə almaqla gəncləri könüllü fəaliyyətin həyata keçirilməsinə cəlb etmişdir. Təsisatda bu fəaliyyətə cəlb edilmiş gənclər Ombudsmanın fəaliyyəti haqqında həm nəzəri, həm də təcrübi biliklər əldə etmiş, Ombudsman tərəfindən fəal könüllülərə sertifikatlar verilmişdir.

COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə çərçivəsində əhalinin maarifləndirilməsi, karantin rejimi qaydalarına əməl edilməsinin təbliği məqsədilə “Evdə qal – Sağlam ol!” və “Biz birlikdə güclüyük” şüərləri, “#EvdəQal”, “#BizBirlikdəGüclüyük” həstəqləri ilə videoçarxlar hazırlanmış, Ombudsmanın rəsmi internet, “Facebook”, “Twitter” səhifələrində və KİV-də yayımlanmışdır.

Ölkəmizdə elan olılmış xüsusi karantin rejimi çərçivəsində tətbiq edilən izolyasiya tədbirləri ilə əlaqədar ölkə Prezidentinin “Biz birlikdə güclüyük!” şüərini qoşularaq paytaxtda və regionlarda sosial baxımdan aztəminatlı ailələrə, həssas əhali qrupuna aid edilən insanlara, o cümlədən yaşı 65-dən yuxarı tənha yaşılı insanlara, tənha yaşayan və özünəqulluq qabiliyyəti olmayan əlliyyi olan şəxslərə ərzaq yardımçıları edilmişdir.

Ombudsmanın Quba Regional Mərkəzi tərəfindən “İnsan hüquqları aylığı” çərçivəsində Quba və Xaçmaz rayonlarının tərbiyə olunmasına, onların vətənpərvər, kamil şəxs kimi formallaşmasına köməklik göstərməyi qarşısına məqsəd kimi qoyan Skautlar Assosiasiyanın üzvlərinin iştirakı ilə videokonfrans formatında tədbir keçirilmişdir.

Ombudsman 10 dekabr – Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü münasibətilə “Mən və hüquqlarım” mövzusunda uşaq rəsm, habelə “Hüquqlar hamı üçün!” mövzusunda jurnalist yazıları müsabiqələri təşkil etmişdir.

Uşaq rəsm müsabiqəsinə Bakıdan və regionlardan 150-dən çox rəsm işi təqdim olunmuş, bu müsabiqələrin qalibləri diplomlarla təltif edilmişlər. Qaliblər sırasında bölgələrdəki uşaq evlərini, o cümlədən paytaxt və bölgələrdəki uşaq yaradıcılıq mərkəzlərini, rəsm studiyalarını təmsil edən istedadlı uşaqlar olmuşdur.

Müsabiqəyə təqdim edilmiş jurnalist yazıları 44 günlük Vətən müharibəsində Ermənistan tərəfindən insan hüquqlarının pozulması mövzularına həsr edilmişdir.

Ombudsman beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olan “Amnesty International” təşkilatına Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən beynəlxalq humanitar hüquq normalarını kobudcasına pozulması faktlarını əks etdirən açıq məktub ünvanlamış, münaqişə ilə bağlı hesabatlar hazırlayan zaman ədalətli olmağa və ikili standartlara yol verməməyə çağırılmışdır.

Ombudsmanın insan hüquqlarının təmini və müdafiəsi ilə bağlı fəaliyyətinin ictimaiyyətə çatdırılması həm şəffaflıq prinsipi, həm də insanlar arasında məlumatlılığın artırılması baxımından önem daşıyır. Ombudsmanın rəsmi internet səhifəsi mütəmadi olaraq yenilənmiş, həyata keçirilən fəaliyyəti barədə məlumatlar, o cümlədən mətbuat açıqlamaları, bəyanat, müraciət, hesabatlar və digər sənədlər təsisatın rəsmi internet səhifəsində yerləşdirilmiş, coxsayılı informasiya agentlikləri, qəzet, jurnal və teleradio kanallarına göndərilmiş, geniş ictimaiyyətə çatdırılmışdır.

Ombudsman COVID-19 pandemiyası səbəbindən ölkədə xüsusi karantin rejiminin tətbiqi ilə əlaqədar əhaliyə müraciət etmiş, həmcinin müxtəlif həssas əhali qruplarının hüquqlarının müdafiəsinə yönəlmüş təşəbbüs'lərlə çıxış etmişdir.

20 Yanvar, Xocalı soyqırımı və 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günüün ildönümü ilə bağlı Ombudsmanın beynəlxalq ictimaiyyətə ünvanladığı bəyanatları ilə yanaşı, Dağlıq Qarabağda keçirilən qondarma seçkilərə etiraz bəyanatı, 1 iyun-Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü, "İnsan hüquqları" və "Uşaq hüquqları" aylıqlarının elan olunması ilə bağlı, eyni zamanda Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünə dair müxtəlif bəyanat və müraciətləri olmuşdur.

Ombudsman Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın Tovuz rayonu istiqamətində təxribat xarakterli hücumuna, həmçinin bununla bağlı dinc aksiyalarda iştirak etmiş xaricdə yaşayan soydaşlarımıza qarşı zorakılıq faktlarına dair bəyanatlar vermiş, həyata keçirilmiş faktaraşdırıcı missiya barədə hesabat yayımlanmışdır.

27 sentyabr tarixindən Ermənistanın Azərbaycana qarşı növbəti təxribat cəhdindən sonra 44 gün davam edən müharibə dövründə Ombudsman ölkəmizə qarşı müharibə cinayətlərinin və terror hücumlarının hədəfi olmuş ərazilərdə ümumilikdə 6 faktaraşdırıcı missiya həyata keçirmişdir. Həmin səfərlərə dair məlumatlar mütəmadi olaraq informasiya resursları vasitəsilə yayımlanmış, hadisə yerində Ombudsmanın bir çox teleradio kanallarına müsahibələri olmuşdur. Faktaraşdırıcı missiyalar əsasında hazırlanmış və tərcümə edilmiş hesabatlar rəsmi internet səhifəsində, KİV-də və təsisatın sosial şəbəkə hesablarında yayımlanmaqla ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmışdır.

Həmin dövrdə mülki əhaliyə qarşı Naftalan, Tərtər, Gəncə və Bərdə şəhərlərində qadağan olunmuş silahlardan istifadə etməklə törədilmiş hücumlar, Mingəçevir SES və Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft-boru kəmərinin hədəfə alınması, Tərtər qəbiristanlığının artilleriya atəşi nəticəsində dağıdılması, işgal olunmuş ərazilərdə törədilən ekoloji terror faktları, o cümlədən Şuşa meşələrinin yandırılması, eyni zamanda Kimyəvi Mühəribə Qurbanlarının Anım Günü ilə bağlı operativ qaydada Ombudsmanın bəyanat, müraciət və açıqlamaları yayımlanmışdır.

Ermənistan tərəfindən törədilmiş terror aktları və müharibə cinayətləri, dinc əhali arasında tələfat və mülki infrastrukturun dağıdılması barədə faktların beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması məqsədilə Ombudsmanın Azərbaycan və ingilis dilində video müraciətləri yayımlanmışdır. Mülki şəxslərə qarşı hücumlara diqqət çəkmək üçün Ombudsmanın Gəncədə dağııntıların baş verdiyi ərazidən dünya ictimaiyyətinə video müraciəti, Gəncə İmamzadə Dini Kompleksinin dağııntılarla məruz qalması barədə videomüraciətləri hazırlanaraq yayımlanmışdır.

Təsisat tərəfindən Ermənistanla Azərbaycan arasında uzun müddət davam edən müharibə nəticəsində qurbana çevrilmiş uşaqlara həsr edilmiş şeir, həmçinin baş vermiş hadisələri və Ombudsmanın faktaraşdırıcı missiyalarını özündə eks etdirən fotolar əsasında videoçarx hazırlanmışdır.

Ombudsman 44 günlük Vətən müharibəsi ərzində Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən mülki şəxslərə qarşı törədilmiş cinayətlərlə bağlı CNN, TRT World, Sputnik, Eurasia Diary kanallarına müsahibələr vermiş, eyni zamanda Azərbaycan Televiziyası, Xəzər və Azad Azərbaycan telekanallarında yayımlanan verilişlərdə çıxışlar etmişdir.

Ombudsmanın müxtəlif tematik bəyanat və müraciətləri, habelə hesabatları BMT-nin Baş katibinə, həmin qurumun Təhlükəsizlik Şurasına, İnsan Hüquqları Şurasına, İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarına, Qaçqınlar üzrə Ali Komissarına, UNICEF və UNESCO-yə, Avropa İttifaqına, Avropa Şurasına, ATƏT-ə, Beynəlxalq və Avropa Ombudsmanlar institutlarına, Asiya Ombudsmanlar Assosiasiyasına, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına və bu quruma üzv dövlətlərin Ombudsmanlar Assosiasiyasına, Uşaq Ombudsmanlarının Avropa Şəbəkəsinə, Beynəlxalq Sülh Bürosuna, müxtəlif ölkələrin ombudsmanlarına, Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdəki və xarici ölkələrin respublikamızdakı səfirliklərinə, Azərbaycanın diaspor təşkilatlarına, bəyanat və ya müraciətin məzmunundan asılı olaraq

müxtəlif sahələrdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq qurumlar və qeyri-hökumət təşkilatlarına göndərilmişdir.

Ombudsmanın dəvəti əsasında ölkəmizdə səfərdə olmuş İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Ombudsmanlar Assosiasiyanın Prezidenti, Türkiyənin Baş Ombudsmanı Şərəf Malkoçun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə birgə həyata keçirilmiş faktaraşdırıcı missiyanın, yekunlarına dair Aparatda brifinq keçirilmiş, mətbuat nümayəndələrinin sualları cavablandırılmışdır.

Ombudsmanın müxtəlif əlamətdar tarixi günlərlə bağlı insan hüquqlarına dair məqalələri dərc edilmişdir. Belə ki, "Respublika" qəzeti 2020-ci il 18 iyun tarixli sayında Ombudsmanın "İnsan hüquqlarının müdafiəsi, təmin və təbliği üzrə fəaliyyətin dövrün tələblərinə uyğun davam etdirilməsi strateji prioritet kimi", "Xalq" qəzeti 2020-ci il 24 iyul tarixli sayında "İnsan hüquqları və media: Azərbaycan təcrübəsi müsbət nümunə kimi" və həmin qəzeti 2020-ci il 5 noyabr tarixli sayında "Ermənistanın beynəlxalq humanitar hüququ pozması insan hüquqlarına ölkədaxili münasibətinin məntiqi davamıdır" adlı məqalələri çap olunmuşdur.

Ümumdünya Qaçqınlar Günü, Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları Günü, Ümumdünya Uşaqlar Günü, Beynəlxalq Əlilliyi olan Şəxslər Günü, Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü kimi əlamətdar tarixlər münasibətilə Ombudsman müxtəlif beynəlxalq və yerli informasiya agentliklərinə müsahibələr vermişdir. Modern.az, 525.az, Trend.az, Apa.az, E-huquq.az saytlarında yayımlanmış müsahibələr bu qəbildəndir.

İl ərzində Ombudsman təsisatı barədə yerli və xarici KİV-də dərc olunmuş 4661 məlumat qeydiyyata alınmış, 257 mətbuat açıqlaması Azərbaycan, ingilis və rus dillərində yayımlanmışdır. Mətbuat açıqlamalarının ingilis dilinə tərcüməsi əsasında xəbər bülletenləri hazırlanaraq beynəlxalq və regional təşkilatlara göndərilmişdir.

2.4. Beynəlxalq əlaqələr

İnsan hüquq və azadlıqlarının daha səmərəli müdafiəsi məqsədilə beynəlxalq müsbət təcrübənin öyrənilməsi, beynəlxalq və regional təşkilatlarla, o cümlədən xarici həmkarlarla əməkdaşlıq əlaqələrinin yaradılması, birgə layihələrin həyata keçirilməsi Ombudsmanın fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərdənərdir. Bu istiqamətlərdə əməkdaşlıq əlaqələri davam etdirilmiş, təcrübə mübadiləsi aparılmışdır.

COVID-19 pandemiyasından əvvəl Ombudsman BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının rəsmiləri, saziş qurumlarının rəhbərləri, həmçinin UNICEF-in regional direktoru ilə görüşlər keçirmiş, gələcək fəaliyyət perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparmışdır. Görüşlər zamanı BMT qarşısında Milli İnsan Hüquqları İnstитutu qismində çıxış edən Ombudsman təsisatının BMT-nin saziş qurumlarına insan hüquqlarının aidiyyəti sahələri üzrə əlavə hesabatlarının təqdim olunması prosesi də müzakirə edilmişdir.

Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi, uşaq hüquqlarının müdafiəsi üzrə və irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında konvensiyalar üzrə təsisat tərəfindən hazırlanın əlavə hesabatlar BMT-nin aidiyyəti komitələrinə təqdim olunmuşdur.

BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığı tərəfindən etnik azlıqların və qadın hüquqlarının müdafiəsi, ətraf mühitin qorunması, biznes və insan hüquqları və digər sahələrlə bağlı təsisata ünvanlanan sorğular cavablandırılmışdır.

Bütün əhalinin hüquqlarının səmərəli müdafiəsi və bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirmək məqsədi ilə Ombudsman BMT-nin ölkə üzrə rezident əlaqələndiricisi, BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının ölkə üzrə nümayəndəliyinin rəhbəri, BMT-nin İnsan hüquqları üzrə Ali Komissarlığının Cənubi Qafqazdakı ofisinin

insan hüquqları üzrə baş müşaviri, UNICEF-in ölkə üzrə nümayəndəliyinin rəhbəri, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının ölkə üzrə nümayəndəsi ilə görüşlər keçirmişdir.

COVID-19 pandemiyası səbəbi ilə ölkəmizdə elan olunan xüsusi karantin rejiminin ilk günlərində əhalinin həssas qruplarının hüquqlarının müdafiəsi məqsədi ilə Ombudsman tərəfindən əlilliyi olan şəxslərin, uşaqların və miqrantların hüquqlarının təmininə dair üç bəyanat yayımlanmışdır. Bəyanatlarda BMT-nin xüsusi məruzəçilərinin tövsiyələri də nəzərə alınmışdır. Ombudsmanın bu fəaliyyəti BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığının, Milli İnsan Hüquqları İstutitutlarının Avropa Şəbəkəsinin rəsmi internet səhifəsində müsbət təcrübə kimi yer almışdır.

Ombudsman təsisatı Avropa Şurası və Avropa İttifaqı ilə də əməkdaşlıq əlaqələrini genişləndirərək, Şərq Tərəfdaşlığı programı çərçivəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Belə ki, Avropa İttifaqının dəstəyi ilə Avropa Şurası tərəfindən həyata keçirilən və Azərbaycan Ombudsman təsisatının da 2019-ci ildən qoşulduğu “Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində ayrı-seçkililik, nifrət zəminində cinayət qurbanlarının hüquqlarının müdafiəsi üçün məhkəmədənkənar mexanizmlər vasitəsilə ədliyyəyə çıxış imkanlarının gücləndirilməsi” adlı layihənin icrası 2020-ci ildə də uğurla davam etdirilmişdir.

Həmin layihə çərçivəsində ayrı-seçkiliklə mübarizədə Ombudsman təsisatının imkanlarının gücləndirilməsi məqsədi ilə xarici ekspertlərin iştirakı ilə Qubada iki günlük seminar təşkil olunmuşdur. Seminarda təsisatın əməkdaşları ilə yanaşı, yerli dini icmaların, etnik azlıqların da nümayəndələri iştirak etmişlər. Seminar ayrı-seçkiliklə mübarizə sahəsində beynəlxalq prinsiplərin və təcrübənin öyrənilməsi, eyni zamanda Ombudsmanın mandatının, həmçinin milli qanunvericiliyin bu istiqamətdə təhlil edilməsi baxımından faydalı olmuşdur. Seminarda xarici ölkələrin, o cümlədən Şərq Tərəfdaşlığı programına qoşulan ölkələrin ombudsmanlarının ayrı-seçkiliklə mübarizə sahəsindəki mandati və fəaliyyəti də müzakirə edilmiş, beynəlxalq norma və prinsiplərə, eyni zamanda müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq Azərbaycan Ombudsmanın da mandatının genişləndirilməsi fikri dəstəklənmışdır.

Qeyd edilən layihə çərçivəsində Avropa Şurasının nümayəndələri ilə Ombudsman təsisatının əməkdaşları arasında videokonfrans formatında bir sıra görüşlər keçirilmiş, əldə olunan bilik və təcrübənin əməkdaşların fəaliyyətində tətbiq edilməsi imkanları ilə bağlı müzakirələr aparılmışdır.

Layihə çərçivəsində ayrı-seçkiliklə mübarizə sahəsində beynəlxalq konvensiya və prinsiplərdən irəli gələn tələblərin daha dərindən öyrənilməsi məqsədilə təsisatın 7 əməkdaşına Avropa Şurasının 4 aylıq HELP onlayn təlim kursunu bitirərək təlimçi qismində də çıxış etmək hüququ verən sertifikat verilmişdir. Bu kurslarda əsasən, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin hakimləri, Avropa Şurasının İşgəncələr əleyhinə komitəsinin ekspertləri və digər beynəlxalq statuslu ekspertlər təlimçi qismində çıxış etmişlər.

Ayrı-seçkiliklə səmərəli mübarizə baxımından milli qanunvericiliyin ölkəmizin qoşulduğu beynəlxalq konvensiyalara uyğunlaşdırılması və eyni zamanda Avropa Şurasının İraqçılıyə və Dözümsüzlüyə qarşı Avropa Komissiyasının (ECRI) Azərbaycan üzrə 2016-ci il tarixli dövri hesabatında yer alan tövsiyələr də nəzərə alınaraq Ombudsmanın mandatının genişləndirilməsi istiqamətində Avropa Şurası və Avropa İttifaqı ilə Ombudsman təsisatı arasında əməkdaşlıq əlaqələri davam etdirilmiş, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri ilə bir sıra görüşlər keçirilmiş, fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Məlum olduğu kimi Azərbaycan Ombudsman təsisatı ilk dəfə 2006-cı ildə BMT nəzdində qurumun Baş Assambleyası tərəfindən qəbul edilmiş, Milli İnsan Hüquqları İstutitutlarına münasibətdə beynəlxalq meyarlar kimi qəbul edilən Paris Prinsiplərinə uyğunluğu təsdiq olunaraq Milli İnsan Hüquqları İstutitutu qismində akkreditasiyadan keçmiş və Milli İnsan Hüquqları İstutitutlarının Qlobal Alyansının və Milli İnsan Hüquqları

İnstitutlarının Avropa Şəbəkəsinin tam hüquqlu üzvü olaraq bu qurumlarla əməkdaşlığını davam etdirməkdədir.

Ombudsman təsisatının əməkdaşları Milli İnsan Hüquqları İnstitutlarının Avropa Şəbəkəsi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində Avropanın 40-dan çox Milli İnsan Hüquqları İnstitutlarının üzv olduğu bu təşkilatın nəzdində fəaliyyət göstərən əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi, siğınacaq və miqrantların məsələləri üzrə işçi qruplarında təmsil olunaraq təcrübə mübadiləsi aparmışlar. Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı həyata keçirilən fəaliyyətə dair məlumatlar işçi qruplarının iclaslarında səsləndirilmiş, bununla bağlı əldə olunan müsbət təcrübələr qurumun rəsmi internet səhifəsində işıqlandırılmışdır.

Avropa İttifaqının dəstəyi ilə 2018-ci ildən həyata keçirilən, Ombudsman təsisatının qoşulduğu “İnsan Hüquqları və Münaqişə” adlı layihə çərçivəsində təşkil olunan tədbirlərdə təsisatın nümayəndələri tərəfindən Ermənistanın apardığı etnik təmizləmə və işgalçılıq siyaseti nəticəsində qaçqın və məcburi köçküñ vəziyyətinə düşmüş bir milyondan artıq insanın hüquq və azadlıqlarının kütləvi və kobud şəkildə pozulması faktları mütəmadi olaraq diqqətə çatdırılmışdır. 2020-ci ildə başa çatan bu layihə çərçivəsində yekun olaraq hazırlanmış münaqişə zamanı insan hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı rəhbər prinsipləri ehtiva edən xüsusi materialda Ombudsmanın məcburi köckünlərin hüquqlarının müdafiəsi çərçivəsindəki fəaliyyətinə də yer verilmişdir.

2020-ci il iyul ayının 12-dən başlayaraq Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın Tovuz rayonu istiqamətindəki mövqelərini ələ keçirmək məqsədilə etdiyi hərbi hücumlarla bağlı Ombudsman tərəfindən dərhal bəyanat yayımlanaraq aidiyyəti beynəlxalq qurumlara ünvanlanmışdır. Təcavüzkar hərbi hücumlar zamanı Ermənistan silahlı qüvvələrinin təmas xəttindən çox uzaqda yerləşən, dinc əhalinin yaşadığı yerləri ağır artilleriyadan atəşə tutması nəticəsində 76 yaşlı əlilliyi olan mülki şəxs həyatını itirmiş, mülki obyektlərə ciddi ziyən vurulmuşdur. Hükümlər davam etdiyi müddətdə Ombudsman təxirə salınmadan dağııntıların baş verdiyi ərazilərə gedərək faktaraşdırıcı missiya həyata keçirmiştir. Bu missiya çərçivəsində Ombudsman yerli əhali ilə görüşmiş, zərər vurulmuş mülki obyektlərə baş çəkmiş, əldə edilmiş faktoloji materiallar əsasında Ombudsman tərəfindən qısa müddətdə ilk dəfə aralıq hesabat hazırlanaraq aidiyyəti beynəlxalq qurumlara, xarici ölkələrin ombudsmanlarına və milli insan hüquqları institutlarına, xaricdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan Respublikasının səfirliliklərinə və digər diplomatik nümayəndəliklərinə, diaspora təşkilatlarına göndərilmişdir. Hesabatda xaricdə diaspora adı altında fəaliyyət göstərən beynəlxalq terror qruplarının dəstəyi ilə erməni millətçilərinin Ermənistanın növbəti işgalçı hücumunu pişləyən dinc etiraz aksiyasının iştirakçılarına nifrət nümayiş etdirərək fiziki hücumları ilə bağlı məlumatlara da yer verilmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, Tovuz istiqamətində edilən hərbi hücumlar zamanı Ermənistanın işgalçılıq və terror siyasetini dəstəkləyən xaricdə fəaliyyət göstərən havadarları tərəfindən aparılan dezinformasiyaya qarşı Ombudsmanın rəsmi internet səhifəsində, “Twitter” və “Facebook” sosial media hesablarında müvafiq məlumatlar paylaşılaraq dünya ictimaiyyəti məlumatlandırılmışdır.

Ermənistanın yeni torpaq iddiaları ilə Azərbaycana qarşı təxribat xarakterli hücumlarının qarşısını almaq məqsədilə ordumuzun başlatdığı əks-hükum əməliyyatları nəticəsində 30 ildir işgal altında saxlanılan torpaqlarımız azad edilmişdir. Döyüşlər getdiyi müddətdə Ermənistan siyasi və hərbi rəhbərliyinin uzun illər azərbaycanlılara qarşı apardığı nifrət siyasetinin təzahürü olaraq işgalçı ölkənin silahlı qüvvələri beynəlxalq humanitar hüququn normalarını kobud şəkildə pozaraq mülki əhalini qətlə yetirmək məqsədilə döyük bölgəsindən çox uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrini qadağan olunmuş silahlarla atəşə tutmuşdur. Büyük dağııntılara və xeyli sayıda insan tələfatına səbəb olan, insanlığa qarşı törədilən bu cinayətləri beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaq məqsədilə

Ombudsman təsisatı tərəfindən ümumilikdə 10 müraciət və 8 bəyanat hazırlanaraq beynəlxalq insan hüquqları qurumlarına, milli insan hüquqları institutlarına və digər aidiyyəti təşkilatlara göndərilmişdir. Müharibənin getdiyi müddət ərzində Ombudsmanın operativ qaydada dağıntıların baş verdiyi ərazilərdə həyata keçirdiyi 6 fərqli faktaraşdırıcı missiya çərçivəsində əldə olunan faktoloji materiallar əsasında 7 hesabat hazırlanaraq aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlara göndərilmiş, təsisatın rəsmi internet səhifəsində, "Facebook" və "Twitter" hesablarında geniş yayımlanmışdır.

Ombudsmanın mövzu ilə bağlı Azərbaycan və ingilis dillərində 5 video müraciəti hazırlanaraq yerli və beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılıb. Həmin müraciətlər təsisatın "Youtube" kanalında da yerləşdirilmişdir.

Ermənistən silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın yaşayış məntəqələrinə qadağan olunmuş silahlarla etdiyi hücumlar barədə məlumat mütəmadi olaraq təsisatın əməkdaşlıq etdiyi beynəlxalq qurumların rəhbərləri ilə videokonfrans vasitəsilə keçirilən görüşlərdə diqqətə çatdırılmışdır.

Uşaq Ombudsmanlarının Avropa Şəbəkəsinin rəhbəri ilə görüşündə Ombudsman Ermənistən silahlı qüvvələri tərəfindən mülki əhaliyə qarşı edilən hərbi hücumlar nəticəsində çox sayda uşaqın həyatını itirdiyini və ya yaralandığını, valideynlərini itirən uşaqların çox ciddi psixoloji travma yaşadığını diqqətə çatdırılmışdır.

Döyüslər zamanı UNICEF-in uşaq ölümləri barədə ictimaiyyəti çasdırıb bəyanat yayılması ilə bağlı Ombudsman qurumun rəhbərinə etiraz məktubu ünvanlayaraq, bu qurumu ikili standartlara yol verməyərək, obyektiv yanaşma sərgiləməyə çağırılmışdır. Belə ki, UNICEF həmin bəyanatında qətlə yetirilən uşaqların soyadlarını və hadisələrin baş verdiyi yerləri gizlədərək əsl cinayətkarı diqqətdən yayındırmağa çalışmışdır. Halbuki, bu kimi bəyanatlar şəffaf, obyektiv və qərəzsiz olmalıdır.

Ermənistən Azərbaycana qarşı apardığı işgalçılıq siyasəti nəticəsində kobud və kütləvi insan hüquqları pozuntuları təsisat tərəfindən mütəmadi olaraq həm şifahi, həm də yazılı şəkildə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmışdır. Belə ki, Ermənistən siyasi rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı səsləndirdiyi işgali dəstəkləyən, aqressiv, etnik zəmində nifrət oyadan bəyanatlarına etiraz olaraq Ombudsman tərəfindən beynəlxalq insan hüquqları qurumlarına müraciət və bəyanatlar ünvanlanmışdır.

Müharibə dövründə Ombudsman videokonfrans vasitəsilə iştirak etdiyi bütün beynəlxalq tədbirlərdə Ermənistən siyasi və hərbi rəhbərliyi tərəfindən Azərbaycanda əhalinin six yaşadığı mülki yaşayış məntəqələrini hədəf alan hərbi hücumları barədə beynəlxalq ictimaiyyəti məlumatlandırmışdır.

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Ombudsmanlar Assosiasiyanının idarə heyətinin üzvü olan Ombudsman həmin idarə heyətinin iclasında işgalçı Ermənistən ordusunun mülki əhaliyə qarşı törətdiyi vandalizmi diqqətə çatdırmış, həmin insan hüquqları pozuntularını yerində araşdırmaq məqsədilə onları Azərbaycana dəvət etmişdir. Həmin Assosiasiyanın prezidenti, Türkiyənin Baş Ombudsmanı Şərəf Malkoç həmin dəvəti qəbul edərək Vətən müharibəsi dövründə rəhbərlik etdiyi heyətlə Azərbaycana gəlmiş, Ermənistən silahlı qüvvələrinin raket hücumları nəticəsində Gəncə şəhərində dağıntıların baş verdiyi ərazilərdə araştırma aparmış, eyni zamanda yaxınlarını itirmiş, mülkləri zərər görmüş şəxslərlə də görüşərək vəziyyətlə bağlı ətraflı məlumat toplamışdır. Yekun olaraq, hər iki ölkənin Ombudsmanı yerli və xarici mətbuataraşlıqları ilə bağlı birgə bəyanat vermişlər.

Yeri gəlmışkən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Baş Ombudsmanı Şərəf Malkoç Azərbaycana səfəri çərçivəsində qəbul etmişdir.

Türkiyənin Ombudsman təsisatı tərəfindən həmin faktaraşdırıcı missiya nəticəsində əldə olunan faktoloji materiallar əsasında xüsusi hesabat hazırlanaraq həm yerli, həm də beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim olunmuşdur. Türkiyə Baş Ombudsmanı mütəmadi olaraq

Türkiyə mətbuatına bu hesabat barədə geniş məlumat vermiş, onlarla müşahidə və mülahizələrini bölüşmüştür.

Ombudsman Rusiya Federasiyasının insan hüquqları üzrə müvəkkili tərəfindən təşkil olunan “Avrasiya mühitində insan hüquqlarının müdafiəsi problemləri: Ombudsmanların təcrübələrinin mübadiləsi” mövzusunda IV beynəlxalq elmi-praktiki konfransda məruzə ilə çıxış edərək Ermənistən ordusunun Azərbaycanda mülki əhaliyə qarşı törətdiyi cinayətlər barədə məlumat vermişdir. Qeyd olunmalıdır ki, həmin tədbirdə Ermənistən Ombudsmanı da iştirak etmişdir.

Ombudsman müharibə dövründə Ermənistən silahlı qüvvələri tərəfindən muzdluların döyüşlərə cəlb olunması, uşaqlardan hərbi əməliyyatlarda istifadə edilməsi ilə bağlı aidiyəti beynəlxalq təşkilatlara müraciətlər ünvanlamışdır. Ombudsman Ermənistən silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın yaşayış məntəqələrinə hərbi hücumları nəticəsində uşaq tələfatları ilə bağlı hazırladığı xüsusi hesabatında eyni zamanda Ermənistən siyasi və hərbi rəhbərliyinin açıq dəstəyi ilə uşaqların hərbi əməliyyatlara cəlb olunduğunu faktoloji materiallarla eks etdirmişdir.

Ombudsman əsir götürürən azərbaycanlı əsgərlərə qarşı Ermənistən tərəfindən edilən işgəncə və pis rəftar faktları ilə bağlı Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin Azərbaycandakı rəhbəri ilə videokonfrans vasitəsilə görüşmüş, bu kimi hallara son qoyulması istiqamətində müvafiq fəaliyyətlərin həyata keçirilməsini tələb etmişdir. Ombudsman, eyni zamanda əsirlilikdə olan əsgərlərimizin valideynləri ilə mütəmadi olaraq əlaqələr saxlamış, onların Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin Azərbaycandakı rəhbəri ilə videokonfrans vasitəsilə görüşünü təşkil etmişdir.

Ermənistənin silahlı qüvvələrinin və hərbi texnikasının ərazilərimizdən dərhal çıxarılması, yaşayış məntəqələrimizi hədəfə almaması barədə təminat tədbirlərinin müəyyən edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsindən onun Reqlamentinin 39-cu qaydasının tətbiqini tələb etmişdir. Bununla əlaqədar məhkəməyə Ombudsmanın faktaraşdırıcı missiyaları əsasında hazırladığı hesabatlar da təqdim olunmuşdur.

Ermənistənin əsir və girovluğundan azad edilərək Azərbaycana gətirilən şəxslərə müayinə və müalicə olunduqları müəssisələrdə baş çəkən Ombudsman onların sağlamlıq durumları, hüquqlarının təmini vəziyyəti, əsir və girovluqda saxlanıllarkən onlarla rəftar məsələləri ilə bağlı araştırma aparmışdır. Ombudsman həmin şəxslərlə təkbətək görüşərək onlardan əldə etdiyi məlumatlara və şəxsi müşahidələrinə əsaslanan xüsusi hesabat hazırlayaraq aidiyəti beynəlxalq qurumlara ünvanlamışdır. Ermənistən hərbi-siyasi rəhbərliyinin beynəlxalq humanitar hüquq normaları, xüsusən Cenevrə Konvensiyalarının müddəalarını kobud şəkildə pozmaqla törətdiyi cinayətlərlə bağlı müvafiq beynəlxalq qurumlara çağırış edilmiş, təqsirkar şəxslərin məsuliyyətə cəlb olunması tələb edilmişdir.

İşgala qarşı aparılan hərbi əməliyyatlar zamanı Ermənistən silahlı qüvvələrinin mülki əhaliyə qarşı qadağan olunmuş silahlardan istifadə etdiyinə dair məlumatlar Ombudsman tərəfindən mütəmadi şəkildə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmışdır. Ombudsmanın bununla bağlı “Amnesty International” təşkilatına ünvanladığı açıq məktub qısa bir müddətdə öz töhfəsini vermişdir. Belə ki, Ombudsmanın həmin məktubundan sonra həmin təşkilat rəsmi internet səhifəsində Ermənistən tərəfindən Azərbaycanın Bərdə şəhərinə qadağan olunmuş silahlarla hücumlar edildiyini təsdiq etmişdir.

Ombudsman “Human Rights Watch” beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatının nümayəndələrini qəbul etmiş, Ermənistən tərəfindən insan hüquqlarının və beynəlxalq humanitar hüququn tələblərinin kobud şəkildə pozulması hallarını diqqətə çatdırmış, həyata keçirdiyi faktaraşdırıcı missiyaların nəticələri barədə geniş məlumat vermişdir.

Türkdilli ölkələrin Ombudsmanlarının onlayn iclası keçirilmişdir. İclasda Azərbaycanın, Turkiyənin, Özbəkistanın, Qırğızistanın, Qazaxistanın və Şimali Kipr Türk

Respublikasının Ombudsmanları iştirak etmişler. Ombudsman həmin iclasda məruzə ilə çıxış edərək, Türkəlli Ölkələrin Ombudsmanlar Assosiasiyanın yaradılmasının insan hüquqlarının səmərəli müdafiəsi, bu sahədə təcrübə mübadiləsinin gücləndirilməsi baxımından əhəmiyyətini vurğulamış, bu birliyin yaradılmasında Azərbaycan Ombudsmanı olaraq lazımı dəstəyi verməyə hazır olduğunu bildirmişdir.

Ombudsman 10 dekabr - Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü münasibətilə Türkiyə İnsan Hüquqları və Bərabərlik Qurumunun təşkil etdiyi "Müharibə zamanı insan hüquqlarının pozulmasının qarşısının alınması və müharibə cinayətlərinə dair faktların toplanmasında insan hüquqları təsisatlarının rolü" mövzusunda onlayn konfransda məruzə ilə çıxış etmişdir. Həmin tədbirdə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin İnsan Hüquqları Araşdırma Komitəsinin rəhbəri, Türkiyənin Uşaq Hüquqlarının Müdafiəsi üzrə Ombudsmanı, beynəlxalq cinayət hüququ sahəsində araşdırmalar aparan hüquqşunas alımlar və hüquq müdafiəçiləri də iştirak etmişlər. Ombudsman çıxışında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin və Türkiyə Respublikasının prezidenti cənab Rəcəb Tayyip Erdoğanın iştirakı ilə keçirilmiş "Zəfər paradi" ilə eyni günə təsadüf edən onlayn konfransın əhəmiyyətini vurğulayaraq, müzakirə mövzusunun Azərbaycan üçün həssas olduğunu diqqətə çatdırmış, ölkəmizin haqq işində mənəvi dəstəyini heç zaman əsirgəməyən qardaş türk xalqına minnətdarlığını bildirmişdir.

Tədbirdə Ermənistəninin Azərbaycanın mülki əhalisinə qarşı törətdiyi cinayətlərin araşdırılması və xüsusi hesabatın hazırlanması məqsədi ilə Türkiyə İnsan Hüquqları və Bərabərlik Qurumunun İdarə Heyətinin üzvləri ilə yanaşı, Türkiyə və Azərbaycandan olan müstəqil ekspertlərin də yer alacağı Qarabağ İnsan Hüquqları Araşdırma Komissiyasının yaradılması qərara alınmışdır.

Nəticə və tövsiyələr

Ölkəmizdə müxtəlif sahələrdə həyata keçirilən tədbirlər, o cümlədən qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsi insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının səmərəli təmin olunmasına, xüsusilə aztəminatlı ailələrin və qayğıya daha çox ehtiyacı olan əhalilərin qruplarının rifahına xidmət etmişdir.

İdarəetmənin yeni çağırışlara uyğun təkmilləşdirilməsi, dövlət-vətəndaş münasibətlərində qarşılıqlı inam və etimadın daha da artması cəmiyyətin inkişafında və respublikamızın beynəlxalq arenada nüfuzunun artmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır.

Vətəndaşlarla dövlət qurumları və yerli özünüidarə orqanları arasında vasitəcilik missiyasını həyata keçirən Ombudsman insan hüquq və azadlıqlarının səmərəli təmin edilməsinə, habelə əhalinin müxtəlif qruplarının problemlərinin həllinə yönəlmış təşəbbüs'lərlə çıxış etmişdir.

Ombudsman tərəfindən aparılmış təhlillər onu deməyə əsas verir ki, insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi üzrə vəzifələri həyata keçirən yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, həmcinin mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli bölmələrinin fəaliyyətinə nəzarət daha da gücləndirilməlidir.

Dövlət və yerli özünüidarə orqanları ilə işgüzar əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyətini davam etdirən Ombudsmanın insan hüquq və azadlıqlarının səmərəli təmin edilməsinə xidmət edən təklifləri tədricən öz həllini tapmaqdadır.

İnsan hüquq və azadlıqlarının səmərəli təmin edilməsi və etibarlı müdafiəsi məqsədilə Ombudsmanın illik məruzələrdə irəli sürdüyü, habelə aidiyyəti dövlət qurumlarına təqdim etdiyi bir sıra təklif və tövsiyələri hələ də öz həllini gözləməkdədir.

Əhalinin qayğıya ehtiyacı olan həssas qruplarının, o cümlədən uşaqların, ahılların, əlliyyi olan şəxslərin, şəhid ailələrinin, qaçqınların, məcburi köçkünlərin və məhkumların hüquq və azadlıqlarının səmərəli təmin edilməsinə yönəlmüş tədbirlərin daha da genişləndirilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İnsan hüquqlarının səmərəli təmin edilməsi, o cümlədən əhalinin qayğıya ehtiyacı olan müxtəlif qruplarının bir sıra problemlərinin həlli məqsədilə Ombudsman aşağıdakılari təklif edir:

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Programı"nin bir çox bəndlərinin icra müddətinin başa çatdığını nəzərə alaraq, müasir dövrün tələblərinə uyğun yeni strateji sənədin qəbul olunması;

- "Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda şəxsiyyət vəsiqəsinin üzərində Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının (ICAO) tələblərinə uyğun fotosəklin yerləşdirilməsinin nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, həmin tələblərə aydınlıq gətirilmədiyi və bu halların şikayətlərə səbəb olduğu üçün fotosəkillərin yol verilən nümunələrinin (baş örtüklərindən istifadə edilməsi və s.) əks etdirilməsi ilə bağlı müvafiq qanuna, habelə "Pasportlar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

- "Televiziya və radio yayımı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 32-ci maddəsinin (Programa verilən tələblər) tələblərinin pozulması ilə bağlı inzibati məsuliyyətin müəyyən olunması və Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsinin 384-cü maddəsinə müvafiq əlavələrin edilməsi;

- Şəxsin ölkədən çıxışına məhdudiyyətin yalnız məhkəmə qərarı əsasında qoyulması və qəbul edilmiş qərara dair müvafiq şəxsin əlaqə vasitələrinə (mobil nömrəsinə, elektron poçt və ya ev ünvanına və s.) xəbərdarlıq bildirişinin göndərilməsi ilə bağlı müddəanın qanunvericiliyə əlavə edilməsi;

- Uşaqın saxlanılması üçün məhkəmənin təyin etdiyi alimentin dövlət tərəfindən (sonradan borcludan məcburi qaydada alınması şərti ilə) ödənilməsi üzrə mexanizmin (Aliment Fonduun) yaradılması;

- Məhkəmə qətnamələrinə əsasən, borclu dövlət qurumları tərəfindən vətəndaşlara ödənilməli olan vəsaitlərin ödənişinin təmin edilməsi məqsədilə həmin qurumlara müvafiq maliyyə vəsaitinin ayrılması üzrə mexanizmin hazırlanması və tətbiq edilməsi;

- “Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda şəxsin yaşayış sahəsindən çıxarıldığı və ya yaşayış sahəsindən istifadə hüququna xitam verildiyi hallarda onun yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan çıxarılmasının mülkiyyətçinin (əmlak sahibinin) tələbinə əsasən inzibati qaydada həyata keçirilməsi mexanizminin hazırlanması və bununla əlaqədar həmin Qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

- Ödəmə qabiliyyətini itirmiş qeyri-dövlət müəssisələri tərəfindən işçilərə əmək haqları üzrə və istehsalatda alınmış xəsarətlərə görə borcların ödənilməsi məqsədi ilə dövlət təminat sisteminin yaradılması və bununla bağlı zəruri mexanizmlərin hazırlanması;

- İşçilərin ixtisarı zamanı pensiya yaşıının çatmasına azı 5-7 il qalmış işçilərin əmək və sosial təminat hüquqlarının müdafiəsi məqsədi ilə yaşa görə əmək pensiyası yaşına çatmasına 10 il qalmış qadınların və 7 il qalmış kişilərin əmək müqaviləsinin ləğv edilməsinin qadağan olunması və bununla bağlı Azərbaycan Respublikası Əmək Məcəlləsinin 79-cu maddəsinə müvafiq əlavələrin edilməsi;

- İsləyən pensiyaçıların sosial təminat hüququnun səmərəli təmin edilməsi və onların məcburi dövlət sosial siğorta haqqı ödəməkdən azad edilməsi məqsədilə “Sosial siğorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq dəyişikliklərin edilməsi;

- Sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara müavinətin, beşdən çox uşağı olan qadınlara müavinətin və borcun (o cümlədən kreditin) ailə üzvünün aldığı cari transfətlər siyahısından çıxarılması və bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2016-ci il 5 fevral tarixli, 37 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Ünvanlı dövlət sosial yardımın alınması üçün müraciət edilməsi, onun təyin olunması, verilməsi və verilməsindən imtina edilməsi Qaydaları”na dəyişikliklər edilməsi;

- “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə nəzərdə tutulmuş birdəfəlik müavinətlərin zəruri hallarda ödənilməyini nəzərə alaraq, uşaqın anadan olmasına görə, radasiya qəzası nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərə hər il müalicə üçün, habelə dəfn üçün nəzərdə tutulmuş müavinətlərin, bununla yanaşı, ailə başçısını itirməyə görə və bir yaşınadək uşağı olan axtəminatlı ailələrə ödənilən müavinətlərin məbləğinin artırılması;

- Dispanser qeydiyyatı nəzərdə tutulan xəstəliklər üzrə dərman preparatlarının növlərinin artırılması və ya əvəzedicilərinin tətbiqi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 7 mart tarixli, 38 sayılı Qərarının 2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş və Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş “Pulsuz dərman reseptləri əsasında verilən dərman preparatlarının siyahısı”nın təkmilləşdirilməsi, eyni zamanda dərmanların keyfiyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi;

- Ailə planlaması vasitələrinin əlçatanlığının təmin edilməsi və bu sahədə problemlərin sayının azalması məqsədilə ailə planlaşması üzrə strateji programın hazırlanması, təsdiq edilməsi və tətbiqi;

- Pasiyentlərin hüquqlarının etibarlı təmin edilməsi məqsədilə “Pasiyentlərin hüquqlarının müdafiəsi haqqında” qanunun qəbulunun sürətləndirilməsi;

- “Təhsil müəssisələrində, xəstəxanalarda və sosial sahənin digər ictimai müəssisələrində vətəndaşların qida normalarının tətbiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il 9 mart tarixli, 103 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş normaların yeni tələblərə uyğun təkmilləşdirilməsi;

- Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1994-cü il 17 yanvar tarixli, 15 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Bütün tipdən olan internat məktəblərdə, əqli və ya fiziki cəhətdən pozuntusu olan uşaqlar üçün internat məktəblərdə, uşaq evlərində, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlar üçün internat məktəblərdə tərbiyə olunan uşaq və yeniyetmələrin geyim, ayaqqabı, yumşaq inventarlarla təmin olunması norması”nın yeni tələblərə uyğun təkmilləşdirilməsi;

- Müvafiq mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən regionlarda monitoringlər aparılmaqla qəzali vəziyyətdə olan məktəb və uşaq bağçalarının müəyyən edilməsi, yenidən qurulması və ya əsaslı təmir edilməsi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi;

- Ali təhsil müəssisələrini və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasını bitirən məzunların təhsil, əmək, sosial təminat hüquqlarının, habelə yaradıcılıq azadlığının təmin edilməsi məqsədilə diplomların Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 29 aprel tarixli, 82 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil pilləsinin bakalavr və magistr səviyyələrində təhsil haqqında dövlət sənədlərinin nümunələri və onların verilməsi Qaydası”nın 4-cü bəndi ilə müəyyən edilmiş müddətdə verilməsinin təmin edilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi;

- İpoteka krediti ilə mənzil almaq və ya digər kreditlər əldə etməklə maddi vəziyyətini yaşaşdırmaq istəyən əlliliyi olan şəxslərlə sigorta müqaviləsinin bağlanması və onların bu hüquqdan istifadəsini məhdudlaşdırığına görə Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi Kollegiyasının 2014-cü il 23 sentyabr tarixli, Q-21 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Fiziki şəxslərə təqdim edilən kredit müqavilələri üzrə borcalanın həyatının ölüm halından və əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından sigortası Qaydaları”nın 4.3.2-ci yarimbəndinin (sigorta müqaviləsində başqa cür müəyyən edilmədiyi hallarda, birinci və ikinci dərəcə əlliliyi olan şəxslərlə bağlı sigorta müqaviləsi bağlanır) çıxarılması;

- Ötən dövrlərdə baş vermiş təbii fəlakətlər nəticəsində qəzali vəziyyətə düşmüş, lakin müxtəlif səbəblərdən bərpa edilməyən evlərin müəyyən edilməsi üçün

səlahiyyətli komissiyaların işinin təşkil edilməsi və bu məqsədlə zəruri maliyyə vəsaitinin ayrılması;

- *Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada dövlət qəbul komissiyası tərəfindən istismarına icazə verilməyən, daşınmaz əmlakin dövlət reyestrində xüsusi mülkiyyət kimi qeydiyyata alınmayan və siğorta edilməyən çoxmənzilli binalarda mənzillərin satılmasına qanunla qadağa qoyulması;*

- *Əhalinin məskunlaşduğu ərazilərdə və yeni yaşayış massivlərində daşınmaz əmlak və nəqliyyat infrastrukturunu obyektlərinə ünvanlarının verilməsinin təmin edilməsi;*

- *BMT-nin "Biznes və insan hüquqları üzrə rəhbər prinsiplər"i və "Biznes və insan hüquqları üzrə Milli Fəaliyyət Proqramlarına dair Təlimat"ı əsasında sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı insan hüquq və azadlıqlarına hörmət və riayət edilməsini, hüquq-müdafiə vasitələrinin daha əlçatan olmasını təmin etmək, korporativ sosial məsuliyyətin təbliği və tətbiqi ilə sahibkarların ölkənin sosial iqtisadi həyatında daha fəal iştirakına şərait yaratmaq və bu sahədə aidiyyəti qurumların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinə nail olmaq məqsədi ilə müvafiq dövlət programının hazırlanması və ya mövcud dövlət programlarına bu sahə ilə bağlı bölmənin əlavə edilməsi;*

- *Ölkənin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlliliyi müəyyən edilmiş şəxslərə və şəhid ailələrinə verilən fərdi ev və mənzillərin istismar prosesində vəziyyətin nəzarətdə saxlanması;*

- *Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində 20 təqvim ili və daha çox qüsursuz xidmət etmiş və yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan hərbi qulluqçuların mənzil hüququnun təmin edilməsi məqsədilə 2016-ci il sentyabrın 26-da keçirilmiş ümumxalq səsverməsində (referendumda) Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 9-cu maddəsinin I hissəsinə edilmiş dəyişikliklərə uyğun olaraq, "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçularının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi tədbirləri barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 28 dekabr tarixli, 569 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi;*

- *Güzəştli şərtlərlə mənzil əldə etmiş (müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçular istisna olmaqla) və ya yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan hərbi qulluqçu kimi mənzillə təmin edilmiş, lakin sonradan xidmət yeri dəyişdirilmiş həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularına müvəqqəti mənzilin kirayəsi üçün aylıq kompensasiya məbləğinin müəyyən edilməsi;*

- *Cəzaçəkmə müəssisələrində cəza çəkən məhkumların islah olunması, şəxsiyyətinin inkişafı və azad olunduqdan sonra cəmiyyətə adaptasiyası məqsədilə "Cəzaçəkmə müəssisələrində cəza çəkən məhkumların islah edilməsi və sosiallaşması" üzrə müvafiq dövlət programının qəbul edilməsi;*

- *Videozənglərin təşkil edilməsinin məhkumun ailəsi və yaxınları ilə əlaqələrini möhkəmləndirməklə islah prosesinə müsbət təsirini, görüş üçün sərf ediləcək nəqliyyat xərclərinə (xüsusilə uzaqda yaşayanlar üçün) qənaəti, qadağan edilmiş əşyaların müəssisə daxilinə keçirilməsinin qarşısının alınmasında əhəmiyyətini, habelə xarici ölkələrdə geniş tətbiq edilən videogörüntü vasitəsi ilə əlaqə saxlama təcrübəsini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası*

Məcəlləsinə qısamüddətli görüşə gələ bilməyən şəxslər üçün videogörüşlərin təşkilini nəzərdə tutan əlavənin edilməsi;

- *Məhbuslarla Beynəlxalq Standart Davranış Qaydalarına görə, təhsildən bəhrələnməyi bacaran məhbuslara onu davam etdirmək imkanının təmin edildiyini, Penitensiar Xidmətin Tərbiyə Müəssisəsində saxlanılan şəxslərin buraxılış imtahanlarında iştirakına şərait yaradıldıqını nəzərə alaraq, cəzaçəkmə müəssisələrində çəza çəkən şəxslərin ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanlarında iştirakinin təmin edilməsi üzrə mexanizmin hazırlanması və bununla bağlı Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası Məcəlləsinə əlavənin edilməsi;*

- *Ruhi xəstəliklərdən əziyyət çəkən və ya cəza çəkdiyi dövrdə psixi sağlamlıq vəziyyətində ciddi dəyişikliklər baş verən şəxslərin psixiatriya müəssisələrinə yerləşdirilməsi ilə bağlı səmərəli mexanizmin hazırlanması və bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Kollegiyasının 2011-ci il 29 noyabr tarixli, 4-N nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Cəzanın çəkilməsinə mane olan ağır xəstəliklərə düşər olmuş məhkumların tibbi şəhadətləndirilməsi Qaydaları"nın yenidən işlənərək qəbul edilməsi;*

- *Həqiqi hərbi xidmətdə olan, həmçinin ehtiyata və ya istefaya buraxılmış hərbi qulluqçulara (müddətli hərbi qulluqçular ıstisna olmaqla) ərzaq payı əvəzinə verilən aylıq pul kompensasiyasının məbləğinin minimum istehlak səbətinin dəyərinə uyğunlaşdırılması;*

- *Yaşayış yeri olmayan hərbi qulluqçulara (müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularından başqa) və hərbi qulluqçu hazırlayan xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrinin ailəli kursantlarına müvəqqəti mənzilin kirayəsi üçün müəyyən edilmiş aylıq kompensasiya məbləğinin artırılması;*

- *Yaşayış yeri xidmət yerindən uzaq olan zabit, gizir (miçman) və müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularına nəqliyyat xərclərinin müəyyən edilməsi.*

Qeyd edilən təkliflərin istər qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, istərsə də dövlət programlarının və məqsədli layihələrin icrası prosesində getdikcə öz həllini tapması insanların layiqli həyat səviyyəsinin təmin olunmasına xidmət edəcəkdir.

İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının ardıcıl inkişafı və etibarlı müdafiəsi nəticəsində əldə edilmiş uğurların davamlılığı naminə dövlət qurumları ilə vətəndaş cəmiyyəti arasındakı əməkdaşlıq əlaqələri durmadan inkişaf etdirilməlidir.

I fəsil.**İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının müdafisi sahəsində fəaliyyət**

1.1. Mülki və siyasi hüquqların müdafisi	6
- Azadlıq hüququ	6
- Şərəf və ləyaqətin müdafiəsi hüququ	12
- İnformasiya əldə etmək hüququ	18
- Seçki hüququ	20
- Hüquq və azadlıqların məhkəmə təminatı	22
- Cinayət mühakimə icraatında müdafiəni həyata keçirən cinayət prosesi iştirakçılarının və digər şəxslərin hüquqları	30
1.2. İqtisadi, sosial və mədəni hüquqların müdafisi	37
- Əmək hüququ	37
- Sosial təminat hüququ	44
- Sağlamlığın qorunması hüququ	50
- Təhsil hüququ	56
- Mənzil hüququ	60
- Biznes və insan hüquqları	65
1.3. Əhali qruplarının hüquqlarının müdafisi	67
- Qaçqınların, məcburi köçkünlərin və miqrantların hüquqlarının müdafisi	67
- Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin və məhkumların hüquqlarının müdafisi	69
- Hərbi qulluqçuların hüquqlarının müdafisi	72
- Qadın hüquqlarının müdafisi və gender bərabərliyinin təmin edilməsi	77
- Uşaq hüquqlarının müdafisi	79
- Ahilların hüquqlarının müdafisi	82
- Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafisi	83

II fəsil.**Hüquqi maarifləndirmə, elmi analitik iş, ictimaiyyətlə və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlıq, beynəlxalq əlaqələr sahəsində fəaliyyət**

2.1. İnsan hüquqları sahəsində maarifləndirmə	86
2.2. Elmi-analitik fəaliyyət	88
2.3. İctimaiyyətlə və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlıq	90
2.4. Beynəlxalq əlaqələr	93
Nəticə və tövsiyələr	99
Mündəricat	104